

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**AKADEMIA PEDAGOGIKI SPECJALNEJ
IM. MARII GRZEGORZEWSKIEJ
w Warszawie**

RAPORT KOŃCOWY

**„PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ UCZNIÓW
ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI
- OPRACOWANIE I PILOTAŻOWE WDROŻENIE PROGRAMÓW**

RAPORT KOŃCOWY

opracowanie: Radosław Piotrowicz

„Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi- opracowanie i pilotażowe wdrożenie programów ”

realizowany przez

Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie
finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- (1) Program operacyjny : Kapitał Ludzki
- (2) Priorytet: III. Wysoka jakość systemu oświaty
- (3) Działanie: 3.3. Poprawa jakości kształcenia
- (4) Poddziałanie: 3.3.4. Modernizacja treści i metod kształcenia - projekty konkursowe
- (5) Nazwa projektu: Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - opracowanie i pilotażowe wdrożenie programów
- (6) Kierownik projektu: dr Radosław Piotrowicz
- (7) Czas realizacji projektu: 01.11.2009-30.09.2011

OBSZAR DZIAŁANIA:

województwa: mazowieckie, łódzkie, kujawsko-pomorskie, podlaskie, lubelskie.

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej

ul. Szczęśliwicka 40, 02-353 Warszawa

Tel./fax. (22) 589 36 00

www.aps.edu.pl

Spis treści

ZADANIE 1. ZARZĄDZANIE PROJEKTEM I OBSŁUGA FINANSOWA	4
ZADANIE 2. REKRUTACJA BENEFICJENTÓW	4
ZADANIE 3. OPRACOWANIE INNOWACYJNEGO PROGRAMU ZAJĘĆ Z ZAKRESU PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ I PAKIETÓW POMOCY DYDAKTYCZNYCH DLA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI.	8
PROGRAMY NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ	8
Cele programów	10
Procedury osiągania celu	11
Zakres treści	12
RECENZJA PROGRAMÓW NAUCZANIA.....	15
PAKIET EDUKACYJNY DLA UCZNIÓW	16
OCENA EKSPERCKA PAKIETÓW DYDAKTYCZNYCH.....	18
ARKUSZE DIAGNOSTYCZNE BADAJĄCE POZIOM KOMPETENCJI UCZNIÓW	18
PROGRAMY ZAJĘĆ Z ZAKRESU PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ- INNOWACJA PEDAGOGICZNA	21
ZADANIE 4: PRZYGOTOWANIE NAUCZYCIELI DO REALIZACJI PROGRAMU PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ Z UCZNIAMI ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI	23
KONCEPCJA, PROGRAM SZKOLENIA DLA NAUCZYCIELI PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ.	23
RAMOWY PROGRAM SZKOLENIA DLA NAUCZYCIELI.....	24
MATERIAŁY DYDAKTYCZNE -SZKOLENIOWE	26
REALIZACJA SZKOLENIA I ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE.....	26
EWALUACJA SZKOLENIA	28
Analiza badania ewaluacyjnego	33
PODSUMOWANIE:	38
ZADANIE 5. OPRACOWANIE PORADNIKÓW METODYCZNYCH DLA NAUCZYCIELI PROWADZĄCYCH ZAJĘCIA Z ZAKRESU PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ Z UCZNIAMI ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI	39
Podsumowanie	41
ZADANIE 6. WDROŻENIE I OCENA SKUTECZNOŚCI PROGRAMÓW I PAKIETÓW EDUKACYJNYCH	42
OCENA POZIOMU WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej	43
Klasy I-III szkoły podstawowej.....	43
Klasy IV-VI szkoły podstawowej.....	51
GIMNAZJUM, SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA	62
OCENA PROGRAMÓW I PAKIETÓW DYDAKTYCZNYCH PRZEZ NAUCZYCIELI- UCZESTNIKÓW PROJEKTU	68
KOREKTA PROGRAMÓW ZAJĘĆ I PAKIETÓW DYDAKTYCZNYCH Z ZAKRESU PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ	71
REZULTATY , PRODUKTY PROJEKTU	78

ZADANIE 1. ZARZĄDZANIE PROJEKTEM I OBSŁUGA FINANSOWA

W ramach zadania zarządzanie projektem zostały zrealizowane następujące działania:

- 1) Został zorganizowany zespół zarządzający i wdrażający projekt- podpisane zostały umowy z kluczowymi pracownikami projektu
- 2) Opracowano dokumenty związane z organizacją zespołu zarządzającego: zakresy obowiązków
- 3) Opracowano i wdrażano wzory projektów umów/regulaminów na potrzeby projektu
- 4) Archizowano dokumentację projektową
- 5) Opracowano stronę internetową, bieżąco aktualizowano dane na stronie www.przedmed.aps.edu.pl
- 6) Dokonywano bieżącej weryfikacji płynności finansowej
- 7) Opracowywano materiały promocyjne, informacyjne dotyczące projektu
- 8) Przeprowadzono audyt projektu
- 9) Przygotowano i zorganizowano konferencję otwierającą projekt: w ramach której prezentowano założenia projektu, cele, formy realizacji oraz harmonogram działań projektowych.
- 10) Przygotowano i zorganizowano konferencje kończąca projekt, w ramach której wręczono certyfikaty uczestnictwa w projekcie, zaprezentowano dokonania projektowe oraz produkty projektu, podsumowano harmonogram działań oraz promowano rezultatu projektu
- 11) Przeprowadzono rozliczenie końcowe projektu

Wszystkie powyższe działania realizowane były przez okres trwania projektów zgodnie zatwierdzonym przez IP harmonogramem projektu.

ZADANIE 2. REKRUTACJA BENEFICJENTÓW

Etap1. Rekrutacja szkół zgodnie z przyjętymi założeniami rekrutacyjnymi.

Beneficjentami w projekcie są:

- szkoły,
- nauczyciele,
- uczniowie.

1. Rekrutacja szkół

Zgodnie z założeniami projektu przeprowadzono rekrutację placówek –szkół. Do programu zrekrutowane zostały placówki kształcące uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych z obszaru województw: mazowieckiego, łódzkiego, kujawsko-pomorskiego, podlaskiego, lubelskiego.

Kryteria doboru szkół stanowiły:

- placówki kształcące uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
- rodzaj szkół (podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne);
- liczba uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych w klasie/zespole – min. 2 uczniów ze specjalnymi potrzebami z wyjątkiem szkoły ponadgimnazjalnej, w której minimalnym wymogiem jest 1 uczeń (nie dotyczy szkół specjalnych);
- liczba uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych w klasie/zespole w szkole specjalnej min.6 uczniów;
- liczba uczniów w szkole z uwzględnieniem kryterium niepełnosprawności:
  - niepełnosprawność wzrokowa
  - niepełnosprawność słuchowa
  - niepełnosprawność ruchowa
  - niepełnosprawność intelektualna (liczba uczniów w szkole z niepełnosprawnością intelektualną z uwzględnieniem kryterium stopnia niepełnosprawności (lekki, umiarkowany i znaczny)
  - niepełnosprawność sprzężona

Z każdego obszaru – województwa objętego projektem zrekrutowanych zostało:

- 1) 1 szkoła podstawowa specjalna (po 1 klasie – etap nauczania klasy I-III, etap nauczania klasy IV-VI, łącznie 2 klasy)
- 2) jedno gimnazjum specjalne (1 klasa)
- 3) jedna szkoła ponadgimnazjalna specjalna (1 klasa)
- 4) cztery szkoły podstawowe – (po 2 klasy : etap nauczania I-III, etap nauczania klasy IV-VI, łącznie 8 klas)
- 5) cztery gimnazja – (po 1 klasie – łącznie 4 klasy)
- 6) cztery szkoły ponadgimnazjalne (po 1 klasie – łącznie 4 klasy)

W sumie do projektu przystąpiło 75 szkół:

- 25 szkół podstawowych
- 25 gimnazjów
- 25 szkół ponadgimnazjalnych.

Podstawą rekrutacji było spełnienie przez szkoły warunków formalnych:

- a) poprawne wypełnienie karty zgłoszenie placówki do projektu, formularza zgłoszeniowego nauczycieli oddelegowanych do uczestnictwa projekcie i Oświadczenia Uczestnika Projektu o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych
- b) złożenie deklaracji w postaci Uchwały Rady Pedagogicznej o wprowadzeniu innowacyjnego programu nauczanie pierwszej pomocy przedmedycznej zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu ([Dz.U. z 2002 r., nr 56, poz. 506](#))
- c) Dostarczenie oryginalnych dokumentów
  - Karta zgłoszenia placówki
  - Formularz zgłoszeniowy nauczyciela
  - Wyciąg z Uchwały Rady Pedagogicznej w sprawie wdrożenia innowacyjnego programu nauczania wraz z jego ewaluacją, zgodnie z procedurą określoną Rozporządzeniem MENiS z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadze-

nia działalności innowacyjnej i eksperymentów przez publiczne szkoły i placówki (Dz.U. z 2002 r., nr 56, poz. 506).

- Oświadczenia Uczestnika Projektu o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych

2. Nauczyciele

1. Nauczyciele (zgłaszani byli przez dyrektora szkoły biorącej udział w rekrutacji):

a) obowiązkowo uczestniczą w szkoleniu pierwszej pomocy przedmedycznej w wymiarze 160 godz.

b) odpowiedzialni są za realizację programu nauczania w ramach zajęć pozalekcyjnych,

- kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej;
- nauczyciel realizujący zajęcia w danej klasie;
- nauczyciel z co najmniej z 2-letnim stażem pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Zgodnie z założeniami projektowymi w projekcie uczestniczyło w sumie 100 nauczycieli, w tym:

- 50 nauczycieli szkół podstawowych (25 nauczycieli klas I-III, 25 nauczycieli klas IV-VI)
- 25 nauczycieli gimnazjum
- 25 nauczycieli szkoły ponadgimnazjalnej

3. Uczniowie

- uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego;
- poziom nauczania (kl. I-III, IV-VI, gimnazjum, klasy ponadgimnazjalnej).

W projekcie zgodnie z założeniami wzięło udział 100 klas/ zespołów, z którymi przeprowadziło 100 nauczycieli zajęcia programowe z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej. W wniosku projektowym założono grupę docelową obejmującą w sumie 1720 uczniów, w tym 260 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W trakcie realizacji zajęć pierwszej pomocy przedmedycznej odnotowano niższy wskaźnikiem ogółu uczniów w projekcie: ogół 1534 uczniów, w tym 546 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W związku z zanotowanym niższym wskaźnikiem ogółu uczniów (informacja była przekazywana w pismach przewodnich do wniosków o płatność) Beneficjent podjął działania w celu kontynuacji naboru uczniów i zrealizowania dodatkowych zajęć (bezkosztowo) z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej przez nauczycieli w szkołach w trakcie roku szkolnego 2010/2011.

W związku z tym, iż proces realizacji zajęć został zakończony, liczba uczniów objętych wsparciem w ramach projektu po weryfikacji dokumentacji realizacji zajęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej (list uczestników ostatecznie biorących udział)

wyniosła **1534 uczniów**. Zanotowano, iż wskaźnik ogółu uczniów w projekcie- 1720 zmniejszył się do 1534, co stanowi (89,19%), z powodu większej liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wzrost z planowanej 260 na 546 uczniów z SPE (wzrost o 110%).

Obniżenie ogólnego wskaźnika ogółu uczniów wynika z kilku powodów. Zgodnie z *Zarządzeniem nr 29 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 października 1993 r. w sprawie zasad organizowania opieki nad uczniami niepełnosprawnymi, ich kształcenia w ogólnodostępnych i integracyjnych publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz organizacji kształcenia specjalnego (Dz. Urz. MEN Nr 9, poz. 36)* oraz *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych* liczba uczniów w klasach integracyjnych wynosi od 15 do 20 uczniów, w szkołach specjalnych, w zależności od stopnia niepełnosprawności uczniów od 4-8, lub 8-15. Wskaźnik ogółu uczniów w projekcie zmniejszył się z powodu większej liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Spadek wskaźnika podyktowany jest regułą, iż im więcej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasie, tym mniej liczny stan klasy co się przekłada na liczbę ogółem uczniów, przy zachowaniu liczby klas, uczestniczących w projekcie. Wskaźnik liczby uczniów ze SPE jest dwukrotnie wyższy od zakładanego w projekcie. Ponadto wprowadzenie obowiązku podawania pełnych danych ucznia w celu wprowadzenia do formularza PEFS, wymagało usunięcia uczniów, których rodzice nie wyrazili zgody na przetwarzanie danych osobowych- dotyczy to przede wszystkim uczniów pełnosprawnych. Na podstawie rozmów z nauczycielami rodzice części uczniów pełnosprawnych w klasie nie wyrazili zgody na podjęcie zajęć z powodu formy zajęć pozalekcyjnych, ale również z powodu iż program nosi nazwę: Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a takimi ci uczniowie nie są, i nie chcą by kojarzono ich podopiecznych z tą nazwą w placówce.

Z przesłanych danych przez placówki edukacyjne uczestniczące w projekcie uzyskano dane potwierdzające, iż liczba uczniów ogółem w klasach biorących udział w projekcie wyniosła 1945 uczniów, co przekracza zakładany wskaźnik 1720, jednak z ogółu uczniów nie wyraziło zgody na uczestniczenie w programie 379 osób. Stąd niższy wskaźnik w projekcie ogółu uczniów:1534.

Stąd utrzymany wskaźnik liczby klas (grup), liczby godzin realizacji programu, liczby nauczycieli, zaś zwiększony wskaźnik liczby uczniów ze SPE (głównych adresatów programów).

W założeniu relacja uczniów ze SPE 260/1720 wynosiła 15% ogółu, w obecnym rozliczeniu 546/1534 wynosi 35,6 %.

Podsumowanie

W projekcie uczestniczyło:

- 75 szkół

- 100 nauczycieli
- 1534 uczniów, w tym 546 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

ZADANIE 3. OPRACOWANIE INNOWACYJNEGO PROGRAMU ZAJĘĆ Z ZAKRESU PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ I PAKIETÓW POMOCY DYDAKTYCZNYCH DLA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI.

Zadanie 3: Opracowanie innowacyjnego programu zajęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej i pakietów pomocy dydaktycznych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Etap 1. Opracowanie 4 programów zajęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na poziomie szkoły podstawowej (dwa programy: dla klas I-III oraz IV-VI), gimnazjum (jeden program) oraz szkoły ponadgimnazjalnej (jeden program).

Etap 2. Recenzja programów nauczania.

Etap 3. Przygotowanie 4 pakietów pomocy dydaktycznych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (podręcznik, karty pracy, arkusze ewaluacji) – 2 pakiety na poziomie szkoły podstawowej (kl. I-III, IV-VI),- 1 dla gimnazjum, 1 dla szkoły ponadgimnazjalnej

Etap 4. Ocena ekspercka pakietów dydaktycznych.

Etap 5. Opracowanie arkuszy diagnostycznych badających poziom kompetencji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej.

Etap 6. Zgłoszenie przez szkoły innowacyjnego programu zajęć z zakresu pierwszej pomocy w odpowiednim terytorialnie Kuratorium Oświaty zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 9 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej, eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki

PROGRAMY NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ

Zgodnie z założeniami projektu zostały powołane zespoły specjalistów, w celu opracowania programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej, będących innowacją pedagogiczną. Zespół stanowili ratownicy medyczni oraz pedagodzy,- specjaliści w zakresie nauczania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Zostały opracowane *Programy nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej*”, będące w rezultacie kompleksowym opracowaniem serii programów nauczania na poszczególnych etapach edukacji w formie zajęć pozalekcyjnych. Wymiar godzin przeznaczonych do realizacji każdego z programów na etapie wdrażania w szkołach wynosił 15 godz.

Opracowane programy są zgodne z:

- *Ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), która uwzględnia edukację w zakresie udzielania pierwszej pomocy”
- *z Ustawą o państwowym ratownictwie medycznym z 8 września 2006 r.* (Dz.U. z 2006 r. nr 191, poz. 1410 z późn. zm.),w której art. 8. ust. 1 określa iż: „zajęcia edukacyjne w zakresie udzielania pierwszej pomocy są realizowane z udziałem

łem: lekarzy systemu, pielęgniarek systemu, ratowników medycznych. Zajęcia w tym zakresie mogą być realizowane przez nauczycieli posiadających odpowiednie przygotowanie”.

- *Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 26 sierpnia 2009 roku w sprawie przygotowania nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy* (Dz. U. nr 139, poz. 1132), które określa, zakres wiedzy i umiejętności niezbędnych do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy, tryb ich nabywania oraz wzór zaświadczenia potwierdzającego posiadanie przygotowania do prowadzenia zajęć w zakresie udzielania pierwszej pomocy.
- *z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21maja 2001 w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, która uwzględnia zagadnienia bezpieczeństwa i pierwszą pomoc podczas realizacji treści ścieżki edukacyjnej Edukacja prozdrowotna.
- *z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*. (Dz. U. z2004 r. Nr 256, poz.2572, z późn. zm.), która uwzględnia zagadnienia bezpieczeństwa i pierwszą pomoc podczas realizacji treści z przedmiotu: Edukacja dla bezpieczeństwa.

Zestaw opracowanych programów stanowią 4 programy

- 1) **BĘDĘ MŁODSZYM RATOWNIKIEM SZKOLNYM**. Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach I-III szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej)
Agnieszka Olechowska, Mikołaj Kowalewski
- 2) **BĘDĘ RATOWNIKIEM SZKOLNYM** Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach IV-VI szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej).
Beata Dubińska, Mikołaj Kowalewski
- 3) **PIERWSZA POMOC PRZEDMEDYCZNA**. Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w gimnazjum.
Beata Rola, Jacek Pawlak
- 4) **PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ**
Agnieszka Pawlak, Jacek Pawlak

Programy nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi –są pierwszym kompleksowym opracowaniem, obejmującym wszystkie etapy edukacji uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: począwszy od klasy I szkoły podstawowej, poprzez gimnazjum, a skończywszy na szkole ponadgimnazjalnej. Treści zawarte w całej grupie programów zostały umieszczone w układzie liniowym (przeważającym w poszczególnych pro-

gramach) ale w taki sposób aby umożliwiały spiralny układ treści w przypadku, gdy treści z I etapu edukacyjnego będą powtarzane i rozszerzane na II etapie edukacyjnym i później. Oznacza to, że treści z programu realizowanego na wcześniejszym etapie edukacyjnym mogą być powtórzone i rozszerzone na wyższym etapie edukacyjnym przy jednocześnie zachowanej odrębności poszczególnych programów wchodzących w skład całej grupy.

Opracowane programy cechuje wielopoziomowość nauczania. Różnice w zakresie treści programowych wynikają z potrzeby dostosowania wymagań do przeciętnego poziomu możliwości uczniów w różnym wieku i na różnych poziomach rozwoju.

Wszystkie treści są zatem prezentowane w podziale na część podstawową przeznaczoną do realizacji z uczniami ze **Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi (SPE)** oraz część rozszerzoną przeznaczoną dla uczniów bez specjalnych potrzeb edukacyjnych. Serię programów cechuje stopniowanie trudności – poszerzanie wiedzy, umiejętności co ma odzwierciedlenie w celach kształcenia oraz układzie treści: od najprostszych, aż do zaawansowanych technik ratowniczych, dostosowanych do wieku uczniów i poziomów edukacji.

Każdy program nauczania zawiera w swojej strukturze punkty:

Wstęp
Adresaci
Koncepcja programu
Cele ogólne programu
Treści zajęć- ogólna charakterystyka
Osiągnięcia uczniów
Procedury osiągania celów
Ocenianie osiągnięć uczniów
Warunki wdrożenia programu
Bibliografia
Ramowy program nauczani

Cele programów

Cele ogólne programów sformułowane zostały w oparciu o hierarchiczną taksonomię celów z dziedziny poznawczej, praktycznej, emocjonalnej i światopoglądowej.

Do celów **ogólnych** programu należą:

w zakresie wiadomości:

- znajomość zasad i sposobów dbania o bezpieczeństwo własne i innych
- znajomości zasad niesienia pierwszej pomocy w sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia

w zakresie umiejętności:

- rozpoznawanie sytuacji zagrażających zdrowiu lub życiu
- umiejętność adekwatnego reagowania w sytuacjach trudnych zwłaszcza niesienia pierwszej pomocy w stanach zagrażających zdrowiu lub życiu

w zakresie postaw:

- ukształtowanie postawy świadomego, uważnego i aktywnego inicjatora i uczestnika działań z zakresu niesienia pierwszej pomocy przedmedycznej,

- przestrzeganie uporządkowanego zbioru zasad postępowania w czasie niesienia pierwszej pomocy
- kształtowanie postawy dbałości o zdrowie i bezpieczeństwo własne i innych, i odpowiedniego reagowania w sytuacjach zagrażających zdrowiu lub życiu.

Do celów **szczegółowych** w obszarze **wychowawczym** należą:

- kształtowanie świadomości zagrożeń i niebezpieczeństw mogących powodować potrzebę niesienia pierwszej pomocy
- budzenie wrażliwości na ból i nieszczęście innego człowieka
- kształtowanie postawy niesienia pomocy osobom poszkodowanym
- stymulowanie rozwoju samodzielności ucznia w trudnych sytuacjach
- kształtowanie odporności emocjonalnej na sytuacje trudne, związane z ochroną lub ratowaniem zdrowia i życia

Procedury osiągnięcia celu

Realizacja zajęć według *Programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych* ma umożliwić poznanie i przyswojenie przez uczniów podstawowych zasad i sposobów postępowania w sytuacjach zagrażających zdrowiu lub życiu. W celu podniesienia poziomu wiedzy i umiejętności uczniów w tej dziedzinie wymogami programowymi jest zastosowanie metod wyzwalających różne rodzaje aktywności i pracę w różnych formach organizacyjnych aktywności uczniów. Podstawowymi metodami nauczania-uczenia się stosowanymi w pracy w programach są: wykład informacyjny i pogadanka (z grupy metod asymilacji wiedzy), metoda sytuacyjna i gry dydaktyczne (z grupy metod samodzielnego dochodzenia do wiedzy), metody impresyjne (z grupy metod waloryzacyjnych) oraz metody ćwiczebne (z grupy metod praktycznych). Formami organizacyjnymi aktywności uczniów, są praca zespołowa, w grupach, treningi pracy indywidualnej z uczniem.

Podczas realizacji zadań wynikających z *Programu nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi* – wykorzystane zostaną różnorodne środki dydaktyczne (konwencjonalne i techniczne) pozwalające na efektywny, bliski uczniom, a przede wszystkim praktyczny charakter nabywanej wiedzy i umiejętności. Do środków konwencjonalnych należą przede wszystkim wszelkie materiały, przybory i przedmioty wykorzystywane w realnych sytuacjach niesienia pierwszej pomocy (bandaże, opatrunki, chusty trójkątne, plastry na rolce i z opatrunkiem, rękawiczki jednorazowe, gaza opatrunkowa, koce i koce termiczne itp.), jak i modele służące pozorowaniu akcji ratowniczej (fantomy do ćwiczeń resuscytacji krążeniowo-oddechowej). Do środków technicznych zaś przede wszystkim środki wzrokowo-słuchowe i wzrokowe jak rzutnik multimedialny oraz komputer.

Zakres treści

BĘDĘ MŁODSZYM RATOWNIKIEM SZKOLNYM

-Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach I-III szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej)

Agnieszka Olechowska, Mikołaj Kowalewski

Lp	Zakres treści kształcenia	Czas realizacji
1.	Będę Młodszy Ratownikiem Szkolnym Wstęp, co to jest pierwsza pomoc i dlaczego się jej uczymy. Budowa anatomiczna człowieka w uproszczeniu	45'
2.	Jestem bezpieczny – mogę pomagać Rozpoznanie zagrożeń w miejscu wypadku i sposób zachowania się w tych przypadkach - wypadek w szkole, - pożar w domu. - pożar w szkole	45'
3.	Wzywam pomoc Zasady wzywania pomocy w przypadku zachorowania lub urazu przez telefon. Prośenie o pomoc osoby obcej na ulicy Zapamiętanie numeru alarmowego 112, co to jest pogotowie ratunkowe, straż pożarna i policja?	45'
4.	Torebeczka-apteczka Skład apteczki pierwszej pomocy.	30'
5.	Nos – pierwsza pomoc Pierwsza pomoc przy krwawiącym nosie	15'
6.	Olaboga! – Palec, noga! – skaleczenie, zranienie Opatrywanie ran (skaleczony palec, duży krwotok)	45'
7.	Olaboga! – Palec, noga! – zwichnięcie, złamanie Pierwsza pomoc w złamaniach i zwichnięciach.	45'
8.	Prąd i piorun Pierwsza pomoc w porażeniu prądem i piorunem.	45'
9.	Oj jak szczypie! - oparzenie, odmrożenie Pierwsza pomoc w oparzeniach termicznych i chemicznych. Odmrożenia	45'
10.	Uuuch! Boli brzuch! – zatrucia Pierwsza pomoc przy zatruciach chemią domową, substancjami niewiadomego pochodzenia, lekami i alkoholem.	30'
11.	Gdy ukąsi, gdy ugryzie Co zrobić jak ukąsi cię pszczoła lub inny owad, gad, zwierzę. Jak się bronić przed atakiem psa	15'
12.	Pomoc poszkodowanemu – przytomność, oddychanie Postępowanie z osobą nieprzytomną. Kontrola przytomności i oddechu. Układanie na boku (początki pozycji bocznej ustalonej – bezpiecznej), przykrywanie poszkodowanego	90'
13.	Pomoc poszkodowanemu – zadławienie, resuscytacja Pierwsza pomoc przy zadławieniu. Demonstracja Resuscytacji Krążeniowo – oddechowej na fantomie dziecka – rówieśnika. Jak to się robi i po co	90'
14.	Już jestem Młodszy Ratownikiem Szkolnym Egzamin sprawdzający w postaci małej zabawy pozoracyjnej – zabawa dla zespołu 2 dzieci. Uzyskanie tytułu Młodszego Ratownika Szkolnego, wręczenie dyplomu	90'
	Razem	15 godz.

BĘDĘ RATOWNIKIEM SZKOLNYM

Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach IV-VI szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej).

Beata Dubińska, Mikołaj Kowalewski

Lp.	Temat zajęć	Czas zajęć
1.	Wstęp. Budowa anatomiczna człowieka. Funkcje podstawowych narządów wewnętrznych.	45'
2.	Jak rozpoznać zagrożenia w miejscu wypadku i właściwie zachować się ? -dowolny wypadek w szkole, -wypadek drogowy, - pożar w domu, - pożar w szkole.	45'
3.	Zasady wzywania pomocy przez telefon i na ulicy w przypadku zachorowania lub urazu.	45'
4.	W jaki sposób wykorzystać zawartość apteczki pierwszej pomocy w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia?	30'
5.	Jak pomóc osobie z krwawiącym nosem?	15'
6.	Opatrywanie ran (skaleczony palec, duży krwotok, amputacje, zmiżdżenia, rodzaje krwotoków)	45'
7.	Co zrobić, gdy osoba jest nieprzytomna? Kontrola oddechu i przytomności. Układanie w pozycji bocznej ustalonej-bezpiecznej. Przekładanie z brzucha na plecy, przykrywanie poszkodowanego.	90'
8.	Pierwsza pomoc przy zadławieniu. W jaki sposób dokonać resuscytacji krążeniowo – oddechowej osoby dorosłej i dziecka (według Europejskiej Rady Resuscytacji).	90'
9.	Pierwsza pomoc w porażeniu prądem i piorunem.	45'
10.	Pierwsza pomoc w oparzeniach termicznych i chemicznych. Pomoc przy odmrożeniach.	45a
11.	Pierwsza pomoc przy zatruciach chemią domową, substancjami niewiadomego pochodzenia, lekami i alkoholem. Co zrobić, gdy ukąsi cię pszczoła lub inny owad. Jak się bronić przed atakiem psa?	45'
12.	Pierwsza pomoc w złamaniach i zwichnięciach.	45'
13.	Zdobywamy tytuł Szkolnego Ratownika. Egzamin- symulacja.	90'
	Razem	15 godz.

PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI W GIMAZJUM

Beata Rola, Jacek Pawlak

Lp.	Temat zajęć	Czas realizacji
1-2	Rozpoznanie zagrożeń w miejscu wypadku i sposób zachowania się w tych przypadkach - wypadek komunikacyjny, - pożar	90'
	Ewakuacja poszkodowanego z miejsca wypadku, zasady transportu poszkodowanych po urazach - kiedy trzeba ewakuować poszkodowanego z miejsca wypadku, - sposoby transportu i przenoszenia poszkodowanych po urazie kręgosłupa	
	Postępowanie z osobą nieprzytomną (układanie w pozycji bocznej ustalonej – bezpiecznej)	
3-5	Podstawowe zabiegi resuscytacyjne u dorosłych i dzieci (wg wytycznych Europejskiej Rady Resuscytacji) z użyciem automatycznego defibrylatora zewnętrznego (AED)	135'
6	Zaopatrywanie ran i krwotoków, amputacji urazowych	45'
7	Pierwsza pomoc w złamaniach	45'
8	Pierwsza pomoc w oparzeniach termicznych, chemicznych	45'
9	Pierwsza pomoc w hipotermii i odmrożeniach	45'
10	Pierwsza pomoc w utonięciach	45'
	Pierwsza pomoc w porażeniu prądem i piorunem	
11	Pierwsza pomoc przy zadławieniu u dorosłych i dzieci	45'
12	Pierwsza pomoc w ataku padaczki	45'
	Pierwsza pomoc przy krwawiącym nosie	
13	Pierwsza pomoc w zatruciach pokarmowych, lekami, domowymi środkami chemicznymi, alkoholem i gazami	45'
14	Pierwsza pomoc we wstrząsie (definicja, rodzaje wstrząsu, pierwsza pomoc)	45'
15	Wezwanie pogotowia ratunkowego do wypadku i zachorowania	45'
	Skład apteczki pierwszej pomocy (bandaż, gaza, plaster na rolce, chusta trójkątna, plaster z opatrunkiem, nożyczki, maseczka do sztucznego oddychania, koc termiczny, gwizdek, agrałki)	
	Razem	15 godz.

PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ

Agnieszka Pawlak, Jacek Pawlak

L.p	Temat	Czas realizacji
1	Aspekty etyczne i prawne udzielania pierwszej pomocy	45'
2	Rozpoznawanie zagrożeń w miejscu wypadku i sposób zachowania ratownika na przykładzie wypadku komunikacyjnego oraz pożaru. Wezwanie pogotowia ratunkowego do wypadku i zachorowania. Ewakuacja poszkodowanego	45'
3-5	Podstawowe zabiegi resuscytacyjne u dorosłych i dzieci (wg wytycznych Europejskiej Rady Resuscytacji) z użyciem automatycznego defibrylatora zewnętrznego (AED)	135'
6	Pierwsza pomoc w oparzeniach termicznych i chemicznych	45'
7	Zaopatrywanie ran, krwotoków i amputacji urazowych. Krwotok z nosa	45'
8	Pierwsza pomoc w złamaniach i zwichnięciach	45'
9	Pierwsza pomoc we wstrząsie	45'
10	Pierwsza pomoc przy zadławieniu u dorosłych i dzieci	45'
11	Pierwsza pomoc w utonięciach i przypadkach porażenia prądem lub piorunem	45'
12	Pierwsza pomoc w ataku padaczki, hipo- i hiperglikemii	45'
13	Pierwsza pomoc w zatruciach pokarmowych, zatruciach lekami, domowymi środkami chemicznymi, alkoholem i gazami	45'
14-15.	Skład apteczki pierwszej pomocy. Leki i paraleki. Samoleczenie i niebezpieczeństwa stąd płynące. Etyczna ocena reklamy farmaceutyków	45'
	Razem	15 godz.

RECENZJA PROGRAMÓW NAUCZANIA

Opracowane programy nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej :

- 1) **BĘDĘ MŁODSZYM RATOWNIKIEM SZKOLNYM.** Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach I-III szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej)
Agnieszka Olechowska, Mikołaj Kowalewski
- 2) **BĘDĘ RATOWNIKIEM SZKOLNYM** Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach IV-VI szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej).
Beata Dubińska, Mikołaj Kowalewski
- 3) **PIERWSZA POMOC PRZEDMEDYCZNA.** Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w gimnazjum.
Beata Rola, Jacek Pawlak

4) PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ

Agnieszka Pawlak,, Jacek Pawlak

zostały przekazane do recenzji. Każdy program został zaopiniowany przez dwóch ekspertów. W sumie uzyskano po dwie pozytywne opinie do każdego programu.

Recenzje programów zawierały

- 1) aspekty pozytywne , podkreślające znacznie opracowań w procesie nauczania uczniów , w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ważność podjętej tematyki, celowość realizacji treści oraz kompleksowość programów
- 2) uwagi, sugestie dotyczące układu treści, sformułowań dydaktycznych.

Uwagi oraz sugestie recenzentów zostały uwzględnione w opracowaniu ostatecznej wersji programów, przed wdrożeniem do placówek edukacyjnych

Wszystkie recenzje zakończone były pozytywnymi wnioskami końcowymi, iż *spełnia wymogi programu innowacyjnego i może zostać przedstawiony Kuratorium Oświaty celem rejestracji zgodnie z procedurą określoną Rozporządzeniem MENiS z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentów przez publiczne szkoły i placówki (Dz.U. z 2002 r., nr 56, poz. 506)*

PAKIET EDUKACYJNY DLA UCZNIĄ

W celu realizacji programów w szkołach przygotowane zostały:

- 1) 4 pakiety pomocy dydaktycznych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (podręcznik, karty pracy, arkusze ewaluacji) – 2 pakiety na poziomie szkoły podstawowej (kl. I-III, IV-VI),- 1 dla gimnazjum, 1 dla szkoły ponadgimnazjalnej

Pakiet dla ucznia

podręcznik

karty pracy-
ćwiczenia

Pakiety edukacyjne zostały opracowane przez zespoły specjalistów:

- autorów programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej na poszczególnych etapach edukacji
- specjalistów –konsultantów, w zakresie edukacji i rehabilitacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, z uwzględnieniem rodzajów niepełnosprawności: niepełnosprawność intelektualną, dysfunkcje wzroku, dysfunkcje słuchu, niepełnosprawność ruchową oraz ratowników medycznych
- artystów w zakresie sztuk plastycznych, grafików- autorów rysunków, ilustracji.

Pakiety edukacyjne dla ucznia zawierały :

- na poziomie nauczania w klasach I-III – podręcznik wraz z ćwiczeniami, „BĘDĘ MŁODSZYM RATOWNIKIEM SZKOLNYM”
- na poziomie klas IV-VI szkoły podstawowej- podręcznik oraz karty pracy (ćwiczeń) „BĘDĘ RATOWNIKIEM SZKOLNYM”
- na poziomie gimnazjum- karty pracy „PIERWSZA POMOC PRZEDMEDYCZNA”
- na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej- karty pracy „PIERWSZA POMOC PRZEDMEDYCZNA”

W pakietach dla uczniów szkoły podstawowej

- - zawarto treści prezentujące tematykę w formie opowiadań, historyjek , wierszy, zaznaczając istotne treści w słowniczku ucznia
- - bogaty zestaw zadań różniących się stopniem trudności, lub przedstawionych w różnych wariantach (wycinanki, uzupełnienia, obrazy do kolorowania, rozsypanki wyrazowe, krzyżówki, rebusy itp.)
- prezentacji treści w formie kolorowych historyjek obrazkowych, ilustracji tematycznych
- dyplom-ukończenia szkolenia- DYPLOM MŁODSZEGO/SZKOLNEGO RATOWNIKA

W pakietach dla uczniów gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej:

- zawarto wykaz wiedzy i umiejętności jakie uczeń powinien osiągnąć „*Po tych zajęciach powinieneś/powinnaś...*”
- wskazówki –zasady zachowania i postępowania w sytuacjach wymagających udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej: „*Pamiętaj...*”
- zestaw ćwiczeń utrwalających oraz sprawdzających wiedzę
- zestaw zadań testowych sprawdzających wiedzę i umiejętności ucznia po zrealizowanym cyklu nauczania
- dyplom-ukończenia szkolenia

Przygotowane pakiety edukacyjne zawierają zróżnicowane zadania pod kątem stopnia trudności oraz formy graficznej, które mogą być realizowane na zajęciach z uczniami, w tym z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych w różnych klasach na danym etapie edukacji. Każdorazowo jednak warto podkreślić iż to nauczyciel decyduje, które spośród zadań zawartych w kartach pracy (lub które warianty tych zadań) zostaną wykonane (lub nie) przez poszczególnych uczniów i w jaki sposób (wykonanie ćwiczeń jest obligatoryjne dla wszystkich uczniów).

Opracowane pakiety zostały wydrukowane oraz przekazane uczniom w szkołach, w których realizowano program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej. Uzupełnieniem pakietów edukacyjnych dla uczniów było przekazanie szkołom sprzętu- pomocy , środków dydaktycznych w postaci fantomów, apteczek pierwszej pomocy przedmedycznej, defibrylatorów zakupionych ze środków projektu.

OCENA EKSPERCKA PAKIETÓW DYDAKTYCZNYCH

Zgodnie z zatwierdzonym wnioskiem dotyczącym modyfikacji harmonogramu projektu oraz podpisanym aneksem umowy ocenie eksperckiej zostały poddane pakiety dydaktyczne, będące ostatecznym produktem projektu. Pakiety też uwzględniały modyfikacje, powstałe po zakończeniu przez nauczycieli realizacji zajęć z uczniami w szkole, a więc po wprowadzeniu innowacji do szkół. Szczegółowy opis zmian zawiera zadanie 6: Wdrożenie i ocena skuteczności programu i pakietów edukacyjnych (etap 5: korekta programów i pakietów)

Każdy PAKIET został zaopiniowany przez trzech recenzentów. W sumie uzyskano po trzy pozytywne opinie do każdego pakietu. Recenzje pakietów zawierały

- 1) aspekty pozytywne, podkreślające znacznie opracowań w procesie nauczania uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, atrakcyjną formę graficzną, różnorodność ćwiczeń
- 2) uwagi, sugestie

Wszystkie recenzje zakończone były pozytywnymi wnioskami końcowymi.

ARKUSZE DIAGNOSTYCZNE BADAJĄCE POZIOM KOMPETENCJI UCZNIÓW

Realizacja *Programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na poszczególnych etapach edukacji* wymaga dokonywania oceny osiągnięć uczniów z wykorzystaniem nowoczesnych metod diagnozy. Dokonana ocena przez nauczyciela stanowi diagnostyczną, formatywną oraz sumatywną ewaluację osiągnięć uczniów. Dla celów diagnozy zostały opracowane dla poszczególnych etapów edukacji **arkusze badania kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.**

Arkusze kompetencji w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej przeznaczony jest do pomiaru:

- I. podstawowych wiadomości i umiejętności oraz kompetencji osobistych do pełnienia roli ratownika
- II. umiejętności związanych z planowaniem i realizacją zadań

Celem arkusza jest ewaluacja-ocena w jakim stopniu i zakresie są opanowywane przez ucznia podstawowe wiadomości i umiejętności oraz nabyte kompetencje społeczne, które warunkują pełnienie roli ratownika.

Zadaniem arkusza jest uzyskanie informacji, które osobie nadzorującej program wdrożeniowy pomogą ustalić:

- czy i w jakim stopniu uczeń nabywa kompetencje,
- jaka jest dynamika osiągnięcia założonych celów nauczania,
- jakie czynniki sprzyjają, a jakie utrudniają realizację programu,
- jakie podjąć działania w ramach indywidualnych programów edukacyjnych, zwiększających szansę osiągnięcia zamierzonych celów,

- kiedy i w jakim zakresie dokonywać modyfikacji tychże programów

Ewaluacja może być dokonywana na różnych etapach programu:

1. na początku realizacji w celu uzyskania danych wyjściowych - ma wówczas charakter wstępnej diagnozy funkcjonalnej,
2. w toku realizacji - ocena umiejętności funkcjonalnych, której zadaniem jest modyfikacja działań zwiększających szansę powodzenia
3. na zakończenie - ocena końcowa, której zadaniem jest uzyskanie informacji co do uzyskanych efektów zrealizowanego programu.

Arkusz jest pomiarem, który może być wykorzystywany do dokonywania oceny przez osobę nadzorującą proces nauczania ucznia, jako:

- wewnętrzny system oceny - dokonywany w celu modyfikacji indywidualnych zamierzeń i sposobów realizacji,
- zewnętrzny system oceny- dokonywany w celu oceny całej koncepcji programu.

Ze względu na realizację czterech programów nauczania opracowano w wersji wstępnej i końcowej:

- 1) *arkusz badania kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w klasach I-III szkoły podstawowej*
- 2) *arkusz badania kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w klasach IV-VI szkoły podstawowej*
- 3) *arkusz badania kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w gimnazjum (wersja dla ucznia, wersja dla nauczyciela)*
- 4) *arkusz badania kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w szkole ponadgimnazjalnej (wersja dla ucznia , wersja dla nauczyciela)*

W strukturze opracowanych arkuszy na poszczególnych etapach edukacji wyróżniono:

- I. **AKTYWNOŚCI ZADANIOWE** (są to umiejętności i kompetencje konieczne do pełnienia roli ratownika szkolnego). Dotyczą następujących kategorii zadań:
  - 1) wiedza(zna, identyfikuje itp.) wg następującej skali ocen:
    - a) **P** - w sytuacji, gdy uczeń pamięta treść
    - b) **R** - w sytuacji, gdy uczeń potrafi ją przekazać w sposób dla siebie dostępny, rozumie przyswojone informacje
    - c) **S** - w sytuacji, gdy uczeń potrafi ją zastosować w sytuacji
    - d)** Opanowanie pojęć oznacza, iż uczeń zapamiętał treść (P), zrozumiał (R) i potrafi je zastosować (S)
  - 2) umiejętności elementarne(np. radzi sobie, podejmuje, przyjmuje, dostosowuje, stosuje itp.).Podstawowe czynności wg następującej skali ocen:
    - a) **S-** uczeń samodzielny w pełnym zakresie, nie wymaga wsparcia. Zadanie na tym poziomie należy uznać za opanowane.
    - b) **P** - uczeń wykonuje poszczególne czynności poprawnie, ale z pomocą (doraźną) nauczyciela lub zdolniejszego w tym zakresie rówieśnika.

c) **nie dotyczy**-uczeń wymaga: wsparcia w realizacji czynności poprzez pomoc fizyczną, wymaga stałej kontroli i pomocy, zadanie na tym poziomie za trudne do samodzielnej realizacji, uczenia się elementarnych umiejętności. Poprawne wykonanie zadania na tym poziomie można traktować jako umiejętność w trakcie uczenia się. Nie wykonanie zadania na tym poziomie oznacza, że mieści się ono w obszarze potencjalnego rozwoju, jest za trudne do samodzielnej realizacji.

3) kompetencje- zastosowanie umiejętności -ocena ma na celu określenie stopnia autonomii (samodzielności) ucznia(np. założenie opatrunku, wezwanie pomocy itp.) Ocena ma na celu określenie stopnia autonomii (samodzielności) ucznia wg następującej skali ocen:

a) (+)- uczeń samodzielny w pełnym zakresie- nie wymaga wsparcia- zadanie na tym poziomie można uznać za opanowane

b) (+/-) uczeń umie wykonać poszczególne czynności poprawnie, ale z pomocą (doraźną) nauczyciela lub zdolniejszego w tym zakresie rówieśnika

c) (-) uczeń wymaga stałej kontroli i pomocy – zadanie na tym poziomie za trudne do samodzielnej realizacji na etapie uczenia się elementarnej umiejętności. Nie wykonanie zadania na tym poziomie oznacza, że mieści się ono w obszarze potencjalnego rozwoju, jest za trudne do samodzielnej realizacji, jest na etapie uczenia się elementarnej umiejętności.

4) przystosowanie interpersonalne do realizacji zadań- ocena ma na celu określenie stopnia zaangażowania ucznia wg skali:

a) **zawsze**- uczestnik identyfikuje się z rolą i zadaniem, radzi sobie bez względu na sytuację

b) **czasami**- uczeń identyfikuje się z rolą, lecz nie zawsze podejmuje działania w sytuacjach nowych-problemowych; daje sobie radę w sytuacjach znanych- typowych, ulega własnym emocjom; podatny na wpływ innych osób – zdarza się, iż odmawia wykonania zadania

c) **nigdy** – uczeń nie identyfikuje się z rolą, podejmuje działanie w wyniku nakazu, brak inicjatywy w działaniu; nie radzi sobie z elementarnymi umiejętnościami, odmawia wykonania zadania- wycofuje się, unika, przejawia niechęć do współpracy

II. OCENA- składa się na nią skala ocen, zróżnicowana ze względu na kategorię zadań, przyporządkowana do każdej aktywności zadaniowej.

III. UWAGI O REALIZACJI- dotyczą szczególnie wybieranej oceny w kategorii: NIGDY, CZASAMI. Zadaniem osoby badającej jest sprecyzowanie istniejących trudności, barier u uczestnika szkolenia, które uniemożliwiają mu bądź ograniczają nabywanie wiedzy i umiejętności. Odpowiedzi te mają charakter jakościowy i wymagają uzupełnienia komentarzem, dzięki czemu będzie możliwa modyfikacja oddziaływań rehabilitacyjnych w zakresie metod, form i środków dydaktycznych.

Oceniającym jest osoba, która nadzoruje – realizuje zadania nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej. Od badającego wymaga się znajomości osoby badanej, uczestniczenia w sytuacjach zadaniowych w roli obserwatora, uczestnika, instruktora.

Arkusze badania kompetencji pozwolą ocenić na ile realizacja programów zwiększyła poziom zwiększenie kompetencji społecznych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym uczniów z niepełnosprawnością) z zakresu rozpoznawania stanów zagrożenia zdrowia i życia oraz umiejętności szybkiego i skutecznego reagowania.

PROGRAMY ZAJĘĆ Z ZAKRESU PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNA- INNOWACJA PEDAGOGICZNA

Zgodnie z założeniami konkursowymi opracowane programy nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej stanowią innowacje pedagogiczną ze względu na:

- 1) brak aktualnie obowiązujących programów nauczania z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej, a w szczególności w placówkach kształcenia specjalnego, integracyjnego bądź szkołach ogólnodostępnych z uwzględnieniem specyfiki nauczania uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych; dotychczas zajęcia realizowane sporadycznie w formie pogadanek, krótkich prezentacji.
- 2) obowiązkiem nauczania pierwszej pomocy w szkołach z dniem 1.09.2009 (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.4)
- 3) uzyskaniem uprawnień do nauczania pierwszej pomocy przez nauczycieli z dniem 1.09.2010 (rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej w sprawie szczególnych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli z dnia 12 marca 2009, § 10.)
- 4) program stanowi innowację pedagogiczną poprzez prezentację treści nauczania, nowatorskie rozwiązania programowe, organizacyjne oraz metodyczne, mające na celu zwiększenie kompetencji społecznych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym uczniów z niepełnosprawnością) oraz ich nauczycieli z zakresu rozpoznawania stanów zagrożenia zdrowia i życia oraz umiejętności szybkiego i skutecznego reagowania.

Program nauczania z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej jako innowacja:

- 1) stanowi opis sposobu realizacji zadań edukacyjnych ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego
- 2) jest zbieżny ze zdiagnozowanymi potrzebami uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych z uwzględnieniem różnych rodzajów i stopni niepełnosprawności oraz priorytetami szkoły kształcącej uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych,
- 3) obejmuje co najmniej jeden etap edukacyjny i dotyczy kształcenia zintegrowanego, kształcenia blokowego (kl. IV-VI), przedmiotowego (gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna) przedmiotu: pierwsza pomoc przedmedyczna.

- 4) nie narusza prawa ucznia do bezpłatnej nauki, wychowania i opieki, a także w zakresie uzyskania wiadomości i umiejętności niezbędnych do ukończenia danego typu szkoły oraz warunków i sposobu prowadzenia sprawdzianów wiadomości i umiejętności.

Warunkiem zatwierdzenia programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej jako innowację pedagogiczną jest zgłoszenie przez szkoły realizowanego programu zajęć z zakresu pierwszej pomocy w odpowiednim terytorialnie Kuratorium Oświaty zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 9 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej, eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki.

Beneficjent opracował i przekazał wzór karty innowacji szkołom przystępującym do projektu, która zawierała podstawowe informacje dotyczące programów na poszczególnych etapach edukacji:

- 1) osoby wdrażające innowację:
- 2) termin wprowadzenia i czas trwania innowacji:
- 3) miejsce realizacji (placówka):
- 4) zakres (klasy, grupy...):
- 5) krótki opis innowacji :
- 6) cele i spodziewane efekty
- 7) sposoby ewaluacji:
- 8) rodzaj innowacji:
- 9) koszt innowacji:
- 10) uchwała Rady Pedagogicznej o wprowadzeniu innowacji
- 11) pisemna zgoda dyrektora i zobowiązanie się do realizacji innowacji poprzez zapewnienie odpowiednich warunków organizacyjnych, kadrowych i materialnych oraz zobowiązanie do oceny wyników prowadzonej innowacji

Wszystkie szkoły przystępujące do projektu tj. 75 placówek zgłosiło program jako innowację pedagogiczną zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 9 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej, eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki

ZADANIE 4: PRZYGOTOWANIE NAUCZYCIELI DO REALIZACJI PROGRAMU PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ Z UCZNIAMI ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI

Zadanie 4. Przygotowanie nauczycieli do realizacji programu pierwszej pomocy przedmedycznej z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Etap 1. Opracowanie koncepcji i programu szkolenia dla nauczycieli w zakresie pierwszej pomocy przedmedycznej.

Etap 2. Opracowanie materiałów dydaktycznych dla nauczycieli.

Etap 3. Realizacja szkolenia.

Etap 4. Ewaluacja szkolenia .

KONCEPCJA, PROGRAM SZKOLENIA DLA NAUCZYCIELI PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ.

Koncepcja i program szkolenia nauczycieli został opracowany w oparciu o **Ramowy program i plan szkolenia przygotowujący nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy** opracowany przez zespół ekspertów powołanych Zarządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2009 roku w sprawie powołania Zespołu do spraw opracowania ramowego programu i planu szkolenia przygotowującego nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy (Dz.Urz.MZ.09.11.49 z dnia 30 listopada 2009 r.). Na postawie ramowego programu określono cele kształcenia oraz zakres wiedzy i umiejętności z zakresu udzielania pierwszej pomocy, ponadto dodano zakres wiedzy i umiejętności w zakresie diagnozowania potrzeb i możliwości uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz informacje metodyczne w zakresie nauczania pierwszej pomocy w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej.

Adresaci programu

Uzasadnieniem opracowania koncepcji, a następnie ramowego programu szkolenia było wejście w życie od 1 września 2010 roku §10 *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 roku w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli* (Dz.U. z 2009 r. nr 50, poz. 400), który zobowiązuje ich do ukończenia specjalistycznego szkolenia z zakresu pierwszej pomocy, zakończonego dwoma egzaminami (teoretycznym i praktycznym), których wynik potwierdza się zaświadczeniem ważnym przez 5 lat, co związane jest z koniecznością aktualizacji wiedzy i okresowego potwierdzania umiejętności osoby uprawnionej do nauczania pierwszej pomocy. Rygory te podkreślają merytoryczną trudność zadania, które staje przed nauczycielem pierwszej pomocy. Od jego umiejętności będzie później zależało, jak poczucie kompetencji, które uzyska uczeń podczas szkolnego kursu pierwszej pomocy, przełoży się na poczucie odpowiedzialności za siebie i drugiego i jak kurs pierwszej pomocy uwrażliwi uczniów na ludzkie cierpienie.

Program szkolenia ten adresowany był zgodnie z założeniami projektowymi do nauczycieli szkół kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Do programu zrekrutowane zostały szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne z obszaru województw: mazowieckiego, łódzkiego, kujawsko-pomorskiego, podlaskiego, lubelskiego (w sumie 75 szkół, oraz 100 nauczycieli).

Cele ogólne kształcenia

Nabycie przez nauczycieli wiedzy i umiejętności niezbędnych do prowadzenia zajęć edukacyjnych dla uczniów z zakresu udzielania pierwszej pomocy, tj:

1. przyswojenie wiedzy i nabycie umiejętności praktycznych z zakresu postępowania w różnych stanach zagrożenia zdrowia i życia
2. nabycie wiedzy oraz umiejętności z zakresu podstawowych czynności resuscytacyjnych
3. zdobycie umiejętności bezpiecznego użycia automatycznego defibrylatora zewnętrznego
4. wykazanie się poczuciem odpowiedzialności za jakość pierwszej pomocy
5. ukształtowanie u nauczycieli właściwej postawy etycznej oraz świadomości jej roli u osób uprawnionych do podejmowania czynności pierwszej pomocy
6. kształcenie umiejętności stosowania metod nauczania i form organizacyjnych właściwych do prowadzenia zajęć w zakresie pierwszej pomocy, ze zwróceniem szczególnej uwagi na metody aktywizujące i praktyczne kształcenia
7. kształcenie umiejętności diagnozowania potrzeb lokalnych (szkoły, ośrodka, grupy uczniów) i wykorzystanie tej wiedzy dla kształtowania programu zajęć.

Czas trwania szkolenia

Ze względu na rozszerzenie programu nauczania o elementy związane z nauczaniem uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych czas trwania szkolenia to w sumie 160 godzin. Na część programu opartą na ramowym programie przygotowującym nauczycieli do prowadzenia zajęć w zakresie pierwszej pomocy opracowanym przez zespół ekspertów przeznaczono tu 90 godzin dydaktycznych (w tym 20 godzin wykładów, 50 godzin warsztatów i 20 godzin ćwiczeń praktycznych). Czas trwania elementów programu związanych z nauczaniem uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych wynosił 70 godzin (w tym 20 godzin wykładów i 50 godzin ćwiczeń). Zajęcia teoretyczne (wykłady) były realizowane dla wszystkich uczestników szkolenia, natomiast warsztaty w grupach 10 osobowych, a ćwiczenia w grupach liczących 25 osób.

RAMOWY PROGRAM SZKOLENIA DLA NAUCZYCIELI

Realizowany **program szkolenia przygotowującego nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy** wymiarze **160 godz.** opracowany w ramach projek-

tu, jest zgodny z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2009 r. w sprawie przygotowania nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy oraz Rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, oraz z ramowym programem i planem szkolenia przygotowującym nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy opracowanym przez zespół ekspertów powołanych Zarządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2009 roku w sprawie powołania Zespołu do spraw opracowania ramowego programu i planu szkolenia przygotowującego nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy (Dz.Ur.Z.MZ.09.11.49 z dnia 30 listopada 2009 r.)

Warunkiem uzyskania certyfikatu szkolenia było zdanie egzaminu teoretycznego i praktycznego.

Przedmioty/tematyka	Liczba godzin/ forma realizacji		
	w.	ćw.	warsztat
1. Podstawy anatomii i fizjologii człowieka Podstawowe pojęcia z zakresu anatomii i fizjologii człowieka. Podstawowe czynności życiowe. Wybrane zaburzenia zdrowia- symptomy , postępowanie	15	-	-
2. Pierwsza pomoc przedmedyczna Bezpieczeństwo własne, miejsca zdarzenia oraz poszkodowanego. Wezwanie pomocy. Załawienia. Poszkodowany nieprzytomny. Zatrucia. Podstawowa resuscytacja krążeniowo-oddechowa. Urazy. Tamowanie krwotoków zewnętrznych i opatrywanie. Unieruchomienie złamania i podejrzenie złamania kości oraz zwichnięć. Postępowanie w przypadku wychłodzenia i przegrzania. Prowadzenie wstępnego postępowania przeciwstrząsowego. Inne stany nagłego zagrożenia zdrowotnego. Ewakuacja ze strefy zagrożenia. Wsparcie psychiczne poszkodowanego. Udzielanie pierwszej pomocy w sytuacjach symulowanych. Blok zakończony egzaminem teoretycznym- medycznym oraz komisyjnym praktycznym.	3	20	50
3. Diagnozowanie potrzeb i możliwości uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Charakterystyka potrzeb i możliwości uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Nowoczesne metody diagnozy potrzeb i możliwości uczniów ze specjalnymi potrzebami. Konstruowanie narzędzi do oceny umiejętności z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	17	16	-
<ul style="list-style-type: none"> • Metodyka nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej w szkole podstawowej • Metodyka nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej w gimnazjum • Metodyka nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej w szkole ponadgimnazjalnej Programy nauczania: Pierwsza pomoc przedmedyczna: cele, środki i metody Możliwości wykorzystania nowoczesnych metod terapii w realizacji szkolenia. Planowanie zajęć i monitorowanie efektów kształcenia. Wykorzystanie pakietów edukacyjnych.	5	34	
Łącznie	40	70	50
Razem		160	

Zajęcia praktyczne z uczniami –realizacja innowacji pedagogicznej „Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnym” w szkole.	30
---	----

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE -SZKOLENIOWE

Dla potrzeb szkoleniowych zostały opracowane sylabusy przedmiotów realizowanych w ramach szkolenia nauczycieli. Dla uczestników szkolenia prowadzący opracowali materiały dydaktyczne do poszczególnych bloków tematycznych.

Kompendium wiedzy z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej stanowiło opracowanie materiałów przez M. Dąbrowska , J. Pawlaka w postaci skryptu: Pierwsza pomoc przedmedyczna.

Wszystkie materiały zostały umieszczone na stronie projektu jako pliki do pobrania dla uczestników szkolenia.

REALIZACJA SZKOLENIA I ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Kadra dydaktyczna

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej zapewniła realizację zajęć z udziałem fachowej kadry mającej doświadczenie w realizacji nauczania z zakresu pierwszej pomocy. Osoby przygotowane do prowadzenia zajęć teoretycznych i praktycznych to:

- lekarze sytemu Państwowego Ratownictwa Medycznego, pielęgniarki i pielęgniarze sytemu oraz ratownicy medyczni mający co najmniej trzyletnie doświadczenie zawodowe,
- doświadczony psycholog,
- doradcy metodyczni oraz pedagodzy specjali realizujący zajęcia w zakresie nauczania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Dokumentacja potwierdzająca kwalifikacje zawodowe oraz staż pracy osób prowadzących zajęcia znajduje się w biurze projektu, w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, przy ul. Szczęśliwickiej 40 w Warszawie.

Kierownikiem merytorycznym szkolenia – zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 26 sierpnia 2009 roku w sprawie przygotowania nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy* (Dz. U. z 2009 r. nr 139, poz. 1132) – odpowiedzialnym za realizację szkolenia był nauczyciel akademicki ze stażem w zakresie nauczania kwalifikowanej pierwszej pomocy i ratownictwa medycznego, pielęgniarz systemu z piętnastoletnim stażem pracy w zespołach ratownictwa medycznego.

Zajęcia realizowane były w dwóch cyklach:

- 1) szkolenie nauczycieli szkół podstawowych

- 2) szkolenie nauczycieli szkół ponad podstawowych (gimnazjum, szkoła średnia)

Uczestniczenie we wszystkich zajęciach było obowiązkowe i odnotowywane na imiennej liście obecności. Zajęcia prowadzone były ze szczególnym uwzględnieniem aktywizujących i praktycznych metod kształcenia (takich jak: wykład konwersatoryjny, dyskusja dydaktyczna, metoda przypadku, metoda symulacyjna, plakat, film, pokaz z objaśnieniem, pokaz z instruktążem oraz ćwiczenia praktyczne).

W trakcie trwania szkolenia prowadzono na bieżąco ocenę zaangażowania i postępów słuchaczy poprzez obserwację wykonywanych ćwiczeń praktycznych, wyłapywanie pojawiających się bieżących problemów technicznych i umożliwienie powtarzania ćwiczeń w celu doskonalenia techniki czynności z zakresu pierwszej pomocy. Szkolenie części medycznej zakończono sprawdzianem wiedzy i umiejętności. Sprawdzenie teoretyczne miało formę testu składającego się z 30 pytań wybranych spośród pytań ułożonych przez ekspertów powołanych zarządzeniem Ministra Zdrowia. Egzamin praktyczny polegał na wykonaniu resuscytacji oraz dwóch losowo wybranych zadań z zakresu pierwszej pomocy. Do zaliczenia części teoretycznej wymagane było udzielenie co najmniej 90% prawidłowych odpowiedzi, natomiast sprawdzian praktyczny zakończył się pozytywnym wynikiem wtedy, gdy słuchacz uzyskał co najmniej ocenę dostateczną z wykonania każdej czynności. Każdy uczestnik szkolenia posiadał kartę zaliczeniową, z przebiegu egzaminów sporządzono protokoły.

W szkoleniu wzięło udział 100 nauczycieli z 75 szkół uczestniczących w projekcie z pięciu województw.

Czas trwania szkolenia

Ze względu na rozszerzenie programu nauczania o elementy związane z nauczaniem uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych czas trwania szkolenia to w sumie 160 godzin.

Zajęcia realizowane były:

- 1) w okresie czerwiec-październik 2010 w trakcie:
  - dwóch zjazdów dwudniowych (12-13.06.2010;19-20.06.2010), jednego siedmiodniowego (26.06-03.07.2010) i jednego czterodniowego (24-28.08.2010) dla nauczycieli szkół podstawowych,
  - czterech zjazdach dwudniowych (12-13.06.2010, 19-20.06.2010; 18-19.09.2010, 02-03.10.2010) i jednego siedmiodniowego dla nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych (23-29.08.2010)

W powyższym okresie zrealizowano zasadniczą część szkolenia, upoważniającą nauczycieli do rozpoczęcia realizacji programu nauczania w szkołach (zad.6). Nauczyciele uzyskali kwalifikacje na podstawie przeprowadzonych egzaminów komisyjnych: egzamin teoretyczny i praktyczny.

2) w okresie kwiecień 2011 w trakcie, którego na podstawie analizy realizowanych zajęć programowych z uczniami w szkołach (zad.6) dokonywano modyfikacji programów edukacyjnych i kart pracy dla uczniów, a także modyfikowano postępowanie metodyczne.

- 1 zjazd dla nauczycieli szkół podstawowych (01-02.04.2011)
- 1 zjazd dla nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych (15-16.04.2011)

Zajęcia teoretyczne (wykłady) były realizowane dla wszystkich uczestników szkolenia, natomiast warsztaty w grupach 10 osobowych, a ćwiczenia w grupach liczących 25 osób.

Warunkiem zaliczenia szkolenia było:

- obecność na zajęciach
- aktywny udział w zajęciach w formie ćwiczeń, warsztatów,
- współudział w opracowaniu programów nauczania uczniów oraz pakietów edukacyjnych,
- uzyskanie zaliczeń poszczególnych przedmiotów,
- zdanie egzaminu testowego (medycznego) oraz komisyjnego praktycznego za kresu treści szkolenia.

Każdy uczestnik otrzymał kartę zaliczeniową, oraz materiały w wersji elektronicznej do pobrania ze strony www.przedmed.aps.edu.pl

Dokumentację szkolenia stanowi:

- program szkolenia
- harmonogram zjazdów szkoleniowych
- dziennik zajęć dydaktycznych
- listy obecności uczestników szkolenia
- karty zaliczeniowe uczestników
- protokoły egzaminacyjne
- arkusze ewaluacji szkolenia
- kopie certyfikatów ukończenia szkolenia.

EWALUACJA SZKOLENIA

W celu dokonania oceny – ewaluacji szkolenia dla nauczycieli został opracowany kwestionariusz ankiety. Jego celem była ocena jakości prowadzonych zajęć oraz stopnia przydatności realizowanych treści.

Kwestionariusz badał ocenę w zakresie kategorii:

- Organizacja**- przedstawienie programu, wyraźna koncepcja zajęć
- Prezentacja problematyki**- uporządkowanie i zrozumiałość sposobu prowadzenia zajęć, komunikatywność prowadzącego

- C. **Ocenianie** -określenie warunków zaliczenia, jasność i dostępność kryteriów oceny
  - D. **Stosunek prowadzącego do uczestników**- życzliwość, szacunek, otwartość, sprawiedliwość
  - E. **Formy pracy**- zróżnicowanie przebiegu zajęć, aktywizowanie studentów, praca zespołowa, poszukiwanie nowych rozwiązań
  - F. **Interaktywność i elastyczność**- zachęcanie do stawiania pytań i wyrażania wątpliwości oraz podejmowanie dyskusji, adekwatne reagowanie na zaistniałe sytuacje
  - G. **Przydatność wiedzy**- przypomnienie tego, co już wiem (1); uzupełnienie mojej dotychczasowej wiedzy(2); opanowanie nowych wiadomości (3)
  - H. **Zastosowanie zdobytej wiedzy**- opanowanie umiejętności praktycznych, potrzebnych do wykonywania zawodu.
- Kategorie te dotyczyły kolejno realizowanych treści oraz ogólnej oceny szkolenia.

ANKIETA EWALUACJI ZAJĘĆ DYDAKTYCZNYCH

w ramach szkolenia dla nauczycieli w zakresie nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Ankieta jest anonimowa. Jej celem jest ocena jakości prowadzonych zajęć. Bardzo prosimy o wnikliwe przeczytanie treści poniższych pytań i udzielenie na nie rzetelnych odpowiedzi przez zakreślenie wybranego wariantu. Poprzez zakreślenie odpowiedniej cyfry należy ocenić na skali od 0 do 5 poszczególne aspekty zajęć

Przedmiot		A	B	C	D	E	F	G	H
		Organizacja	Prezentacja problematyki	Ocenianie	Stosunek prowadzącego do studentów	Formy pracy	Interaktywność i elastyczność	Przydatność wiedzy	Zastosowanie zdobytej wiedzy
<p><i>Oznaczenia:</i> W - wykład C - ćwiczenia</p> <p>W-warsztat</p>		przedstawienie programu, wyraźna koncepcja zajęć,	uporządkowanie i zrozumiałość sposobu prowadzenia zajęć, komunikatywność prowadzącego	określenie warunków zaliczenia, jasność i dostępność kryteriów oceny	życzliwość, szacunek, otwartość, sprawiedliwość	zróżnicowanie przebiegu zajęć, aktywizowanie studentów, praca zespołowa, poszukiwanie nowych rozwiązań	zachęcanie do stawiania pytań i wyrażania wątpliwości oraz podejmowanie dyskusji, adekwatne reagowanie na zaistniałe sytuacje	przypomnienie tego, co już wiemy (1) uzupełnienie mojej dotychczasowej wiedzy(2) opanowanie nowych wiadomości (3)	Opanowanie umiejętności praktycznych, potrzebnych do wykonywania zawodu.
1	Podstawy anatomii i fizjologii człowieka	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
2	Wezwanie pomocy	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
3	Bezpieczeństwo własne, miejsca zdarzenia oraz poszkodowanego	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
4	Poszkodowany nieprzytomny	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
5	Resuscytacja krążeniowo-oddechowa	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

6	Zadławienie	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
7	Tamowanie krwotoków zewnętrznych i opatrywanie ran powierzchniowych	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
8	Wstrząsy-zasady postępowania przeciwstrząsowego	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
9	Urazy i skutki urazów	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
10	Unieruchomienie złamań i zwichnięć	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
11	Działanie wysokiej i niskiej temperatury na organizm człowieka	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
12	Nagłe zachorowania i inne stany zagrożenia zdrowotnego	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
13	Zatrucia	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
14	Wsparcie psychiczne poszkodowanego	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
15	Ewakuacja ze strefy zagrożenia	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5

16	Udzielanie pierwszej pomocy w sytuacjach symulowanych	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
17	Diagnozowanie potrzeb i możliwości uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
18	Metodyka nauczania pierwszej pomocy	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5
19	Ogólna ocena szkolenia	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3	0 1 2 3 4 5

Własne refleksje na temat szkolenia (mocne i słabe strony)

Analiza badania ewaluacyjnego

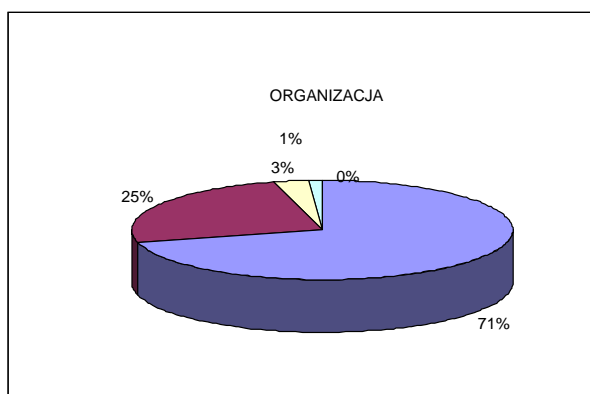
W badaniu wzięło udział 100 osób, spośród 100 uczestników szkolenia, ankiety oddało 97 osób (97% z ogółu uczestników), badanie miało charakter anonimowy.

Wyniki ilościowe badania przedstawia tabela 1.

	A	B	C	D	E	F	G	H
OCENA	Organizacja	Prezentacja problematyki	Ocenianie	Stosunek prowadzącego do studentów	Formy pracy	Interaktywność i elastyczność	Przydatność wiedzy	Zastosowanie zdobytej wiedzy
PKT.	przedstawienie programu, wyraźna koncepcja zajęć,	uporządkowanie i zrozumiałość sposobu prowadzenia zajęć, komunikatywność prowadzącego	określenie warunków zaliczenia, jasność i dostępność kryteriów oceny	życzliwość, szacunek, otwartość, sprawiedliwość	zróżnicowanie przebiegu zajęć, aktywizowanie studentów, praca zespołowa, poszukiwanie nowych rozwiązań	zachęcanie do stawiania pytań i wyrażania wątpliwości oraz podejmowanie dyskusji, adekwatne reagowanie na zaistniałe sytuacje	przypomnienie tego, co już wiem (1) uzupełnienie mojej dotychczasowej wiedzy(2) opanowanie nowych wiadomości (3)	Opanowanie umiejętności praktycznych, potrzebnych do wykonywania zawodu.
5	69	72	74	72	85	69		68
4	24	20	19	23	9	23		24
3	3	4	3	1	2	4	85	4
2	1	1	1	1	1	1	11	1
1							1	
ogółem	97	97	97	97	97	97	97	97

2.1 Organizacja szkolenia

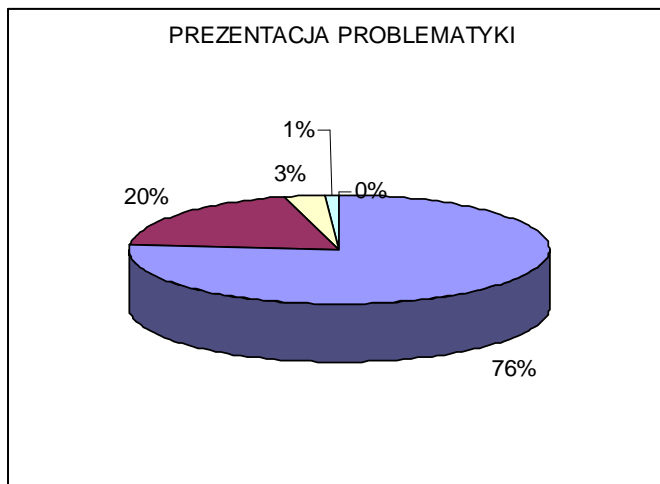
OCENA	Organizacja
PKT.	przedstawienie programu, wyraźna koncepcja zajęć,
5	71%
4	25%
3	3%
2	1%
1	
ogółem	100

Organizację szkolenia pozytywnie oceniło zdecydowana większość osób badanych 94 osoby (96% ogółu): 69 osób (71% ogółu) oceniło organizację szkolenia w zakresie przedstawienia programu, koncepcję zajęć na ocenę 5, ocenę 4 – 24 osoby (25% ogółu).

2.2. Prezentacja problematyki

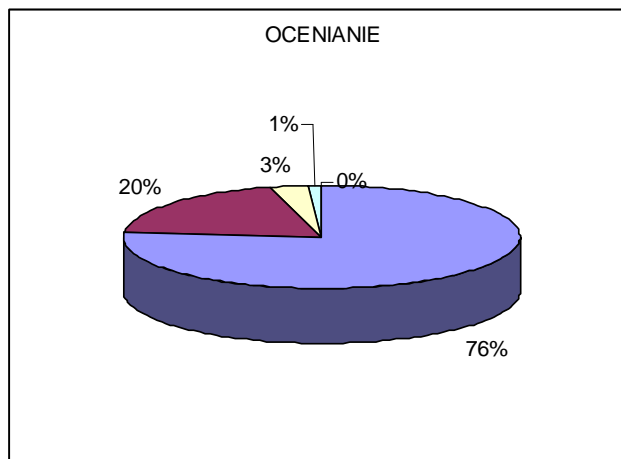
OCENA	Prezentacja problematyki
PKT.	uporządkowanie i zrozumiałość sposobu prowadzenia zajęć, komunikatywność prowadzącego
5	74%
4	21%
3	4%
2	1%
1	0%
ogółem	100

Większość osób badanych oceniło pozytywnie sposób prezentacji tematyki szkolenia (uporządkowanie i zrozumiałość sposobu prowadzenia zajęć, komunikatywność prowadzącego) przez prowadzących nauczycieli: 92 osoby (95% ogółu): 72 osób (74% ogółu) oceniło na ocenę 5, ocenę 4 – 20 osób (21% ogółu). 4 osoby (1% ogółu) oceniły prezentację na 3 (poniżej oczekiwań).

2.3. Ocenianie

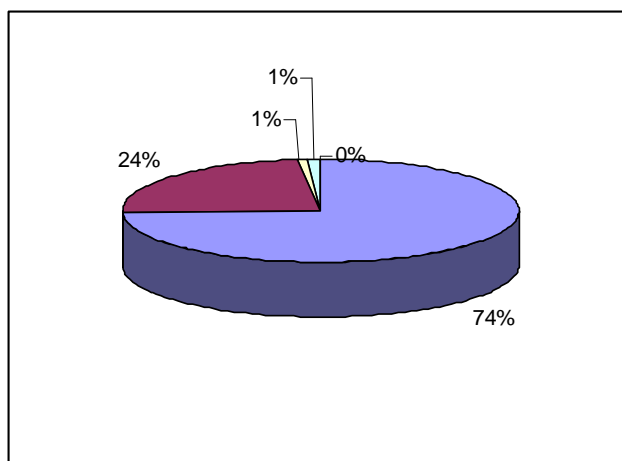
OCENA	Ocenianie
PKT.	określenie warunków zaliczenia, jasność i dostępność kryteriów oceny
5	76
4	20
3	3
2	1
1	
ogółem	100

Większość osób badanych oceniło pozytywnie sposób określenie warunków zaliczenia, jasność i dostępność kryteriów oceny szkolenia przez prowadzących nauczycieli: 93 osoby (98% ogółu): 74 osób (76% ogółu) oceniło na ocenę 5, ocenę 4 – 19 osób (20% ogółu). 3 osoby (3% ogółu) oceniło prezentację na 3 (poniżej oczekiwań).

2.4. Stosunek prowadzącego do studentów

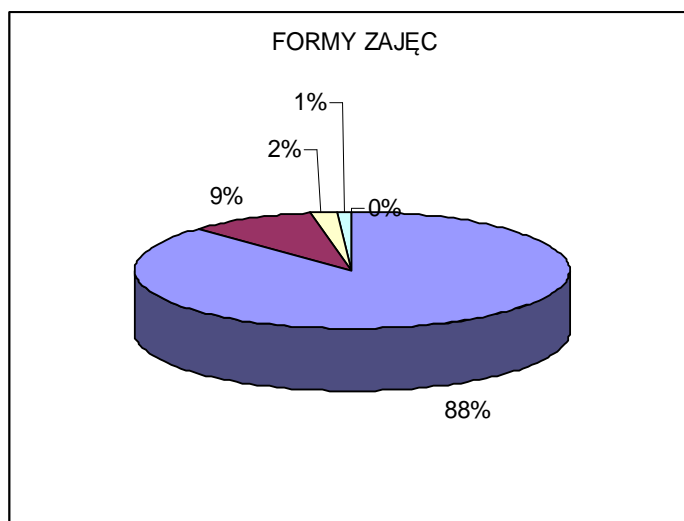
OCENA	Stosunek prowadzącego do studentów
PKT.	życzliwość, szacunek, otwartość, sprawiedliwość
5	74
4	24
3	1
2	1
1	
ogółem	100

Większość osób badanych oceniło pozytywnie postawę prowadzących zajęcia (życzliwość, szacunek, otwartość, sprawiedliwość): 98 osoby (98% ogółu): 74 osób (74% ogółu) oceniło na ocenę 5, ocenę 4 – 24 osób (24% ogółu). 1 osoby (1 % ogółu) oceniła postawę na 3 (poniżej oczekiwań). Do jednego z prowadzących w ankietach pojawiły się zastrzeżenia dot. kultury osobistej (6 ankiet).

2.4. Formy pracy

OCENA	Formy pracy
PKT.	zróżnicowanie przebiegu zajęć, aktywizowanie studentów, praca zespołowa, poszukiwanie nowych rozwiązań
5	88
4	9
3	2
2	1
1	
ogółem	100

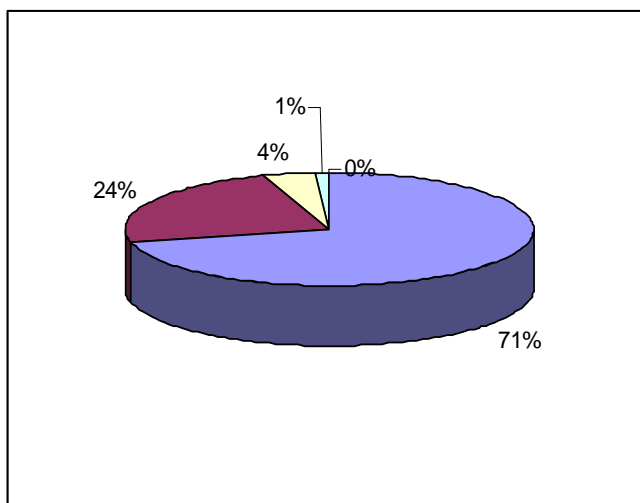

Zdecydowana większość osób badanych oceniło pozytywnie formy prowadzenia zajęć (zróżnicowanie przebiegu zajęć, aktywizowanie studentów, praca zespołowa, poszukiwanie nowych rozwiązań): 94 osoby (98% ogółu): 85 osób (88% ogółu)

łu) oceniło na ocenę 5, ocenę 4 – 9 osób (9% ogółu). 2 osoby (2 % ogółu) oceniła formy (poniżej oczekiwań). Słuchacze podkreślali w indywidualnych spotkaniach zróżnicowany charakter zajęć.

2.5. Interaktywność i elastyczność

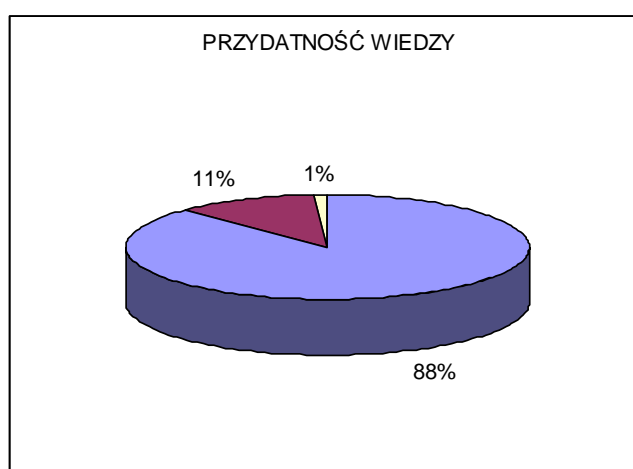
OCENA	Interaktywność i elastyczność
PKT.	zachęcanie do stawiania pytań i wyrażania wątpliwości oraz podejmowanie dyskusji, adekwatne reagowanie na zaistniałe sytuacje
5	71
4	24
3	4
2	1
1	
ogółem	100

Większość osób badanych oceniło pozytywnie zajęcia w zakresie aktywizacji uczestników (zachęcanie do stawiania pytań i wyrażania wątpliwości oraz podejmowanie dyskusji, adekwatne reagowanie na zaistniałe sytuacje): 95 osoby (95% ogółu): 71 osób (71% ogółu) oceniło na ocenę 5, ocenę 4 – 24 osób (24% ogółu). 4 osoby (4 % ogółu) oceniła formy (poniżej oczekiwań). Słuchacze podkreślali w indywidualnych spotkaniach wartość metod aktywizujących zajęcia oraz gotowość prowadzących do podejmowania dyskusji w trakcie realizacji zajęć.

2.5. Przydatność wiedzy

OCENA	Przydatność wiedzy
PKT.	przypomnienie tego, co już wiem (1) uzupełnienie mojej dotychczasowej wiedzy(2) opanowanie nowych wiadomości (3)
3	88
2	11
1	1
ogółem	100

Przydatność wiedzy uczestnicy szkolenia oceniali w trzech kategoriach:

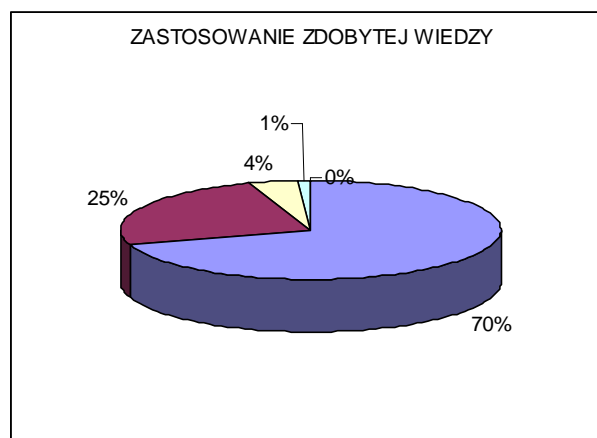
- 1) przypomnienie tego, co już wiem (1)
- 2) uzupełnienie mojej dotychczasowej wiedzy(2)
- 3) opanowanie nowych wiadomości (3).

Większość osób badanych oceniło zajęcia w zakresie przydatności w kategorii: opanowanie nowych wiadomości – 85 osób (85% ogółu), następnie uzupełnienie mojej dotychczasowej wiedzy(2)- 11 osób (11% ogółu) , tylko przypomnienie tego, co już wiem (1) u 1 osoby. Wskazuje to, na zasadność prowadzenia szkolenia dla nauczycieli z zakresu nauczania pierwszej pomocy (poszerzenie wiedzy, zdobycie nowych umiejętności).

Ocena w tej kategorii stanowi potwierdzenie zrealizowania w projekcie założonego celu, a tym samym uzyskania rezultatu: zwiększenie wiedzy nauczycieli nt. pierwszej pomocy przedmedycznej i umiejętności prowadzenia zajęć z tego obszaru tematycznego dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

2.5. Zastosowanie zdobytej wiedzy

OCENA	Zastosowanie zdobytej wiedzy
PKT.	Opanowanie umiejętności praktycznych, potrzebnych do wykonywania zawodu.
5	70
4	25
3	4
2	1
1	
ogółem	100

68 osób uczestniczących w szkoleniu (70% ogółu) uznało, iż zrealizowany program szkolenia –zakres treści – spełniło w maksymalnym stopniu oczekiwania w zakresie opanowanie umiejętności praktycznych, potrzebnych do wykonywania zawodu. 24 osoby (25 %ogółu) oceniło przydatność treści w działalności praktycznej na ocenę 4.

Ocena w tej kategorii wskazuje, iż nauczyciele uzyskali praktyczne umiejętności i wiedzę, którą będą wykorzystywać w realizacji programów (poczucie bycia kompetentnym), a zarazem zwiększą na realizację programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej po zakończeniu udziału w projekcie.

PODSUMOWANIE:

W ramach zadania 4: Przygotowanie nauczycieli do realizacji programu pierwszej pomocy przedmedycznej z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

- 1) opracowano koncepcję oraz ramowy program szkolenia dla nauczycieli w zakresie pierwszej pomocy przedmedycznej,
- 2) opracowano materiały dydaktyczne – Skrypt „Pierwsza pomoc przedmedyczna” w opracowaniu M. Dąbrowska, J. Pawlak oraz materiały ćwiczeniowe. Wszystkie materiały dydaktyczne zamieszczono na stronie internetowej projektu, jako pliki do pobrania dla uczestników szkolenia,
- 3) przeprowadzono szkolenie dla w sumie 100 nauczycieli w dwóch edycjach szkoleniowych:
  - nauczyciele szkół podstawowych (50 osób)
  - nauczyciele gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej (50 osób)

W trakcie jednej edycji zrealizowano:

40 godz. wykładów (1 gr. wykładowa)

70 godz. ćwiczeń x 2 grupy ćwiczeniowe (2 gr. x po 25 osób) -140 godz.

50 godz. warsztatów x 5 grup warsztatowych (5 gr. x po 10 osób) – 250 godz.

Łącznie 160 godz. szkolenia nauczycieli w jednej edycji z uwzględnieniem podziału na grupy: wykładowa, ćwiczeniowe, warsztatowe – wynosi w sumie w realizacji 430 godz. dydaktycznych.

W związku z realizacją dwóch edycji szkoleń nauczycieli (edycja I- nauczyciele szkół podstawowych, edycja II- nauczyciele gimnazjum, szkół ponadgimnazjalnych) łączna liczba godzin dydaktycznych zrealizowana w projekcie 860 godz. (2 edycje x 430 godz.). Beneficjent zrealizował wskaźnik liczba godzin szkoleniowych w 100%.

W sumie zrealizowano w ramach szkolenia:

- 80 godzin wykładów
- 250 godzin ćwiczeń
- 500 godzin warsztatów.

Do egzaminów przystąpiło 100 nauczycieli, wszyscy ukończyli szkolenie z wynikiem pozytywnym (100%)- wskaźnik przygotowania nauczycieli- 100% realizacji

- 4) Opracowano kwestionariusz ankiety ewaluacyjnej szkolenia. Wyniki ankiet pozwoliły wnioskować, iż szkolenie (zad. 4) zrealizowało zmierzone cele w zakresie nabycia kompetencji merytorycznych i praktycznych przez nauczycieli w celu wdrażania innowacji pedagogicznej w szkołach w zakresie nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Wyniki ankiety podsumowującej szkolenie potwierdzają, iż w projekcie osiągnięto założone cele i uzyskano rezultaty:

- zwiększenie wiedzy nauczycieli nt. pierwszej pomocy przedmedycznej i umiejętności prowadzenia zajęć z tego obszaru tematycznego dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
  - zwiększenie poziomu zainteresowania pierwszą pomocą wśród nauczycieli i uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych;
- 5) Szkolenie ukończyło 100 nauczycieli (100%), uzyskując jednocześnie możliwość realizacji programów w 75 placówkach edukacyjnych uczestniczących w projekcie, w 100 klasach/zespołach uczniowskich

ZADANIE 5. OPRACOWANIE PORADNIKÓW METODYCZNYCH DLA NAUCZYCIELI PROWADZĄCYCH ZAJĘCIA Z ZAKRESU PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ Z UCZNIAMI ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI

Etap1. Opracowanie dwóch poradników metodycznych dla nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uwzględniających rodzaj niepełnosprawności na poziomie nauczania szkoły podstawowej (1) oraz gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej (1).

Etap 2. Recenzja poradników metodycznych.

Etap 3. Publikacja poradników

- Poradniki metodyczne dla nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uwzględniających rodzaj niepełnosprawności na poziomie nauczania szkoły podstawowej (1) oraz gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej (1) są wynikiem wspólnych działań metodycznych realizowanych w ramach szkolenia nauczycieli w bloku
- Metodyka nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej w szkole podstawowej
- Metodyka nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej w gimnazjum
- Metodyka nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej w szkole ponadgimnazjalnej

W trakcie realizowanych godzin szkoleniowych dokonywano wraz z uczestnikami szkolenia :

- 1) - analizy programów nauczania: Pierwsza pomoc przedmedyczna: cele. środki i metody
- 2) - analizy możliwości wykorzystania nowoczesnych metod terapii w realizacji szkolenia.
- 3) - planowanie zajęć i monitorowanie efektów kształcenia.
- 4) - opracowania przykładowych scenariuszy realizacji zajęć
- 5) - analizy sposobów wykorzystania pakietów edukacyjnych.

W celu opracowania poradników powołano zespół specjalistów, który tworzyli:

- a) autorzy programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej na poszczególnych etapach edukacji (pedagogzy specjali, ratownicy medyczni)
- b) konsultanci merytoryczni ds. rodzajów niepełnosprawności: osób z dysfunkcją wzroku, osób z dysfunkcją słuchu, osób z niepełnosprawnością ruchową, osób z niepełnosprawnością intelektualną.

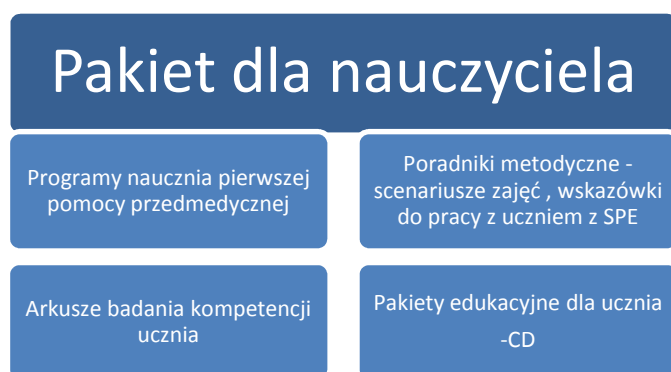
Przewodniki dla nauczycieli zawierają scenariusze zajęć nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej na poszczególnych etapach edukacji, zgodnie z ramowymi programami edukacyjnymi. Scenariusze są propozycją zajęć. i mogą być realizowane na zajęciach z uczniami, w tym z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych w szkole ogólnodostępnej, integracyjnej jak i specjalnej. Dlatego do każdego scenariusza zostały dołączone uwagi o realizacji treści, umożliwiające dostosowanie formy, treści i środków dydaktycznych raz wymagań do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów z różnym rodzajem niepełnosprawności.

Opracowane scenariusze stanowią element innowacji pedagogicznej, służą wdrożeniu programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej w szkołach. W trakcie realizacji zajęć edukacyjnych z uczniami podlegać będą również ewaluacji, której celem jest sprawdzenie w praktyce opracowanych pakietów edukacyjnych dla ucznia oraz propozycji dot. sposobów realizacji zajęć.

Przewodniki te jako materiał eksperymentalny został zamieszczony w formie elektronicznej na stronie projektu w celu pobrania ich i wykorzystania w procesie edukacji przez nauczycieli.

Po zakończeniu realizacji programów w szkołach opracowane na tym etapie projektu przewodniki poddane zostały korekcie, uwzględniającej uwagi o realizacji od nauczycieli wdrażających programy. (zadanie 6)

W rezultacie końcowym projektu powstały 2 przewodniki metodyczne dla nauczycieli (szkół podstawowych -1, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych -1) zawierające Programy nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej, scenariusze zajęć, wskazówki do pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, arkusze badania kompetencji ucznia oraz zmodyfikowane pakiety edukacyjne dla ucznia

Zgodnie z zatwierdzonym wnioskiem dotyczącym modyfikacji harmonogramu projektu oraz podpisanym aneksem umowy ocenie eksperckiej zostały poddane przewodniki metodyczne, będące ostatecznym produktem projektu. Opracowania te uwzględniały modyfikacje, powstałe po zakończeniu przez nauczycieli realizacji zajęć z uczniami w szkole, a

więc po wprowadzeniu innowacji do szkół. Szczegółowy opis zmian zawiera zadanie 6: Wdrożenie i ocena skuteczności programu i pakietów edukacyjnych (etap 5: korekta programów i pakietów)

Każdy Przewodnik został zaopiniowany przez trzech recenzentów. W sumie uzyskano po trzy pozytywne opinie do każdego pakietu. Recenzje pakietów zawierały

- 1) aspekty pozytywne , podkreślające znacznie opracowań w procesie nauczania uczniów , w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, atrakcyjną formę graficzną , różnorodność ćwiczeń
- 2) uwagi, sugestie

Wszystkie recenzje zakończone były pozytywnymi wnioskami końcowymi.

Opracowane 2 przewodniki zostały wydrukowane i przekazane nauczycielom jako rezultat końcowy projektu- łącznie 100 szt.

Podsumowanie

W ramach zadania 4 opracowanie poradników metodycznych dla nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

- 1) opracowano dwa poradniki metodyczne- scenariusze dla nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
  - na poziomie szkoły podstawowej
  - na poziomie gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej
- 2) uzyskano pozytywne recenzje opracowanych poradników.

ZADANIE 6. WDROŻENIE I OCENA SKUTECZNOŚCI PROGRAMÓW I PAKIETÓW EDUKACYJNYCH

Etap1. Wstępna ocena poziomu wiedzy i umiejętności uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej z wykorzystanie nowoczesnych metod diagnozy

Etap 2. Przeprowadzenie pełnego cyklu zajęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej w szkole podstawowej, gimnazjum oraz szkole ponadgimnazjalnej

Etap 3. Ocena poziomu wiedzy i umiejętności uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej po ukończeniu cyklu zajęć według innowacyjnego programu nauczania z wykorzystanie nowoczesnych metod diagnozy

Etap 4: Ocena programów i pakietów dydaktycznych przez nauczycieli- uczestników projektu

Etap5: Korekta programów zajęć i pakietów dydaktycznych z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej

Innowacyjne programy nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej zostały wdrożone w roku szkolnym 2010/2011 przez 100 nauczycieli, którzy ukończyli szkolenie z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej (blok medyczny zakończony egzaminem pisemnym i praktycznym komisyjnym), w 75 szkołach, które zgłosiły innowacje pedagogiczne do Kuratoriów Oświaty.

Przed rozpoczęciem realizacji programów w placówkach edukacyjnych z uczniami, szkoły:

- otrzymały sprzęt sfinansowany ze środków projektu (fantomy, apteczki,)
- pomoce dydaktyczne- pakiety edukacyjne dla uczniów
- Programy nauczania - druk
- poradnik metodyczny (w wersji elektronicznej do pobrania)
- arkusze badania kompetencji uczniów w zakresie pierwszej pomocy przedmedycznej
- dzienniki zajęć pozalekcyjnych- opracowanych dla celów projektu- druk

Zadaniem nauczycieli było wdrożenie programów w szkołach uczestniczących w projekcie, polegające na :

- dokonaniu oceny wstępnej poziomu wiedzy i umiejętności oraz kompetencji społecznych uczniów
- realizację programów nauczania w formie zajęć pozalekcyjnych, zgodnie z rozkładem materiału zawartym w programie nauczania dla poszczególnych etapów edukacji., Każdy nauczyciel miał za zadanie przeprowadzić zajęcia w wymiarze 15 godz. dydaktycznych z zespołem klasowym dzielonym na 2 zespoły po maksymalnie 10 osób. W sumie każdy nauczyciel zrealizował w roku szkolnym 2010/2011 30 godz. dydaktycznych z dwoma grupami uczniów w placówce uczestniczącej w projekcie. Każdy nauczyciel zobowiązany był do wypełnienia dziennika zajęć pozalekcyjnych, w którym rejestrował obecności uczniów, na bieżąco rejestrował czynności dydaktyczne (zapis tematu, treści programowych, realizacji założonych celów dydaktycznych) oraz zapisywał

uwagi dotyczące realizacji programów w praktyce pedagogicznej, które następnie były podstawą do modyfikacji programów i pakietów dydaktycznych.

- Łącznie programy wdrażało 100 nauczycieli:

- 1) 25 nauczycieli klas I-III szkoły podstawowej
- 2) 25 nauczycieli kl.IV_VI szkoły podstawowej
- 3) 25 nauczycieli gimnazjum
- 4) 25 nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych

w 75 szkołach:

- 1) - 25 szkołach podstawowych
- 2) - 25 gimnazjach
- 3) - 25 szkołach ponadgimnazjalnych

w klasach, w których objęto nauczaniem w efekcie końcowym 1509 uczniów, w tym 595 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

OCENA POZIOMU WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej

Wstępna ocena wiedzy, umiejętności oraz posiadanych kompetencji uczniów zostało dokonana przez nauczycieli przed rozpoczęciem realizacji zajęć dydaktycznych z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej z wykorzystanie arkuszy badania kompetencji uczniów.

Ocena przeprowadzona została przez każdego nauczyciela w klasach , na poszczególnych etapach edukacji. Kolejna ocena została przeprowadzona po realizacji zajęć. Porównanie danych z oceny wstępnej oraz końcowej pozwoli określić czy i w jakim stopniu uczeń nabywa kompetencje, jaka jest dynamika osiągania założonych celów nauczania, jakie podjąć działania w ramach indywidualnych programów edukacyjnych, zwiększających szansę osiągnięcia zamierzonych celów.

Zestawienie danych pozwoliło zbadać czy założone cele projektu-zostały zrealizowane

Klasy I-III szkoły podstawowej

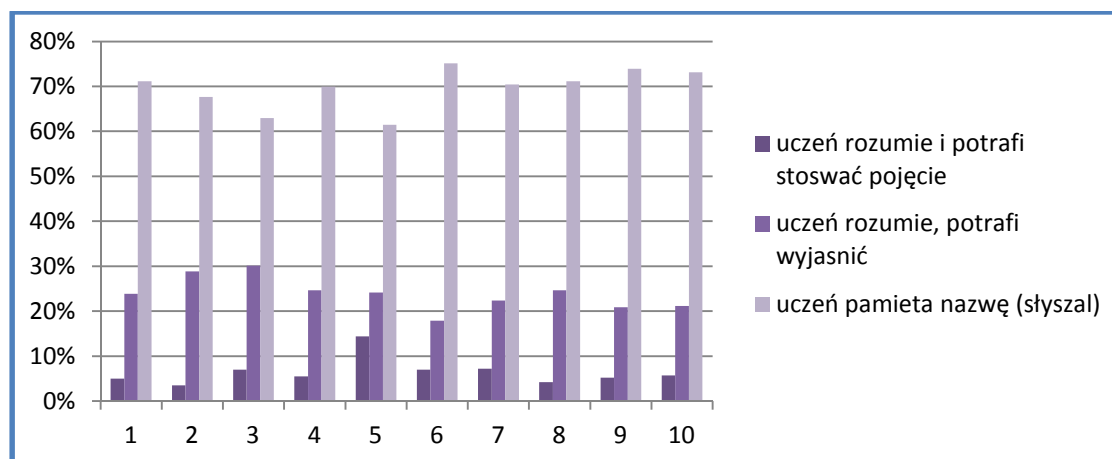
Oceną objęto 402 uczniów, w tym 145 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w 25 szkołach podstawowych. Narzędziem badawczym był *arkusz badania kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w klasach I-III szkoły podstawowej*.

Badanie dotyczyło kategorii:

- I. **wiedzy**- znajomość pojęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej; ocena: /P- (uczeń zna, pamięta nazwę)- 1 pkt; R- (uczeń rozumie, umie wyjaśnić, porównać, wskazać)-2 pkt; ;S- (uczeń stosuje, wykorzystuje)-3 pkt.

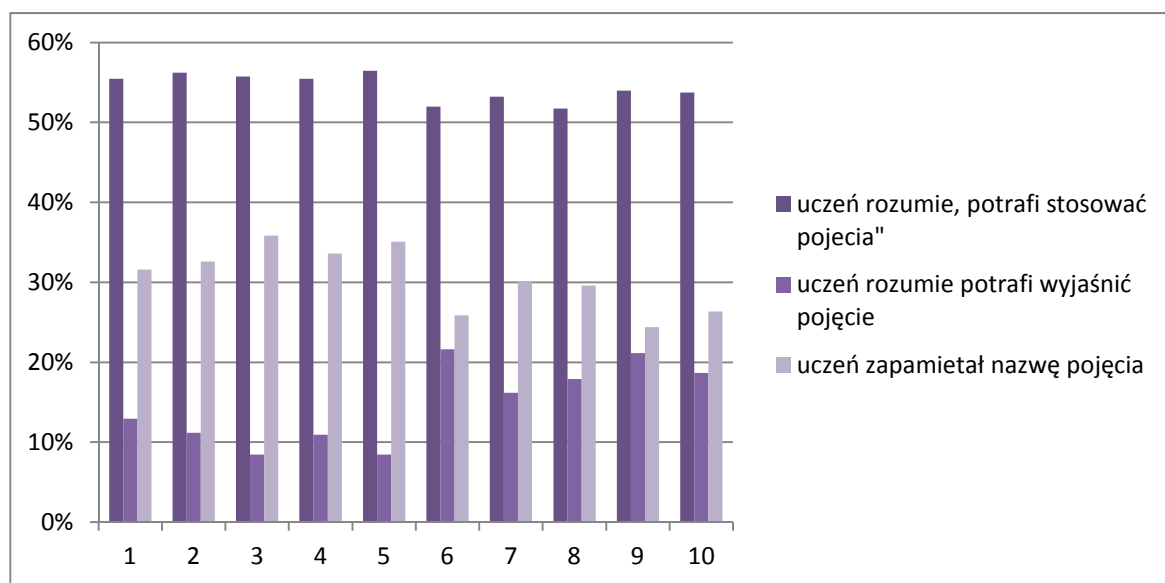
Aktywność zadaniowa
1. Pojęcie „Młodszy Ratownik Szkolny”
2. Pojęcie „pierwsza pomoc”
3. Pojęcia dotyczące wybranych części ciała człowieka: głowa, oko, ucho, dłoń, stopa, nos, usta, drogi oddechowe, klatka piersiowa, oddychanie, kaszel, łopatki
4. Pojęcie „apteczka” i nazwy elementów wyposażenia: bandaż, rękawiczki, chusta trójkątna, plaster, plaster z opatrunkiem, gaza, maseczka, nożyczki, koc termiczny („folia życia”), gwizdek, agrałka, jałowy opatrunek, wilgotny opatrunek, czysta woda
5. Pojęcie „numer alarmowy” i nazwy poszczególnych służb ratowniczych: pogotowie, straż pożarna, policja
6. Pojęcia związane z akcją ratowniczą: uciśnięcie, uderzanie, pozycja boczna-bezpieczna, pozycja przeciwwstrząso- wa, udrożnienie, resuscytacja krążeniowo-oddechowa, sztuczne oddychanie, pośredni masaż serca, schładzanie, ogrzewanie, akcja ratownicza, pozycja „żółwia”
7. Pojęcia związane z osobą, której udziela się pomocy: poszkodowany, osoba przytomna, osoba nieprzytomna
8. Pojęcia związane z sytuacją trudną: zagrożenie, niebezpieczna sytuacja, teren otwarty, zagrożone pomieszczenie, atak (psa), ciało obce, zadławienie,
9. Pojęcia związane z urazami: uraz, krew, krwawienie, skaleczenie, zranienie, złamanie, zwichnięcie, porażenie, oparzenie termiczne, oparzenie chemiczne, odmrożenie, utrata ciepła, zatrucie, ukąszenie, ugryzienie
10. Pojęcia związane z czynnikami niebezpiecznymi: prąd, źródło prądu, piorun, środek chemiczny, trująca, drażniący zapach

Ocena wstępna:

Analiza danych z arkusza wskazuje iż średnia odpowiedzi wyniosła 1,4 co wskazuje iż uczniowie na wstępie realizacji programów słyszeli podstawowe pojęcia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej, ale są to pojęcia dla nich trudne, których nie potrafią opisać , wyjaśnić. (60-70% badanych uczniów) Największą trudność sprawiały pojęcia związane z akcją ratowniczą (6), z urazami (9), czynniki niebezpieczne(10), ratownik szkolny (1). Najlepiej radzą sobie uczniowie z pojęciami z zakresu znajomości schematu ciała (3).

Ocena końcowa

Analiza danych z arkusza wskazuje iż średnia odpowiedzi wyniosła 2,3 co wskazuje iż uczniowie na zakończenie realizacji programów opanowali podstawowe pojęcia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej-(60% uczniów), potrafią opisać , wyjaśnić. (30% badanych uczniów)

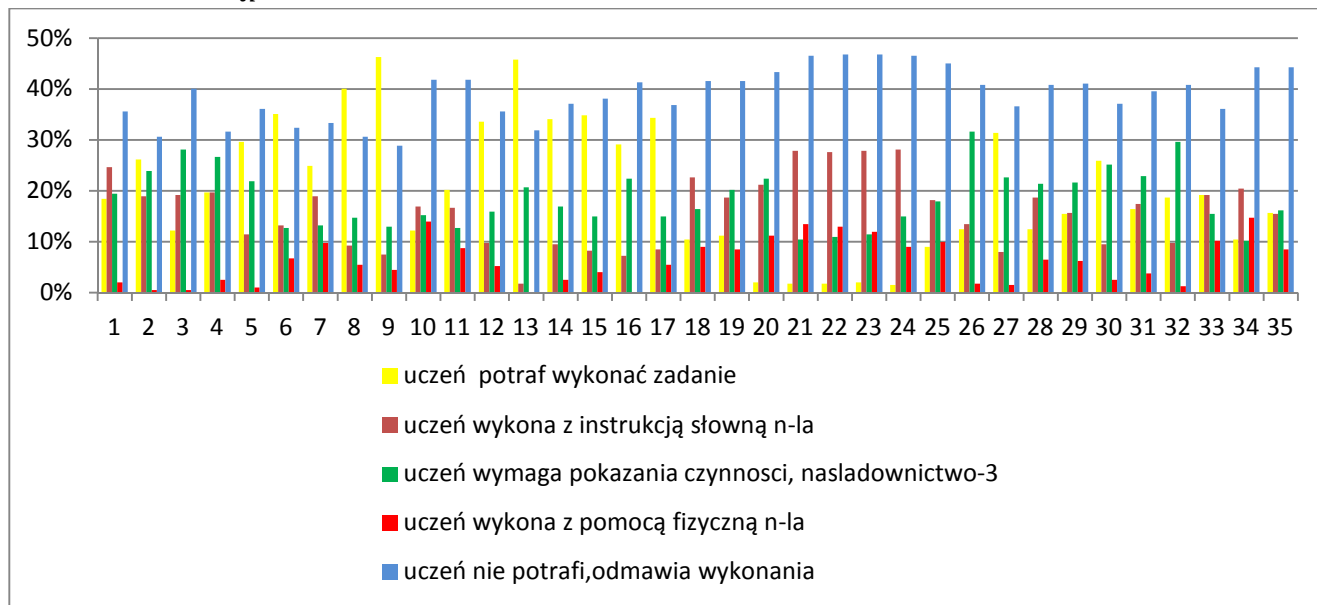
II. Umiejętności elementarne

Skala: uczeń potrafi wykonać sam -5/ z pomocą :P (pokaz, naśladownictwo-3), S- (słowna instrukcja-4), F (pomoc fizyczna , prowadzenie rąk ucznia-2)/ O-odmawia wykonania zadania, nie potrafi-1

Aktywność zadaniowa
1. Umie rozejrzeć się i sprawdzić czy sam jest bezpieczny i czy wokół jest bezpiecznie
2. Potrafi na różne sposoby wezwać pomoc: wołać dorosłych, sąsiadów, inne dzieci, gwizdać, dzwonić po pomoc
3. Potrafi wezwać pomoc według poznanego schematu (kto? co? komu? gdzie?)
4. Potrafi wybrać odpowiednie elementy wyposażenia apteczki (skompletować apteczkę)
5. Potrafi znaleźć w szkole apteczkę
6. Umie rozwinąć i zwinąć bandaż
7. Umie owinąć bandażem opatrywane miejsce
8. Umie odkleić (odwinąć, odpakować) plaster i przyklepić w odpowiednim miejscu
9. Umie założyć rękawiczki
10. Umie przyłożyć element uciskowy i owinąć bandażem

11. Potrafi założyć i zdjąć maseczkę do sztucznego oddychania
12. Umie odciąć odpowiedni fragment bandaża, gazy, plastra
13. Umie znaleźć źródło czystej wody
14. Umie przemyć wodą opatrywane miejsce
15. Umie przykryć osobę poszkodowaną (kurtką, swetrem, kocem termicznym itp.)
16. Umie mówić do poszkodowanego w uspokajający sposób
17. Umie posadzić poszkodowanego na krześle
18. Umie odpowiednio ucisnąć nos poszkodowanego w sytuacji krwawienia lub podać chusteczkę (gazę) i polecić uciskanie nosa poszkodowanemu i oddychanie ustami
19. Umie sprawdzić czy poszkodowany oddycha (patrzy czy porusza się klatka piersiowa)
20. Umie udzielić drogi oddechowej poszkodowanego
21. Umie wykonać sztuczne oddychanie według schematu 30:2
22. Umie wykonać pośredni masaż serca
23. Potrafi ułożyć poszkodowanego w pozycji bocznej-bezpiecznej
24. Potrafi ułożyć poszkodowanego w pozycji przeciwwstrząsowej
25. Umie unieruchomić zranioną kończynę poprzez dociążenie do ciała lub obłożenie
26. Potrafi powstrzymać się przed dotknięciem źródła prądu w sytuacji porażenia poszkodowanego przez prąd
27. Umie schładzać miejsce oparzenia polewając wodą
28. Umie usunąć z powierzchni ciała oparzonego substancję szkodliwą polewając dużą ilością czystej wody lub ścierając mechanicznie
29. Umie rozebrać poszkodowanego ze skażonej odzieży
30. Umie zabezpieczyć osobę poszkodowaną przed utratą ciepła (nie rozbiera, okrywa)
31. Umie stopniowo ogrzewać odmrożone części ciała poszkodowanego (owinąć kocem, suchym ręcznikiem)
32. Potrafi powstrzymać się przed wejściem do pomieszczenia, w którym czuć jakiś dziwny zapach
33. Umie uderzać między łopatkami poszkodowanego, który się zadławił
34. Umie uciskać przeponę poszkodowanego, który się zadławił

Ocena wstępna

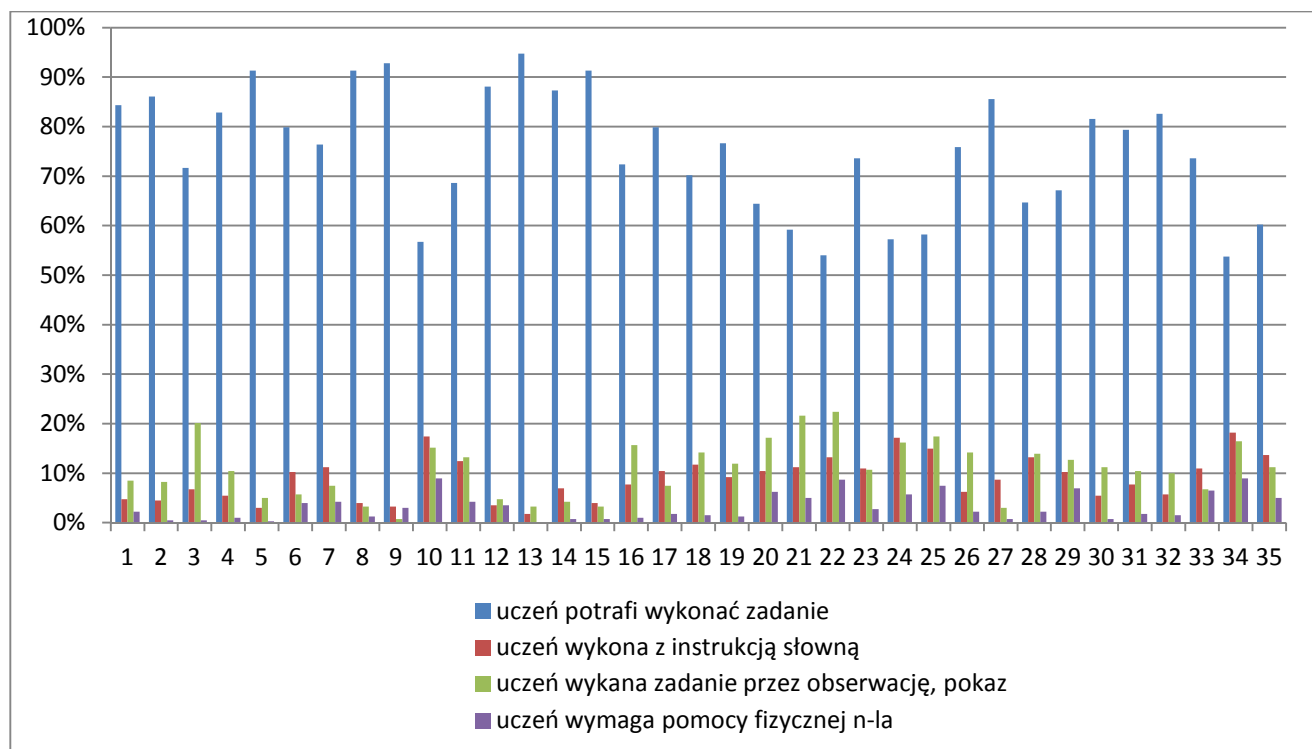
Analiza danych z arkusza wskazuje iż średnia punktów wyniosła 2,7 co wskazuje iż uczniowie na wstępie realizacji programów są w stanie wykonywać zadania z zakresu umiejętności ale przede wszystkim w sytuacji pomocy bezpośredniej nauczyciela poprzez prowadzenie rąk dziecka czy też pokaz-prezentację. Uczniowie wykazują gotowość uczenia się.

Najlepiej radzili sobie uczniowie w zakresie samodzielności w zadaniach:

- umie rozwinąć i zwinąć bandaż
- umie odkleić (odwinąć, odpakować) plaster i przylepić w odpowiednim miejscu
- umie założyć rękawiczki
- umie schładzać miejsce oparzenia polewając wodą.

Pomocy nauczyciela w formie pokazu wymagają przede wszystkim zadania 3,4,26,32: Czynności z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej są na etapie uczenia „krok po kroku” Zadania z zakresu stanowią dla uczniów nowość, nauczyciele podkreślają brak doświadczeń uczniów.

Ocena końcowa

Analiza danych z arkusza wskazuje iż zdecydowanie po realizacji zajęć podniosła się średnia punktów, która wyniosła 4,5 co wskazuje iż uczniowie na koniec zajęć są w stanie w zdecydowanej większości wykonywać zadania samodzielnie z zakresu podstawowych umiejętności (70%-80%)

III. Kompetencje

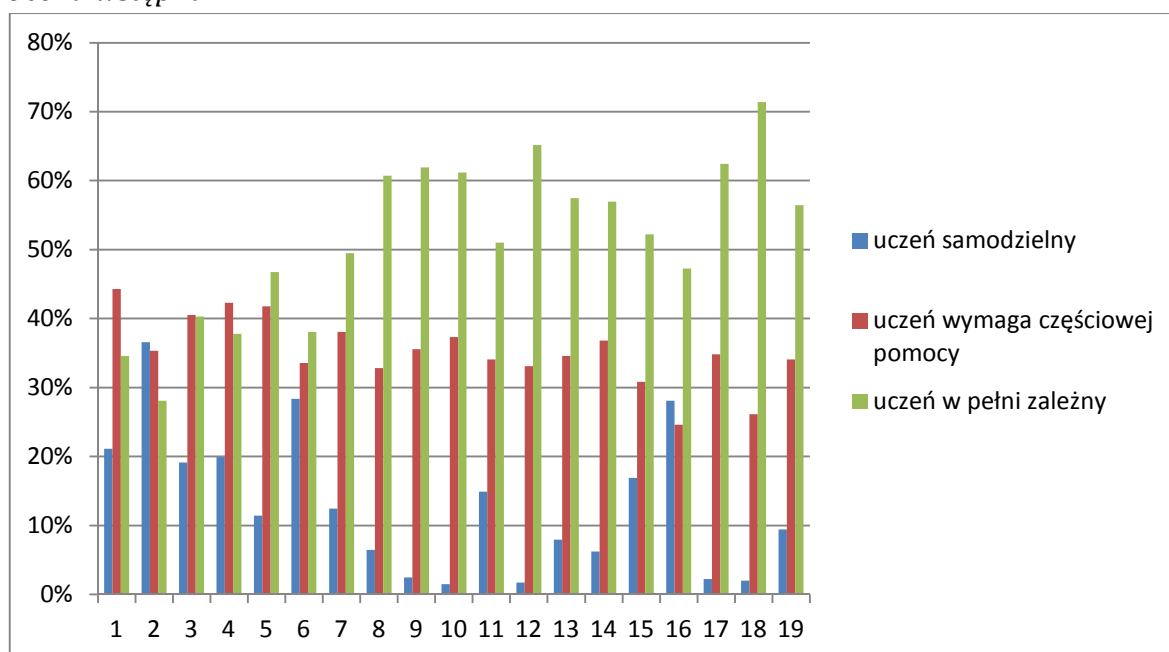
Skala: / + uczeń samodzielny-(nie wymaga pomocy dorosłego na żadnym etapie zadania), +/- (częściowa- uczeń wymaga pomocy dorosłego na wybranym etapie zadania), -(zależny uczeń wymaga ciągłej pomocy na wszystkich etapach zadania)

Aktywność zadaniowa
1. Skompletowanie apteczki
2. Rozpoznawanie wybranych części ciała człowieka
3. Ocena miejsca zdarzenia
4. Wzywanie pomocy
5. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji krwawienia z nosa
6. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji skaleczenia
7. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji zranienia
8. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji złamania
9. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji porażenia piorunem

10. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji porażenia prądem
11. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji oparzenia termicznego
12. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji oparzenia chemicznego
13. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji odmrożenia
14. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji zatrucia
15. Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji ukąszenia
16. Zgodne z zasadami zachowanie w sytuacji ataku psa
17. Udzielenie pierwszej pomocy osobie nieprzytomnej – oddychającej
18. Udzielenie pierwszej pomocy osobie nieprzytomnej – nie oddychającej
19. . Udzielenie pierwszej pomocy w sytuacji zadławienia

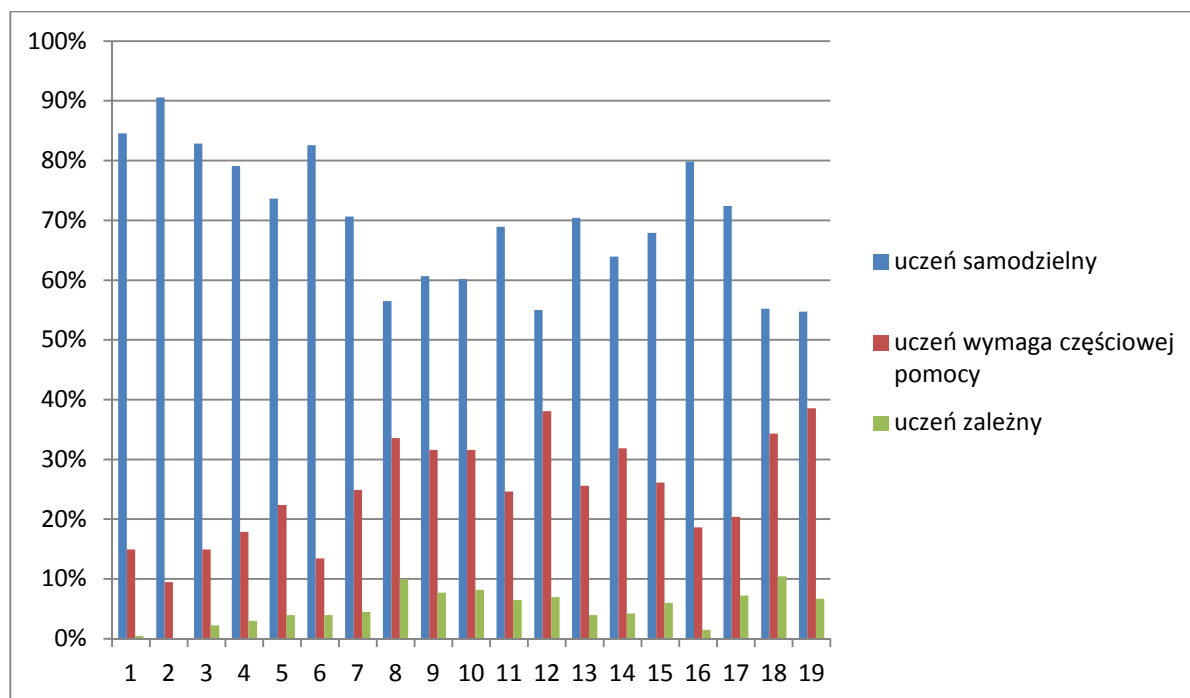
Ocena wstępna

Analiza danych z arkusza wskazuje iż średnia odpowiedzi wyniosła 1,6 co wskazuje iż uczniowie na wstępie realizacji programów nie posiadali kompetencji w zakresie udzielania pierwszej pomocy w sposób samodzielny.

W zasadzie we wszystkich zakresach kompetencji większość uczniów jest w pełni zależna od nauczyciela-osoby dorosłej.

Ocena końcowa

Analiza danych z arkusza wskazuje iż zdecydowanie po realizacji zajęć podniosła się średnia punktów, która wyniosła 2,6 co wskazuje iż uczniowie na koniec zajęć są w stanie w zdecydowanej większości wykonywać zadania samodzielnie z zakresu podstawowych umiejętności (70%-80%). Zauważa się również dynamikę przyswajania umiejętności w porównaniu z oceną wstępną- przejście z poziomu zadań realizowanych pod stałą kontrolą nauczyciela na poziom zadań wymagających częściowej pomocy

Klasy IV-VI szkoły podstawowej

Oceną objęto 370 uczniów, w tym 145 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w 25 szkołach podstawowych. Narzędziem badawczym był *arkusz badania kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w klasach IV-VI szkoły podstawowej*.

Badanie dotyczyło kategorii:

- A. **wiedzy**- znajomość pojęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej; ocena: /P- (uczeń zna, pamięta nazwę)- 1 pkt; R- (uczeń rozumie, umie wyjaśnić, porównać, wskazać)-2 pkt; ;S- (uczeń stosuje, wykorzystuje)-3 pkt.

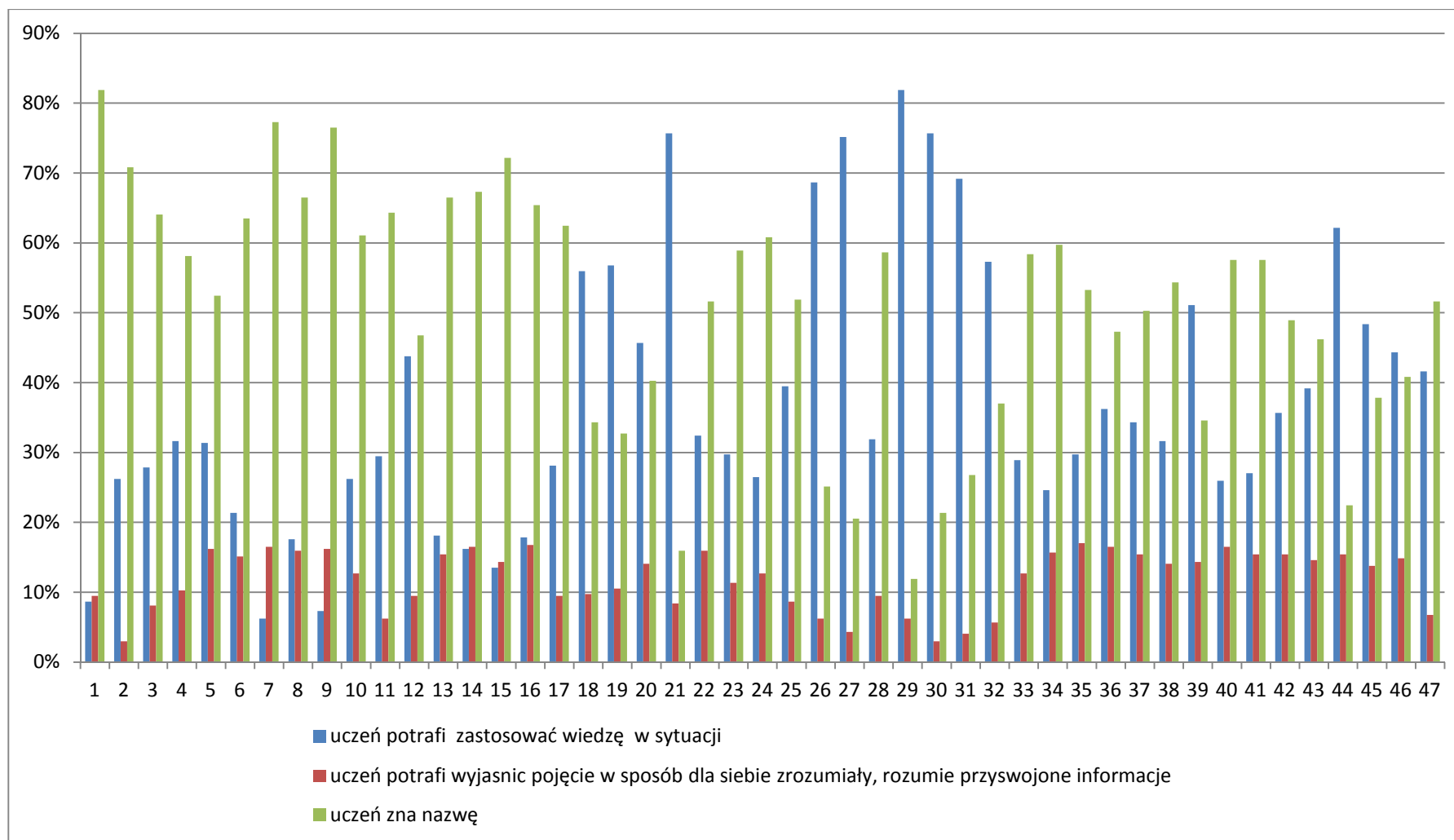
Aktywność zadaniowa
1. Pierwsza pomoc
2. Podstawowe części ciała (głowa, ucho, oko, nos, szyja, ręka, noga, dłoń, stopa, tułów)
3. Szczegółowe części ciała (udo, podudzie, ramię, przedramię, łokieć, kolano, palce)
4. Specyficzne części ciała (klatka piersiowa, plecy, serce, płuca, żuchwa, kark, skrzydełka nosa, mostek, podbrzusze, łopatki, przepona, kręgosłup, nadgarstek)
5. Krążenie krwi.
6. Oddychanie.
7. Wypadek.
8. Zagrożenie.
9. Pożar.
10. Droga ewakuacji.
11. Numer ratunkowy.
12. Procedura wzywania pomocy.
13. Ratownik.
14. Służby ratownicze.
15. Apteczka pierwszej pomocy.
16. Elementy wyposażenia apteczki pierwszej pomocy:
17. Krwotok.
18. Krwotok tętniczy.
19. Krwotok żylny.
20. Tamowanie krwawienia.
21. AED.
22. Okład (zimny).
23. Rana.-otwarta, zamknięta
24. Skaleczenie.
25. Osoba przytomna/ nieprzytomna
26. Udrożnienie górnych dróg oddechowych.
27. Resuscytacja krążeniowo- oddechowa.
28. Zadławienie.
29. Manewr Heimlicha.
30. Pozycja boczna bezpieczna (ustalona).
31. Masaż serca.

32. Sztuczne oddychanie.
33. Urządzenia elektryczne.
34. Porażenie prądem/ piorunem
35. Oparzenie./ stopnie oparzeń
36. Odmrożenie./ stopnie odmrożeń
37. Substancja trująca.
38. Zatrucie.
39. Drogi skażenia.
40. Ukąszenie.
41. Użądlenie.
42. Złamanie.: otwarte. zamknięte
43. Zwichnięcie.
44. Obłożenie.
45. Unieruchomić.
46. Kość/ staw
47. Obrzęk. Pozycja „żółwia”.

Ocena wstępna

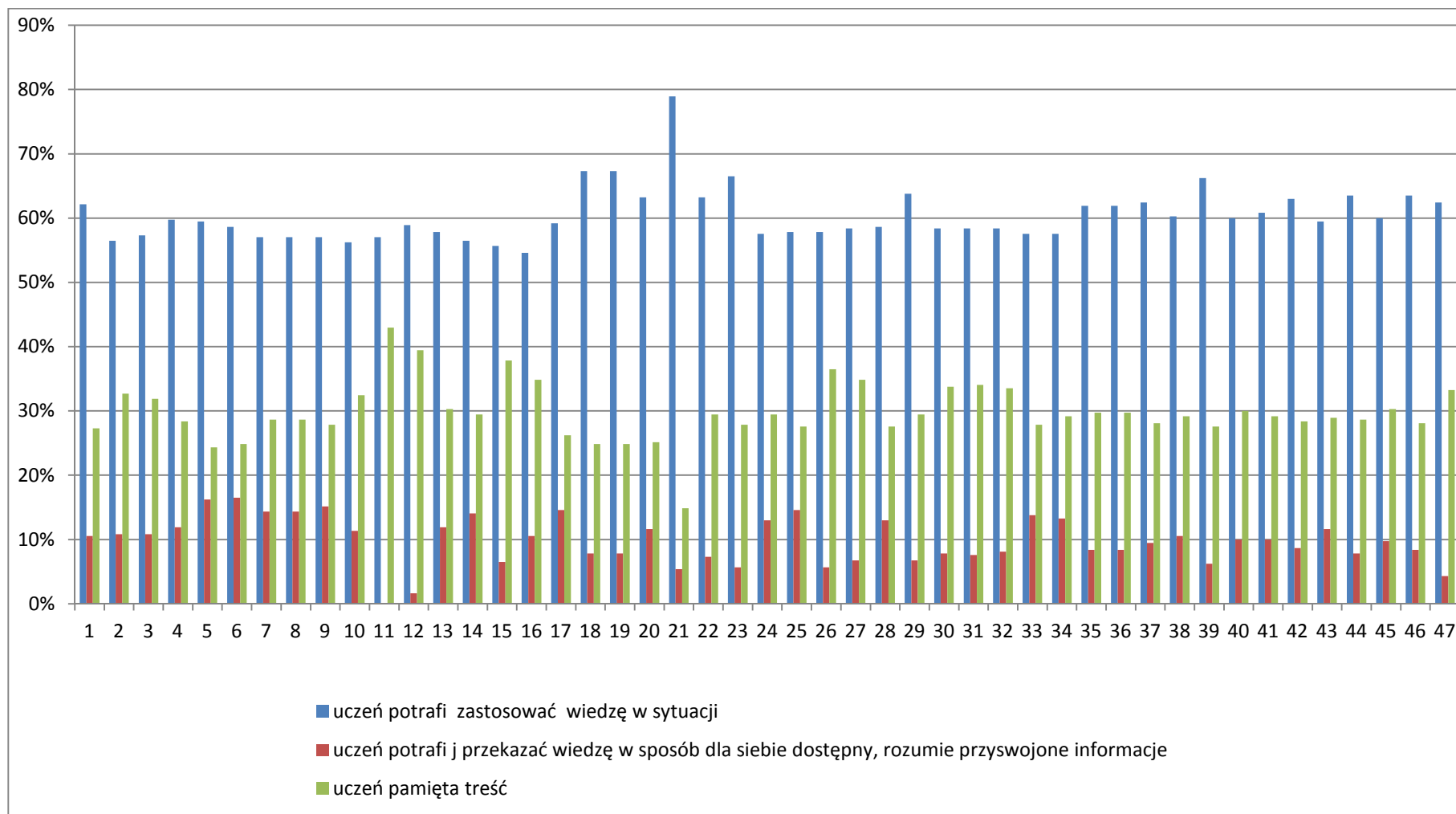
Analiza danych z arkusza wskazuje iż średnia odpowiedzi wyniosła 1,8 co wskazuje iż uczniowie na wstępie realizacji programów słyszeli podstawowe pojęcia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej, używają ich w codziennej sytuacji. Uczniowie mają problem z wyjaśnieniem pojęć. Najlepiej opanowaną wiedzą wśród badanej grupy uczniów są zagadnienia tamowanie krwawienia, zadławienie, zwichnięcia- czyli sytuację które często się zdarzają w domu oraz w szkole.

Dane w odniesieniu do zadań prezentuje poniżej wykres.

Ocena końcowa

Analiza danych z arkusza wskazuje iż średnia odpowiedzi wyniosła 2,4 co wskazuje iż uczniowie na zakończenie realizacji programów opanowali podstawowe pojęcia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej potrafią opisać , wyjaśnić. (60% badanych uczniów)

B: Umiejętności elementarne (np. radzi sobie, podejmuje, przyjmuje, dostosowuje, stosuje itp.).

Podstawowe czynności wg następującej skali ocen:

- **S-** Uczeń samodzielny w pełnym zakresie, nie wymaga wsparcia. Zadanie na tym poziomie należy uznać za opanowane.
- **P –Uczeń** umie wykonać poszczególne czynności poprawnie, ale z pomocą (doraźną) nauczyciela lub zdolniejszego w tym zakresie rówieśnika. Poprawne wykonanie zadania na tym poziomie można traktować jako umiejętność w trakcie uczenia się. Nie wykonanie zadania na tym poziomie oznacza, że mieści się ono w obszarze potencjalnego rozwoju, jest za trudne do samodzielnej realizacji.

Wyróżnia się podskale:

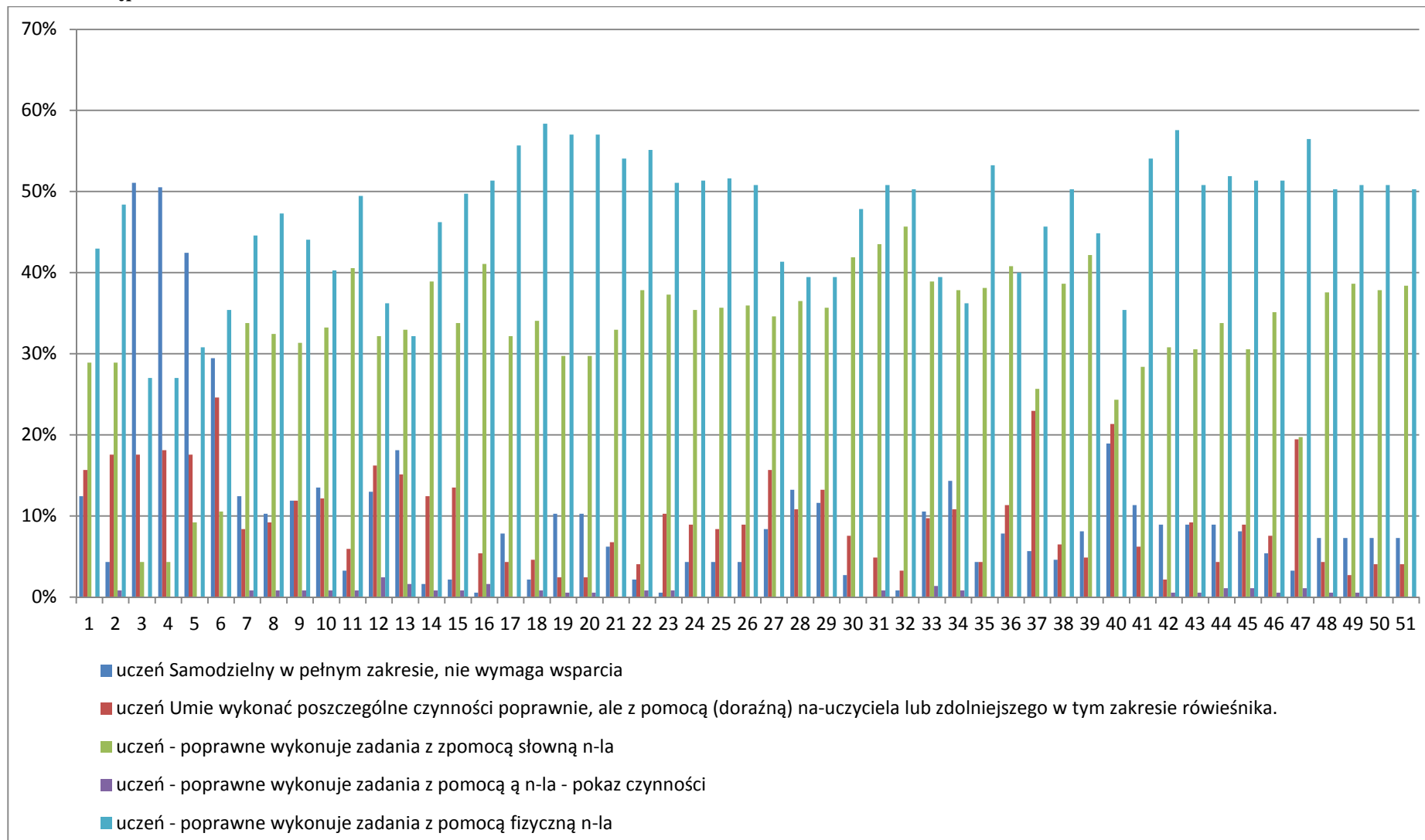
- z pomocą w formie pokazu (PO),
  - z pomocą w formie instrukcji słownej (SŁ),
- z pomocą w innej formie (INNA)

Aktywność zadaniowa
1) Ocenia bezpieczeństwo własne w miejscu wypadku
2) Ocenia przytomność poszkodowanego
3) Wybiera telefon alarmowy 999, 998, 997
4) Wybiera numer ratunkowy 112
5) Woła o pomoc osoby przebywające w pobliżu wypadku
6) Zgłasza informacje dotyczące zdarzenia
7) Przyjmuje pozycję siedzącą pochyloną głową przy tamowaniu krwawienia z nosa
8) Uciska skrzydełka nosa
9) Przykłada zimny okład na kark przy tamowaniu krwotoku z nosa
10) Wybiera odpowiedni opatrunek
11) Stosuje naprzemiennie uderzenia między łopatkami osoby dławiącej się i uciskanie nadbrzusza
12) Ogrzewa odmrożoną ranę lekko ciepłą wodą
13) Schładza oparzoną ranę zimną wodą (ok.20 st. C)
14) Prowokuje wymioty u osoby zatrutej
15) Zabezpiecza dowody (prawdopodobne substancje trujące)
16) Zabezpiecza złamaną bądź zwichniętą kończynę w pozycji zastanej
17) Układa osobę nieprzytomną oddychającą w pozycji bocznej ustalonej
18) Udrożnia górne drogi oddechowe (czoło- żuchwa)
19) Wykonuje w kolejności 30 uciśnień i 2 wdechy u osoby dorosłej nieprzytomnej nieoddychającej
20) Wykonuje w kolejności 5 wdechów, 30 uciśnień i 2 wdechy u dziecka nieprzytomnego nieoddychającego
21) Układa osobę poszkodowaną na plecach w celu udrożnienia dróg oddechowych
22) Odgina głowę poszkodowanego ku tyłowi, trzymając jedną ręką za czoło, drugą za żuchwę.
23) Usuwa ciało obce z jamy ustnej (jeśli się w niej znajduje)
24) Sprawdza oddech u osoby nieprzytomnej wzrokiem: patrzy na unoszącą się i opadającą klatkę piersiową
25) Sprawdza oddech u osoby nieprzytomnej słuchem: nadsłuchuje czy powietrze jest

wpuszczane i wypuszczane
26) Sprawdza oddech u osoby nieprzytomnej dotykiem: czuje na swoim policzku ciepło wydychanego powietrza
27) Usuwa odzież osoby poszkodowanej w miejscu zranienia
28) Przykrywa ranę jałowym opatrunkiem
29) Przemywa ranę wodą, jeśli to niezbędne
30) Tamuje krwawienie
31) Unieruchamia złamaną kończynę górną mocując ją do tułowia
32) Unieruchamia złamaną kończynę dolną przymocowując ją do drugiej kończyny
33) Odsuwa osobę poszkodowaną od źródła ciepła, które spowodowało oparzenie
34) Nakłania osobę dławiącą się do kaszlu
35) Naprzemiennie: uderza 5 razy w okolice międzyłopatkową i wykonuje 5 uciśnień nadbrzusza u osoby dławiącej się
36) Wykonuje zimny okład w miejscu użądlenia/ ukąszenia przez owada błonkoskrzydłego
37) Podaje wodę do picia przy zatruciu środkami żrącymi, rozpuszczalnikami organicznymi
38) Układa na wznak osobę poszkodowaną w celu wykonania pozycji bezpiecznej
39) Unosi nogi osoby poszkodowanej o ok.30 st. poprzez podłożenie koca, teczki, zwiniętej kurtki
40) Otwiera okno lub zapewnia dopływ świeżego powietrza w celu odzyskania przytomności przez osobę poszkodowaną
41) Splata palce przy ułożeniu dłoni do uciśnień w resuscytacji krążeniowo- oddechowej
42) Uciska klatkę piersiową 30 razy na głębokość 4-5 cm. z częstotliwością 100 uciśnień / min.
43) Zamyka nos poszkodowanego przed wykonaniem u niego sztucznego oddychania
44) Obejmuje szczelnie swoimi ustami usta osoby poszkodowanej
45) Wdmuchuje powietrze osobie poszkodowanej przez ok. 1 sek
46) Obserwuje podczas sztucznego oddychania unoszenie i opadanie klatki piersiowej
47) Prowadzi resuscytację do momentu:
48) W pozycji na wznak układa jedną- ugiętą w łokciu rękę kierując dłoń do góry (opiera o podłoże)- przy bocznej ustalonej
49) W pozycji na wznak drugą dłoń przykładą do przeciwstawnego policzka- przy bocznej ustalonej stroną zewnętrzną- przy bocznej ustalonej
50) W pozycji na wznak ugina nogę (po stronie ręki przyłożonej do policzka) w kolanie - przy bocznej ustalonej
51) Trzymając za kolano ugiętej nogi i ramię przyłożonej do policzka ręki zdecydowanym ruchem przekłada osobę poszkodowaną na bok- przy bocznej ustalonej

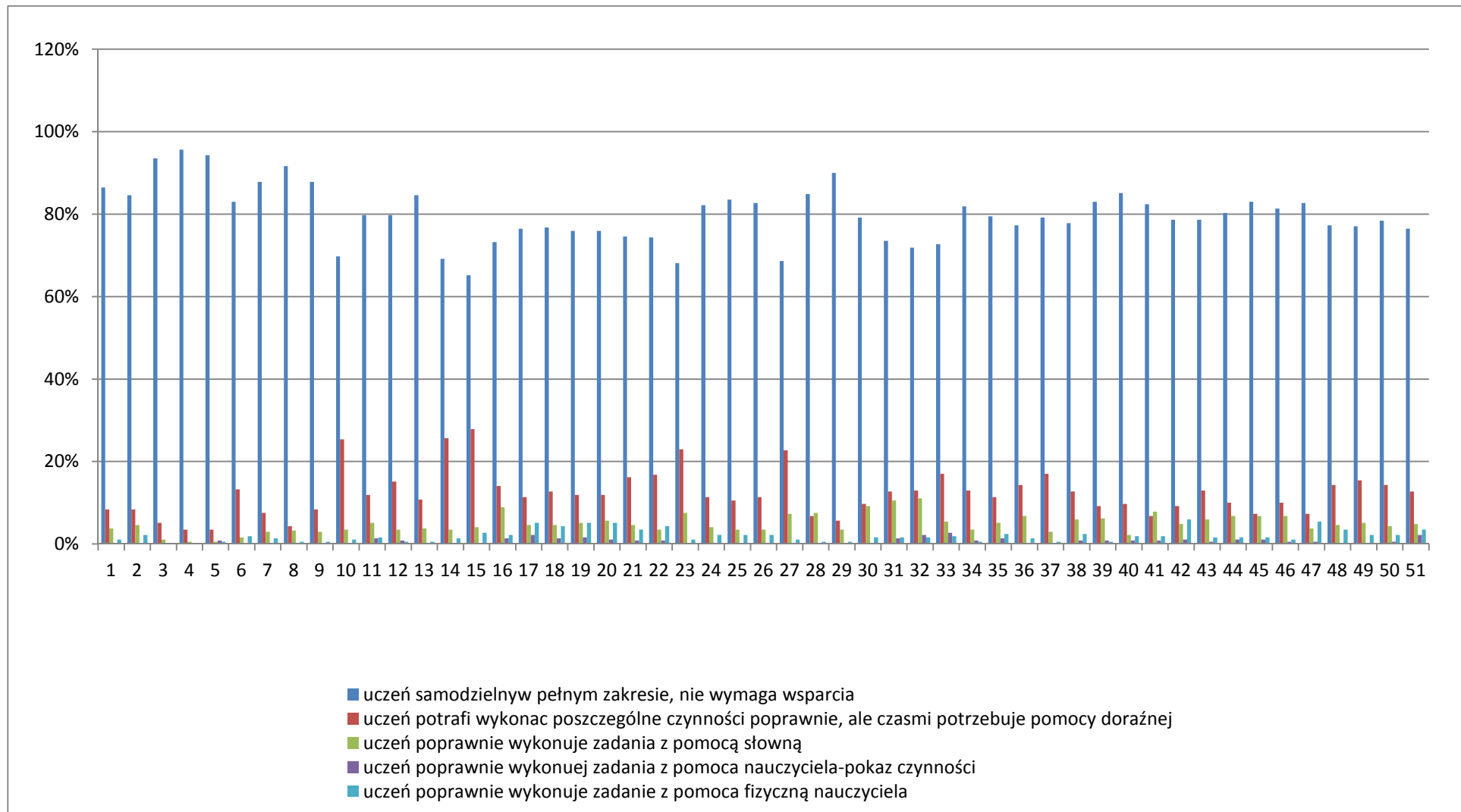
Ocena wstępna

Analiza danych z arkusza wskazuje iż średnia punktów wyniosła 2,3 co wskazuje iż uczniowie na wstępie realizacji programów są w stanie wykonywać zadania z zakresu umiejętności ale przede wszystkim w sytuacji pomocy bezpośredniej nauczyciela poprzez prowadzenie pokaz –demonstracje czynności, instruktaż słowny. Uczniowie wykazują gotowość uczenia się. Czynności z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej są na etapie uczenia „krok po kroku” Zadania z zakresu stanowią dla uczniów nowość, nauczyciele podkreślają brak doświadczeń uczniów.

Ocena końcowa

Dane z arkusza wskazują iż zdecydowanie po realizacji zajęć podniosła się średnia punktów, która wyniosła 4,65 co wskazuje iż uczniowie na koniec zajęć są w stanie w zdecydowanej większości wykonywać zadania samodzielnie z zakresu podstawowych umiejętności (70%-80%)

C: Kompetencje (np. założenie opatrunku, wezwanie pomocy itp.)

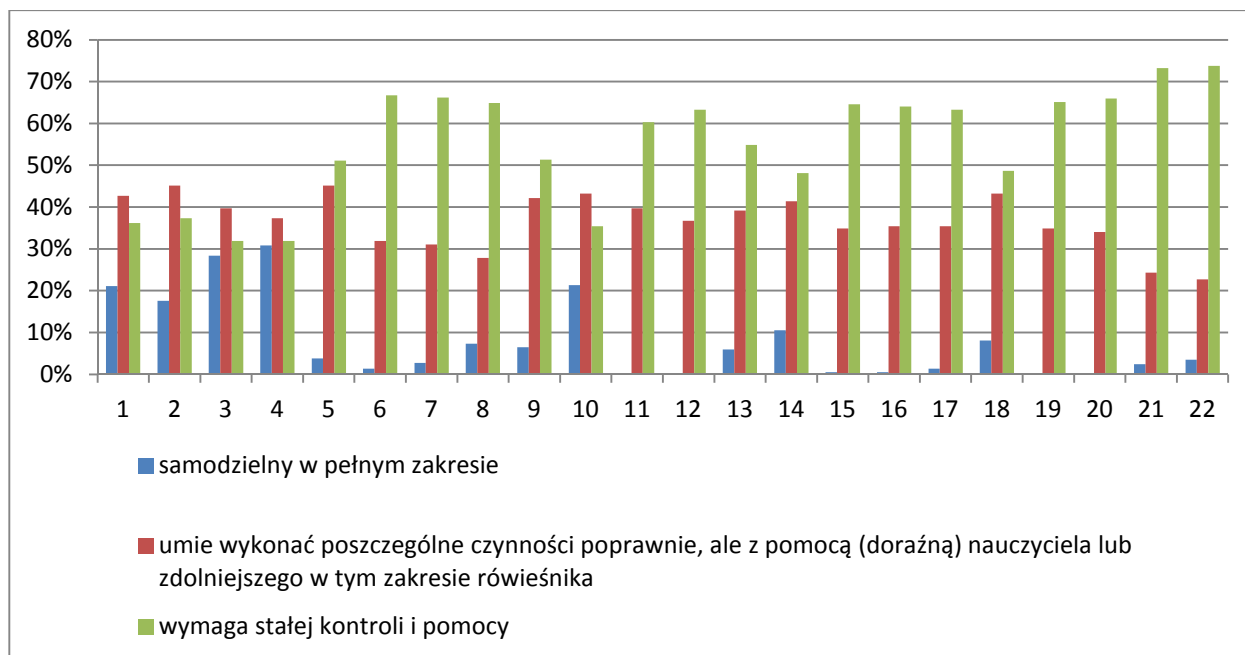
Ocena ma na celu określenie stopnia autonomii (samodzielności) ucznia wg następującej skali ocen:

- **(+)**- samodzielny w pełnym zakresie- nie wymaga wsparcia- zadanie na tym poziomie można uznać za opanowane
- **(+/-)** umie wykonać poszczególne czynności poprawnie, ale z pomocą (doraźną) nauczyciela lub zdolniejszego w tym zakresie rówieśnika
- **(-)** -wymaga stałej kontroli i pomocy – zadanie na tym poziomie za trudne do samodzielnej realizacji na etapie uczenia się elementarnej umiejętności. Nie wykonanie zadania na tym poziomie oznacza, że mieści się ono w obszarze potencjalnego rozwoju, jest za trudne do samodzielnej realizacji, jest na etapie uczenia się elementarnej umiejętności.

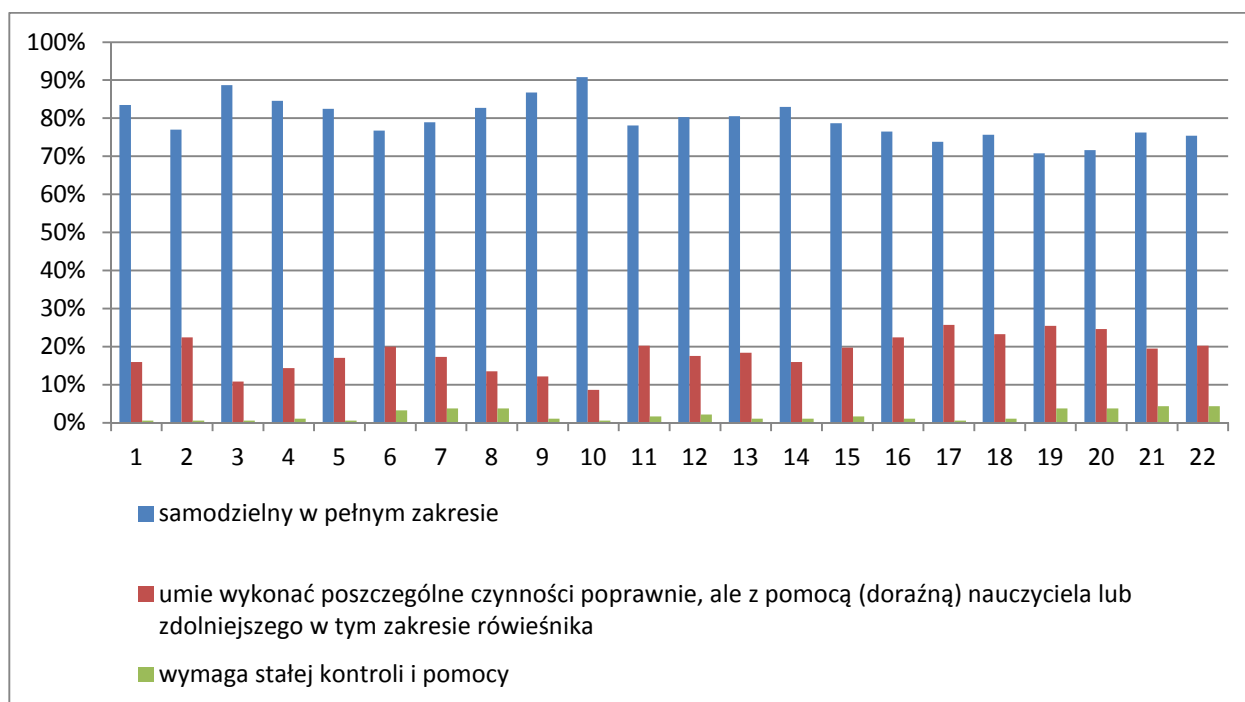
Aktywność zadaniowa	
	1) Rozpoznawanie zagrożeń w miejscu wypadku
	2) Zachowanie się w sytuacji zagrożenia
	3) Wezwanie pomocy (telefonicznie/ u przypadkowej osoby)
	4) Ewakuowanie się drogą wyznaczoną wskazaniami tabliczek
	5) Kompletuje zawartość apteczki pierwszej pomocy
	6) Udrożnia drogi oddechowe
	7) Ocenia oddech u osoby nieprzytomnej
	8) Ocenia stan poszkodowanego-identyfikuje czy jest przytomny/nieprzytomny
Udzielanie pierwszej pomocy w sytuacji/ w przypadku:	9) krwawienia z nosa
	10) skaleczenia
	11) krwotoku
	12) zadławienia
	13) odmrożenia
	14) oparzenia
	15) porażenia prądem
	16) porażenia piorunem
	17) zatrucia
	18) użądlenia przez owada błonkoskrzydłego
	19) złamania
	20) zwichnięcia
	21) utraty przytomności z oddechem
	22) utraty przytomności z brakiem oddechu

Ocena wstępna

Średnia punktów uzyskanych w badaniu wstępnym wyniosła 1,5. Dane potwierdzają wnioski z analizy z zakresu umiejętności. Uczniowie na tym wstępnym etapie nauczania nie potrafią samodzielnie udzielić pierwszej pomocy przedmedycznej, wymagają wsparcia osoby dorosłej, instruktora oraz demonstracji

Ocena końcowa

Porównując dane z arkusza wstępnego oraz oceny końcowej widać wyraźnie przyrost wiedzy umiejętności w zakresie udzielania pierwszej pomocy. Dominuje ocena – samodzielny w pełnym zakresie, w porównaniu z dominującą postawą we wstępnym badaniu- uczeń wymaga kontroli i pomocy . Średni wynik to 2,77

GIMNAZJUM, SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA

Oceną objęto 367 uczniów, w tym 150 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w 25 gimnazjach. W szkołach ponadgimnazjalnych ocena objęto 427 uczniów, w tym 155 uczniów ze specjalnymi potrzebami

Narzędziem badawczym był *arkusz badania kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w gimnazjum*.

Badanie dotyczyło kategorii:

- A. **wiedzy**- znajomość pojęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej; ocena: /P- (uczeń zna, pamięta nazwę)- 1 pkt; R- (uczeń rozumie, umie wyjaśnić, porównać, wskazać)-2 pkt; ;S- (uczeń stosuje, wykorzystuje)-3 pkt.

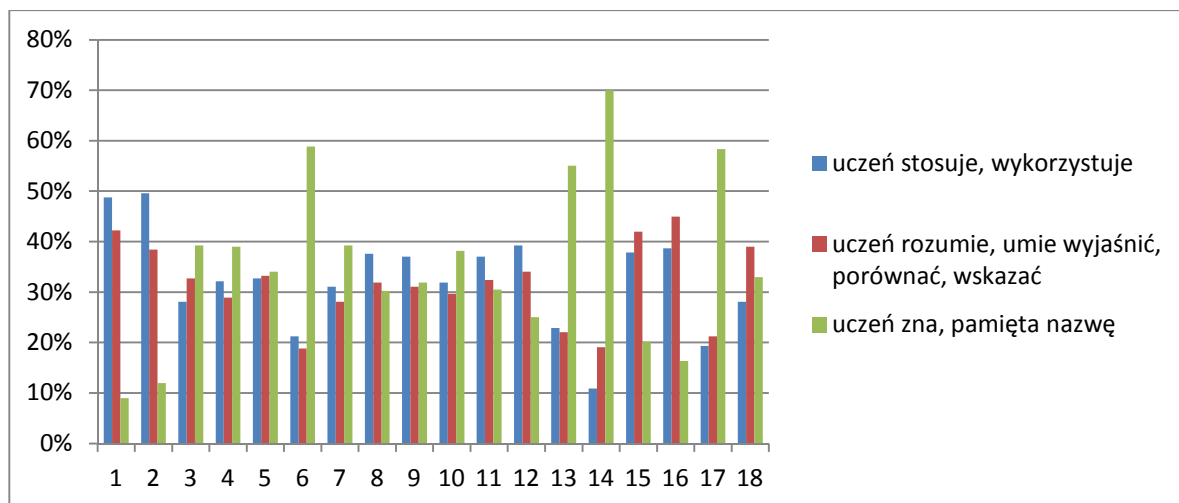
Wiedza-pojęcia
1) Jak wezwać służby ratunkowe?
2) Co to jest wypadek?
3) Jak prawidłowo ocenić stan poszkodowanego?
4) Co to jest pozycja boczna bezpieczna?
5) Co to jest masaż serca?
6) Co to jest resuscytacja?
7) Jakie są rodzaje ran?
8) Co to jest opatrunek uciskowy ?
9) Co to jest opaska uciskowa?
10) Czy wiesz, jakie są rodzaje oparzeń?
11) Co to jest padaczka?
12) Czym możemy się zatruć?
13) Co to jest wstrząs?
14) Jak wygląda pozycja przeciwwstrząsowa?
15) Jak się chronić przed oparzeniem słonecznym?
16) Jak należy chronić się przed burzą?
17) Co to jest hipotermia?
18) Jak należy chronić się przed utonięciem?

Ocena wstępna- gimnazjum/ szkoła ponadgimnazjalna

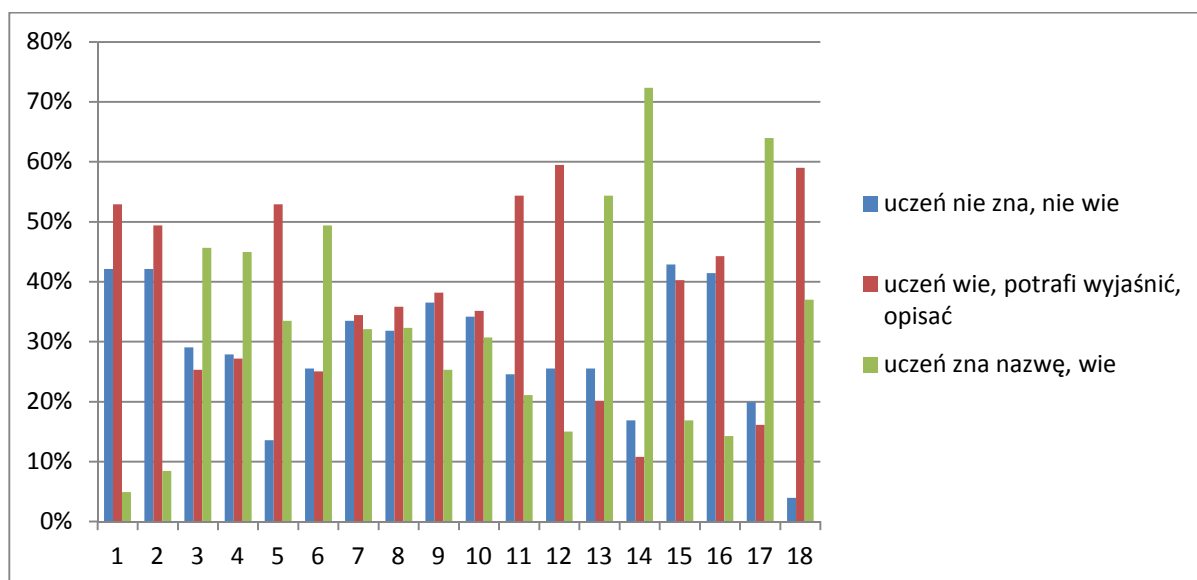
Średni wynik odpowiedzi na pytania z zakresu wiedzy wynosi 1,96

Wyniki danych wskazują na przeciętny poziom wiedzy uczniów, będących w gimnazjum oraz szkole ponadgimnazjalnej z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej. Większość wypowiedzi kształtuje się na poziomie: znam pojęcia, nazwy w kategorii zapamiętywanie, natomiast są trudności z definiowaniem, wyjaśnianiem. Wynik jest pewnym zaskoczeniem, gdyż uczniowie na tych etapach edukacji realizuje przedmiot wychowanie do bezpieczeństwa

Wyniki gimnazjum:

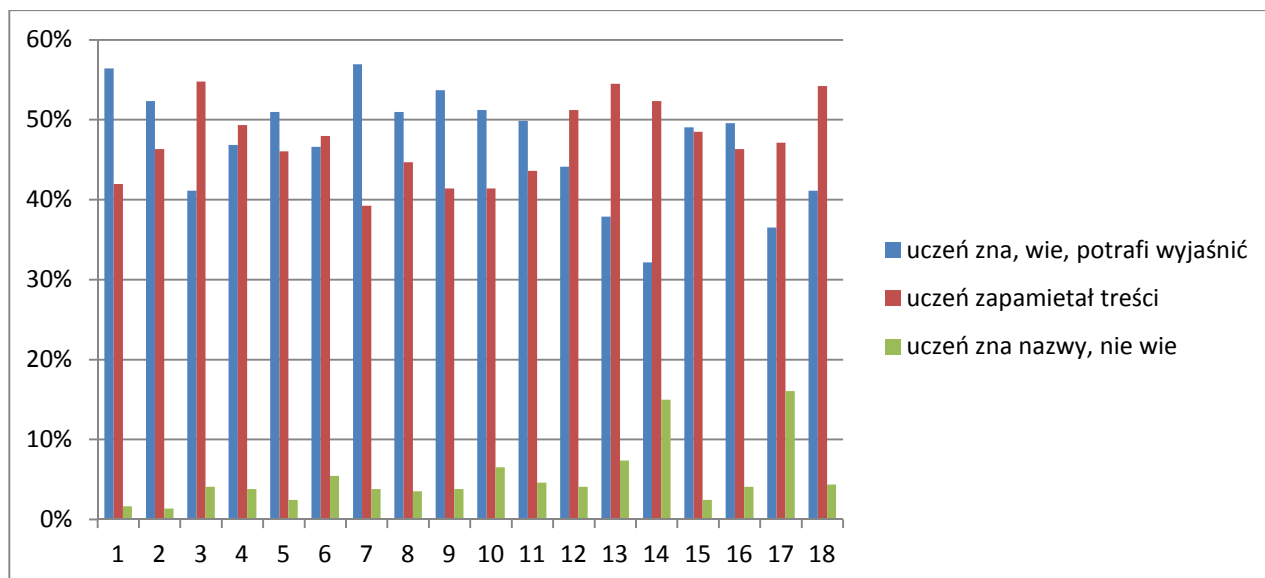
Wyniki szkół ponad gimnazjalnych

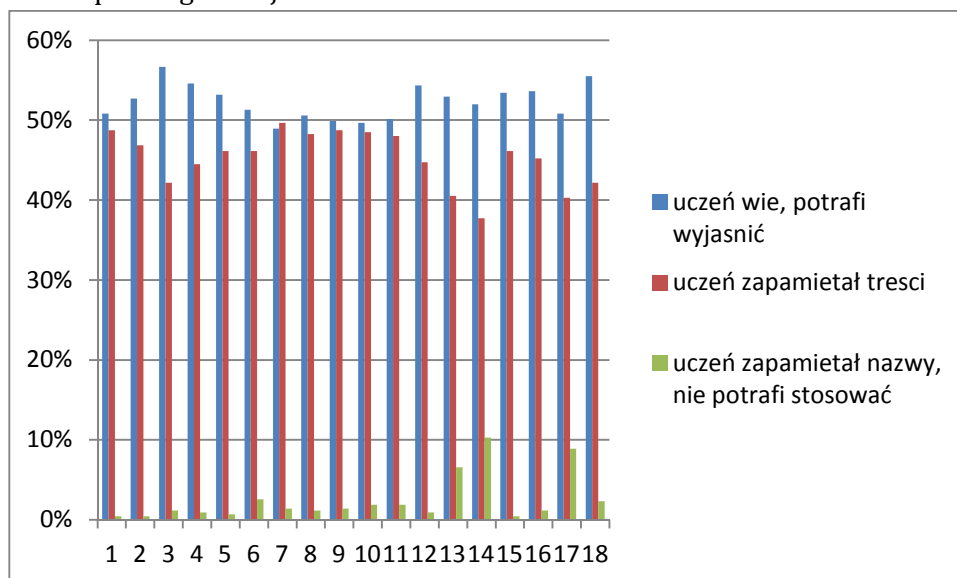
Ocena końcowa

Analiza danych z arkuszy dla gimnazjum (2,42) jak i szkoły ponadgimnazjalnej (2,51), co wskazuje iż uczniowie na zakończenie realizacji programów opanowali podstawowe pojęcia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej potrafią opisać, wyjaśnić. (60% badanych uczniów)

Zajęcia w ramach programu pozwoliły uczniom zapamiętać oraz utrwalić wiedzę z zakresu pierwszej pomocy, co potwierdzają wyniki w poniższym wykresie.

Szkoła ponad gimnazjalna

Umiejętności elementarne (np. radzi sobie, podejmuje, przyjmuje, dostosowuje, stosuje itp.).

Podstawowe czynności wg następującej skali ocen:

- **S**- Uczeń samodzielny w pełnym zakresie, nie wymaga wsparcia. Zadanie na tym poziomie należy uznać za opanowane.
- **P** –**Uczeń** umie wykonać poszczególne czynności poprawnie, ale z pomocą (doraźną) nauczyciela lub zdolniejszego w tym zakresie rówieśnika. Poprawne wykonanie zadania na tym poziomie można traktować jako umiejętność w trakcie uczenia się. Nie wykonanie zadania na tym poziomie oznacza, że mieści się ono w obszarze potencjalnego rozwoju, jest za trudne do samodzielnej realizacji.

Wyróżnia się podskale:

- z pomocą w formie pokazu (PO),
- z pomocą w formie instrukcji słownej (SŁ),

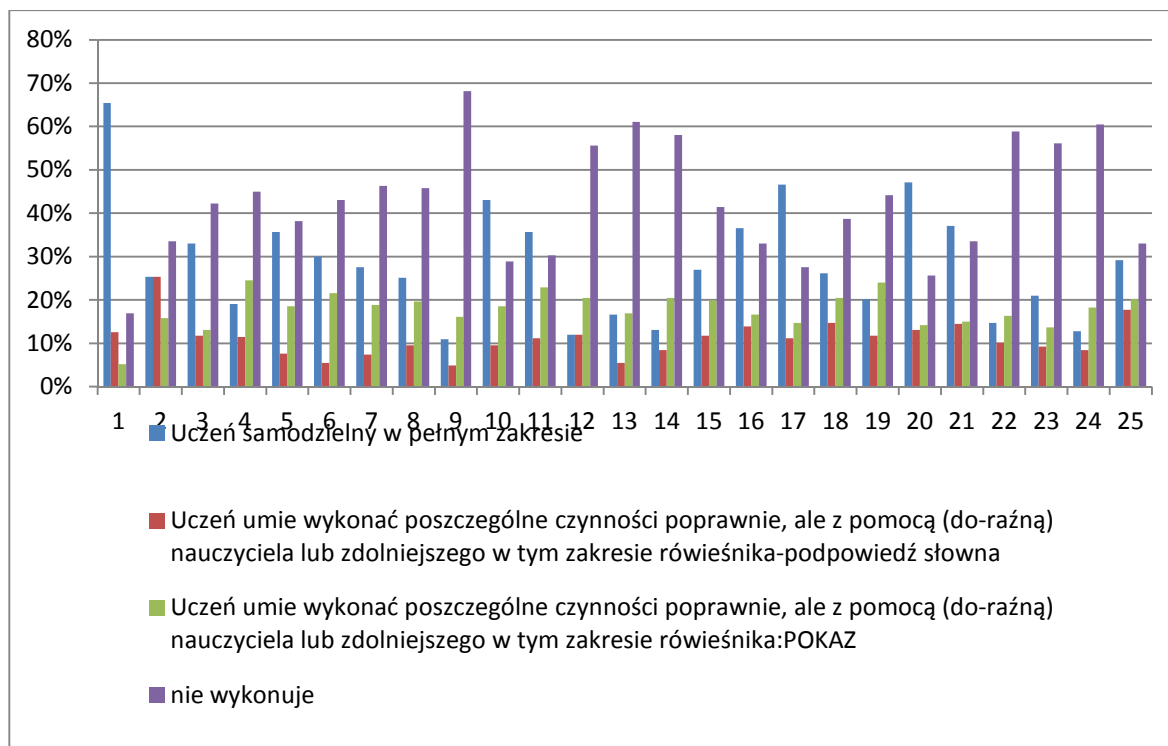
z pomocą w innej formie (INNA)

Umiejętności
Wezwie służby ratunkowe (pogotowie ratunkowe, straż pożarną, policję)
Oznaczy teren wypadku
Ochroni siebie przed kontaktem z krwią, opatrunkami, wydzielinami (ślina, mocz, kał, płyny wewnętrzne)
Ewakuje poszkodowanego z miejsca zdarzenia
Ułoży poszkodowanego w pozycji bezpiecznej
Wykona sztuczne oddychanie metodą usta-usta,
Wykona masaż serca w przypadku zatrzymania krążenia
Użyje defibrylatora automatycznego w przypadku zatrzymania krążenia
Założy opatrunek na ranę, która nie krwawi,
Zatamuje krwawienie poprzez założenie opatrunku uciskowego,
Założy opaskę uciskową w przypadku amputacji urazowej
Zabezpieczy amputowaną część ciała
Założy opatrunek na kikut kończyny
Unieruchomi złamane kości kończyny dolnej i górnej z użyciem różnych przedmiotów
Założy jałowy opatrunek
Schłodzi oparzoną część ciała
Udrożni drogi oddechowe u osoby przytomnej w przypadku zadławienia
Zabezpieczy poszkodowanego podczas ataku padaczki
Zatamuje krew z nosa
Ociepli ciało osoby wychłodzonej z powodu przebywania w wodzie
Jako świadek wie jak postąpić w sytuacji porażenia prądem lub piorunem
Ułoży poszkodowanego w pozycji przeciwwstrząsowej
Użyje prawidłowo wszystkich środków pierwszej pomocy zawartych w apteczce

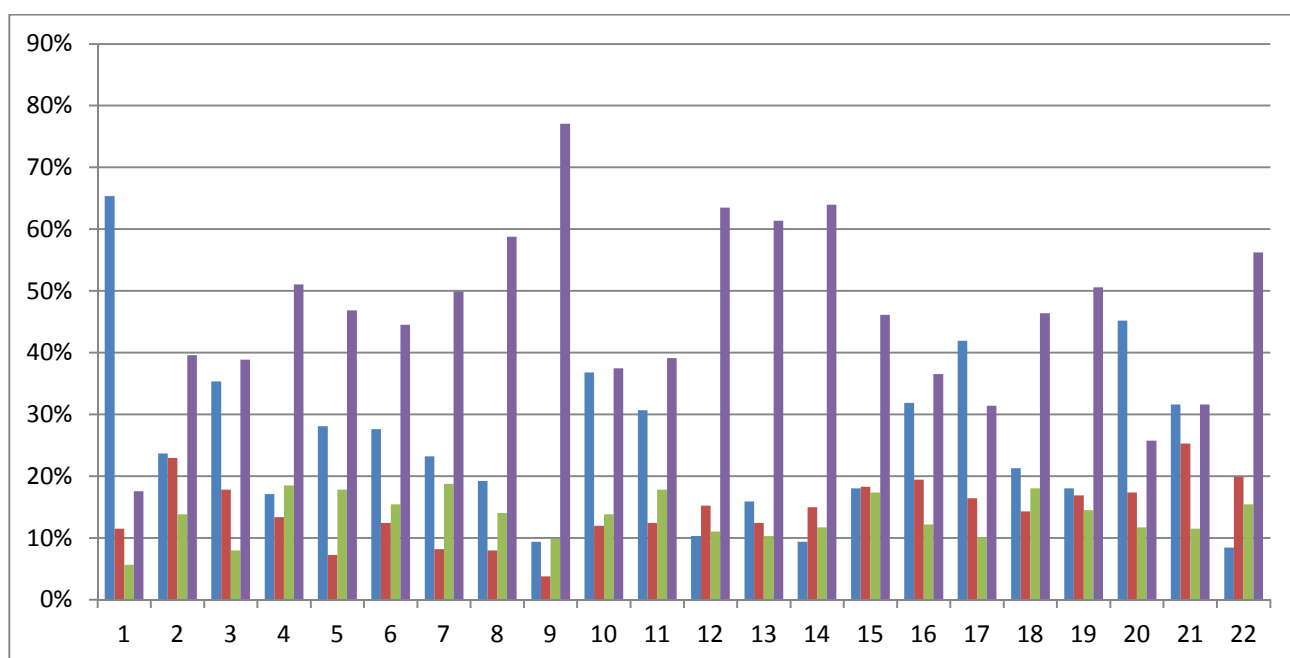
Ocena wstępna

Analiza wyników wstępnych z arkuszy wskazuje, iż przed wdrożeniem programów uczniowie nie posiadają umiejętności z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej na takim poziomie, by mogli sami udzielić wsparcia. Dane wskazują na brak doświadczeń uczniów oraz brak zajęć praktycznych propagujących udzielanie pierwszej pomocy. Średnia wyboru to 2,25-2,40 Wyniki prezentują poniżej wykresy.

Gimnazjum

Szkoła ponad gimnazjalna

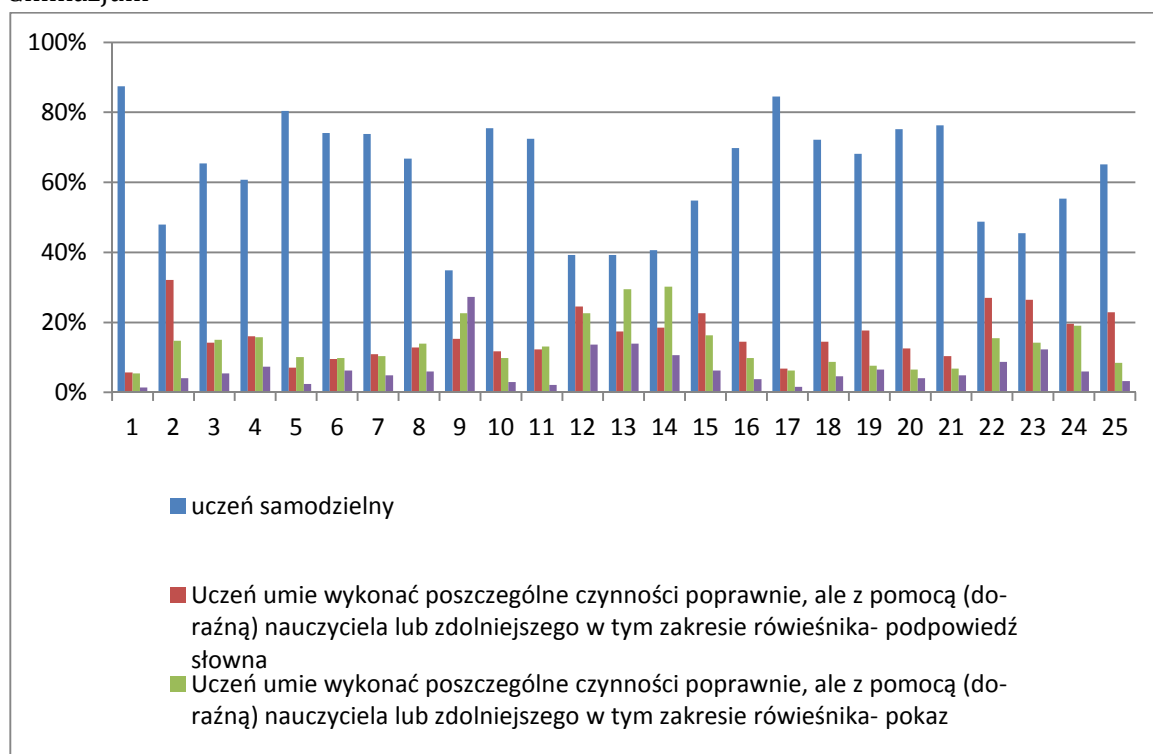

Ocena końcowa

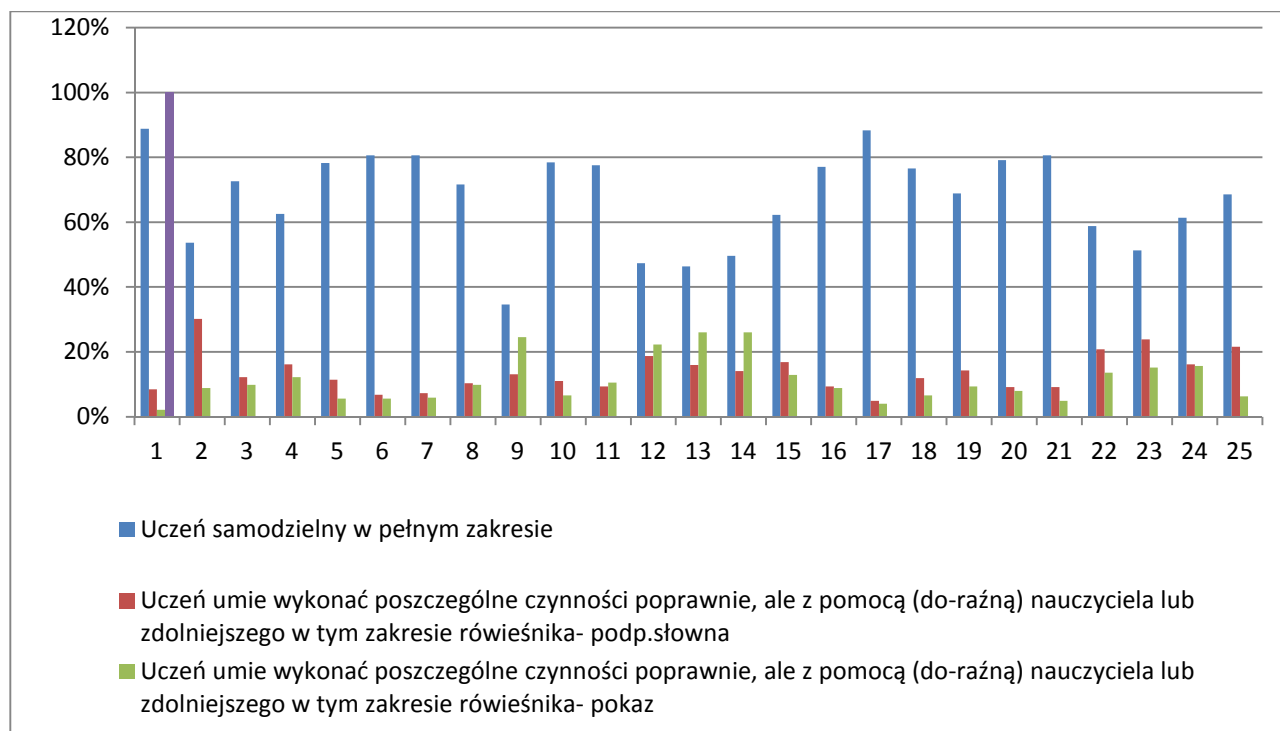
Dane z arkuszy wskazują iż zdecydowanie po realizacji zajęć podniosła się średnia punktów, która wyniosła 3,45 co wskazuje iż uczniowie na koniec zajęć są w stanie w

zdecydowanej większości wykonywać zadania samodzielnie z zakresu podstawowych umiejętności (70%-80%)

Gimnazjum

Szkoła ponadgimnazjalna

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone oceny (wstępna - przed rozpoczęciem innowacyjnych zajęć w szkołach oraz ocena końcowa po zrealizowanym cyklu zajęć pozalekcyjnych) potwierdziły iż w ramach działań uzyskano rezultaty jakimi są:

- zwiększenie poziomu kompetencji społecznych uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na różnych poziomach edukacji z zakresu rozpoznawania stanów zagrożenia zdrowia i życia oraz umiejętności szybkiego i skutecznego reagowania, na

OCENA PROGRAMÓW I PAKIETÓW DYDAKTYCZNYCH PRZEZ NAUCZYCIELI-UCZESTNIKÓW PROJEKTU

Ocena programów i pakietów dydaktycznych dokonywana była przez nauczycieli :

- w trakcie realizacji programów nauczania w szkołach (wypełnianie na bieżące dziennika zajęć pozalekcyjnych, formując propozycje zmian)
- w trakcie ostatniego zjazdu szkoleniowego z zakresu nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej, , w ramach którego przeprowadzono analizę programów oraz pakietów dydaktycznych.

Ponadto nauczyciele wypełnili ankiety ewaluacyjne , w których dokonali oceny działań projektowych.

Na podstawie analizy danych w ankietach można stwierdzić iż:

- 1) 76% badanych nauczycieli po raz pierwszy uczestniczyło w działaniach , mających na celu wdrożenie programów innowacyjnych,
- 2) Najczęstszym powodem podjęcia przez nauczycieli decyzji o uczestnictwie w projekcie były
  - -oddelegowanie z urzędu (38%)
  - - zainteresowanie problemem (33%)
  - ciekawa tematyka (14%)
  - podniesienie statusu zawodowego (12%)
- 3) Głównymi oczekiwaniami ze strony nauczycieli wobec uczestnictwa w projekcie były:
  - podniesienia wiedzy i umiejętności uczniów (66%)
  - podniesienia kwalifikacji w obszarze tematycznym projektu (35%)
  - promocji placówki (28%)
  - możliwości zdobycia certyfikatu (15%)
  - rozwoju osobistych predyspozycji (8%)Powyższe oczekiwania w opinii 92% nauczycieli zostały w wysokim stopniu zrealizowane.
- 4) W wysokim stopniu oceniło przydatność tematyki projektu w wykonywaniu swoich obowiązków zawodowych 65% nauczycieli, w średnim stopniu 33 % nauczycieli, 2% uznało jako nieprzydatne

- 5) Poziom swojej wiedzy z zakresu tematyki szkolenia 77% nauczycieli ocenia na poziomie wysokim , zaś średnim 17%, pozostałe osoby określiły się kategorii „nie mam zdania”
- 6) W sumie 90% nauczycieli określiło iż zdobyta wiedza i umiejętności w ramach szkoleń pozwoliła z jednej strony uzupełnić dotychczasową wiedzę ale również opanować nowy zasób umiejętności
- 7) 50% nauczycieli w wysokim stopniu oceniło materiały opracowane w projekcie pod kątem jasności, przejrzystości i przydatności. 30% oceniło na poziomie średnim, 5% na poziomie niskim, 12% nauczycieli nie miało zdania w tym problemie .Jednocześnie w sumie 82% nauczycieli deklaruje w dalszym ciągu korzystać z opracowanych materiałów , przeciwnego zdania jest 13 % ankietowanych.
- 8) Kluczowe znaczenie w zakresie merytorycznym projektu zdaniem nauczycieli miały działania:
- opracowanie programów, poradników, pakietów z zakresu nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej – 2%
  - przygotowanie nauczycieli w zakresie realizacji zajęć pierwszej pomocy przedmedycznej-11%
  - wyposażenie placówek w pomoce dydaktyczne- 8%
  - wdrożenie programów w placówkach, poprzez przeprowadzenie zajęć z uczniami, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi- 9%
  - każde z w/w działań (52%)
- 9) Realizacja projektu przyczyniła się zdaniem nauczycieli do :
- a) zwiększenia kompetencji społecznych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym uczniów z niepełnosprawnością) z zakresu rozpoznawania stanów zagrożenia zdrowia i życia oraz umiejętności szybkiego i skutecznego reagowania:
- zdecydowanie tak, tak – potwierdziło 96% nauczycieli
  - trudno określić , nie - - zaznaczyło 4 %
- b) zwiększenie poziomu zainteresowania pierwszą pomocą wśród nauczycieli i uczniów w szkole
- - zdecydowanie tak, tak – potwierdziło 93% nauczycieli
  - - trudno określić , nie - - zaznaczyło 7 %
- c) zwiększenie u uczniów świadomości w zakresie dbania o zdrowie własne i innych:
- - zdecydowanie tak, tak – potwierdziło 94% nauczycieli
  - - trudno określić , nie - - zaznaczyło 6 %
- 10)Kontynuację zajęć po zakończeniu projektu deklaruje 36% nauczycieli, 39% osób uzależnia od finansowania, 24% nie ma zdania w tej sprawie.
- 11)Całość realizacji projektu oraz osiągnięte rezultaty projektowe ocenia w stopniu:
- - zdecydowanie dobrym – 59 % ankietowanych
  - - dobrym-47 % nauczycieli
  - - trudno określić – 5%.

Nauczyciele dokonali opinii programów oraz pakietów określając mocne i słabe strony:

Mocne strony:

1) programu w spekcie rozwoju ucznia

- zwiększona wiara we własne siły, możliwości
- podniesienie poziomu samooceny
- akceptacja wśród rówieśników
- odpowiedzialność za wykonanie zadania
- poprawa relacji wewnątrz grupy
- współpraca w grupie – wspólny cel
- dowartościowanie własnej osoby
- działania profilaktyczne związane z bezpieczeństwem
- krytyka nieprawidłowych, niebezpiecznych, zagrażających zdrowiu lub życiu zachowań

2) w aspekcie dydaktycznym

- dobry pomysł na podręcznik i karty pracy
- ciekawe tematy
- ciekawe ćwiczenia, zadania
- dobry pomysł na ilustrowanie wielu treści
- ilustracje ciekawe i zrozumiałe dla ucznia
- interesujące propozycje doświadczeń

Słabe strony:

W aspekcie metodycznym:

- niedosyt większej liczby wariantów tego samego zadania dla różnych uczniów z różnymi potrzebami edukacyjnymi
- jednolitość ilustracji występujących w cyklu

Postulaty:

- dołączenie do pakietu filmów DVD
- Zapewnienie swobodnego dostępu do niezbędnych na zajęciach środków dydaktycznych: fantomy, apteczki pierwszej pomocy z wyposażeniem, hydrożele, temblaki
- opracowanie środków dydaktycznych wykorzystywanych i prezentowanych na forum klasy przez nauczyciela: schematy, tabele, wykresy, ilustracje...

KOREKTA PROGRAMÓW ZAJĘĆ I PAKIETÓW DYDAKTYCZNYCH Z ZAKRESU PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ

Na podstawie zebranych opinii od nauczycieli wdrażających programy edukacyjne w zakresie nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej

PAKIET EDUKACYJNY DLA NAUCZYCIELA I UCZNIĄ

W celu realizacji programów w szkołach zostały opracowane arkusze badania kompetencji ucznia, podręczniki, karty pracy ucznia (ćwiczenia) oraz poradnik dla nauczyciela, zawierający scenariusze zajęć oraz wskazówki do pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uwzględniające rodzaj i stopień niepełnosprawności:

Pakiet dla nauczyciela

Programy nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej

Poradniki metodyczne - scenariusze zajęć, wskazówki do pracy z uczniem z SPE

Arkusze badania kompetencji ucznia

Pakiety edukacyjne dla ucznia -CD

Pakiet dla ucznia

podręcznik

karty pracy-
ćwiczenia

Modyfikacje - program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej dla klas I-III szkoły podstawowej

Pakiet edukacyjny- BĘDĘ MŁODSZYM RATOWNIKIEM SZKOLNYM

- **Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów I etapu edukacyjnego (klasy I-III szkoły podstawowej)**
- Zwiększono wymiar godzin realizacji zajęć dydaktycznych z 15 na 30 godz.
- Modyfikacje – scenariusze zajęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej dla klas I-III szkoły podstawowej-opracowano nowe scenariusze, dopasowano scenariusze do rozkładu zajęć
- Zmodyfikowano podręcznik wraz z ćwiczeniami dla ucznia
  - powiększono liniaturę w podręczniku i ćwiczenia
  - zmodyfikowano komentarze, podpisy, objaśnienia do wybranych ilustracji
  - uporządkowano treści w bloki bardziej przejrzyste, zrozumiałe dla ucznia ze SPE
  - opracowano dodatkowe ćwiczenia w wybranych tematach
  - zmodyfikowano polecenia dla ucznia (poszerzono warianty zadań)
  - poprawiono, uzupełniono o nowe ilustracje podręcznik i karty pracy

BĘDĘ MŁODSZYM RATOWNIKIEM SZKOLNYM

-Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach I-III szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej)

Agnieszka Olechowska, Mikołaj Kowalewski

Lp	Zakres treści kształcenia	Czas realizacji
1.	Będę Młodszy Ratownikiem Szkolnym Wstęp, co to jest pierwsza pomoc i dlaczego się jej uczymy. Budowa anatomiczna człowieka w uproszczeniu	90'
2.	Jestem bezpieczny – mogę pomagać Rozpoznanie zagrożeń w miejscu wypadku i sposób zachowania się w tych przypadkach - wypadek w szkole - pożar w domu - pożar w szkole	135'
3.	Wzywam pomoc Zasady wzywania pomocy w przypadku zachorowania lub urazu przez telefon. Prośzenie o pomoc osoby obcej na ulicy Zapamiętanie numeru alarmowego 112, co to jest pogotowie ratunkowe, straż pożarna i policja?	90'
4.	Torebeczka-apteczka Skład apteczki pierwszej pomocy.	90'
5.	Nos – pierwsza pomoc Pierwsza pomoc przy krwawiącym nosie	45'
6.	Olaboga! – Palec, noga! – skaleczenie, zranienie Opatrywanie ran (skaleczony palec, duży krwotok)	90'
7.	Olaboga! – Palec, noga! – zwichnięcie, złamanie Pierwsza pomoc w złamaniach i zwichnięciach.	90'
8.	Oj jak szczypie! - oparzenie, odmrożenie Pierwsza pomoc w oparzeniach termicznych i chemicznych. Odmrożenia	90'
9.	Gdy ukąsi, gdy ugryzie Co zrobić jak ukąsi cię pszczoła lub inny owad, gad, zwierzę. Jak się bronić przed atakiem psa	90'
10.	Pomoc poszkodowanemu – przytomność, oddychanie Postępowanie z osobą nieprzytomną. Kontrola przytomności i oddechu. Układanie na boku (początki pozycji bocznej ustalonej – bezpiecznej), przykrywanie poszkodowanego	135'
11.	Pomoc poszkodowanemu –resuscytacja, zadławienie Pierwsza pomoc przy zadławieniu. Demonstracja Resuscytacji Krążeniowo – oddechowej na fantomie dziecka – rówieśnika. Jak to się robi i po co	135'
12.	Prąd i piorun Pierwsza pomoc w porażeniu prądem i piorunem.	90'
13.	Uuuch! Boli brzuch! – zatrucia Pierwsza pomoc przy zatruciach chemią domową, substancjami nie-wiadomego pochodzenia, lekami i alkoholem.	90'
14.	Już jestem Młodszy Ratownikiem Szkolnym Egzamin sprawdzający w postaci małej zabawy pozoracyjnej – zabawa dla zespołu 2 dzieci. Uzyskanie tytułu Młodszego Ratownika Szkolnego, wręczenie dyplomu	90'
	Razem	30 godz.

Modyfikacje - program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej dla klas IV- VI szkoły podstawowej

Pakiet edukacyjny BĘDĘ RATOWNIKIEM SZKOLNYM

- **Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI szkoły podstawowej), podręcznik -karty pracy dla ucznia**

- 1) Zwiększono wymiar godzin realizacji zajęć dydaktycznych z 15 na 45 godz.
- 2) Poszerzono zakres tematyki: z 13 tematów na 17
- 3) Modyfikacje – scenariusze zajęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej dla klas IV- VI szkoły podstawowej-opracowano 2 nowe scenariusze, dopasowano scenariusze do rozkładu zajęć
- 4) Zmodyfikowano podręcznik i karty pracy dla ucznia
  - wprowadzając 2 nowe tematy i 4 tematy z rozdziału 2 obszernych w pierwotnej wersji
  - zmodyfikowano komentarze, podpisy, objaśnienia do wybranych ilustracji
  - uporządkowano treści w bloki bardziej przejrzyste, zrozumiałe dla ucznia ze SPE
  - opracowano dodatkowe ćwiczenia w wybranych tematach
  - zmodyfikowano polecenia dla ucznia (poszerzono warianty zadań)
  - poprawiono , uzupełniono o nowe ilustracje podręcznik i karty pracy

BĘDĘ RATOWNIKIEM SZKOLNYM

Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach IV-VI szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej).

Beata Dubińska, Mikołaj Kowalewski

Lp.	Temat zajęć	Czas zajęć
1.	Kasia i Kuba wprowadzają w tajniki zajęć z pierwszej pomocy przedmedycznej.	45'
2.	Jak jesteśmy zbudowani? Jak pracuje nasz organizm?	90'
3.	Czy umiem rozpoznać zagrożenia i właściwie zachować się w miejscu wypadku?	90'
4.	Jak należy postępować w czasie pożaru?	90'
5.	Jak prawidłowo wezwać pomoc do osoby poszkodowanej?	90'
6.	Z czego składa się apteczka pierwszej pomocy?	90'
7.	Jak pomóc osobie z krwotokiem z nosa?	45'
8.	Zaopatrywanie ran i krwotoków.	90'
9.	Czy umiem pomóc osobie nieprzytomnej?	135'

10.	Wiem jak wykonać resuscytację krążeniowo – oddechową.	135'
11.	Jak pomóc osobie dławiącej się?	90'
12.	Jak udzielić pomocy osobie porażonej prądem lub piorunem?	90'
13.	Pierwsza pomoc przy oparzeniach i odmrożeniach.	90'
14.	Pierwsza pomoc przy zatruciach chemią domową, substancjami niewiadomego pochodzenia, lekami i alkoholem.	90'
15.	Co zrobić, gdy ukąsi cię pszczoła lub inny owad. Jak się bronić przed atakiem psa?	90'
16.	Pierwsza pomoc przy złamaniach i zwichnięciach.	90'
17.	Zasługuję na tytuł Szkolnego Ratownika?	135'
	Razem	35 godz.

Modyfikacje - programu nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej dla klas gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalnej

1) Scenariusze zajęć:

- rozszerzono realizację zajęć do 25 godzin
- scenariusz 1 i 2 podzielono na mniejsze partie materiału
- czas realizacji większości scenariuszy zaplanowano na dwie godziny dydaktyczne
- wprowadzono niewielkie zmiany w tytułach scenariuszy
- uzupełniono scenariusze o dodatkowe metody formy lub środki dydaktyczne

GIMNAZJUM	SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE
1. Dodano treści: przepisy prawne dotyczące obowiązku udzielania pierwszej pomocy	1. Usunięto: informacje o rozszerzonych treściach
2. Dodano temat: Sposób zachowania się ratownika w przypadkach wypadku komunikacyjnego lub pożaru	2. Dodano temat: Transport poszkodowanego z miejsca wypadku
3. Dodano treści: krwawienie z nosa do tematu <i>Zaopatrywanie ran i krwotoków.....</i>	3. Dodano: uwagi do realizacji

2) Pakiety edukacyjne

- uzupełniono pakiet o nowe treści wynikające ze zmian w scenariuszach
- ograniczono liczbę ćwiczeń
- zrezygnowano z ćwiczeń wymagających wycinania

- wprowadzono bardziej jednoznaczne polecenia i więcej zadań z możliwością dokonywania przez ucznia wyboru
- usunięto rysunki mało czytelne
- zmienione wybrane punkty TESTU i dołączono klucz odpowiedzi

3) Programy nauczania:

Zmiany w programie wynikały ze zmian wprowadzonych w scenariuszach zajęć i uwzględniały:

- Poprawki w spisie treści (dodano nowe tematy)
- uzupełnienie celów, metod, form i środków
- przeanalizowanie zakresu wiadomości i umiejętności
- dostosowania czasu realizacji do propozycji zawartych w scenariuszach

4) Arkusz badania kompetencji:

- -skrócono arkusz (wycięto pytania zbyt teoretyczne)
- zmieniono ocenę wiedzy (wiem /nie wiem)
- zmieniono ocenę umiejętności (samodzielnie / z pomocą/ nie dotyczy)
- ogólne uwagi o uczniu są tylko na końcu
- rezygnacja z ostatniej strony: przystosowanie interpersonalne tylko w wersji dla ucznia

PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI W GIMAZJUM

Beata Rola, Jacek Pawlak

L.p.	Temat zajęć	Czas realizacji
1-2	Rozpoznanie zagrożeń i właściwe zachowanie się w miejscu wypadku	90'
3-4	Sposób zachowania się ratownika w przypadkach: wypadku komunikacyjnego lub pożaru	90'
5-7	Podstawowe zabiegi resuscytacyjne u dorosłych i dzieci (wg wytycznych Europejskiej Rady Resuscytacji) z użyciem automatycznego defibrylatora zewnętrznego (AED)	135'
8-9	Zaopatrywanie ran i krwotoków, amputacji urazowych	90'
10	Pierwsza pomoc w złamaniach	45'
11-12	Pierwsza pomoc w oparzeniach termicznych, chemicznych	90'
13-14	Pierwsza pomoc w hipotermii i odmrożeniach	90'
15-16	Pierwsza pomoc w utonięciach, w porażeniu prądem lub piorunem	90'
17	Pierwsza pomoc przy zadławieniu u dorosłych i dzieci	45'
18	Pierwsza pomoc w ataku padaczki	45'
19-20	Pierwsza pomoc w zatruciach	90'

21-22	Pierwsza pomoc we wstrząsie	90'
23-24	Skład apteczki pierwszej pomocy	90'
25	Test podsumowujący	45'
	Razem	25 godz.

PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ

Agnieszka Pawlak, Beata Rola, Jacek Pawlak

L.p	Temat	Czas realizacji
1.	Aspekty etyczne i prawne udzielania pierwszej pomocy	45'
2-3	Rozpoznawanie zagrożeń w miejscu wypadku	90'
4-5	Transport uszkodzonego z miejsca wypadku	90'
6-8	Podstawowe zabiegi resuscytacyjne u dorosłych i dzieci (wg wytycznych Europejskiej Rady Resuscytacji) z użyciem automatycznego defibrylatora zewnętrznego (AED)	135'
9-10	Pierwsza pomoc w oparzeniach termicznych i chemicznych	90'
11.	Zaopatrywanie ran, krwotoków i amputacji urazowych. Krwotok z nosa	45'
12-13	Pierwsza pomoc w złamaniach i zwichnięciach	90'
14	Pierwsza pomoc we wstrząsie	45'
15-16	Pierwsza pomoc przy zadławieniu u dorosłych i dzieci	90'
17-18	Pierwsza pomoc w utonięciach i przypadkach porażenia prądem lub piorunem	90'
19-20	Pierwsza pomoc w ataku padaczki, hipo- i hiperglikemii	90'
21-22	Pierwsza pomoc w zatruciach pokarmowych, zatruciach lekami, domowymi środkami chemicznymi, alkoholem i gazami	90'
23-24	Skład apteczki pierwszej pomocy. Leki i paraleki.	90'
25.	Test podsumowujący	45'
	Razem	25 godz.

Końcowym rezultatem metodyczno-edukacyjnym projektu są pakiety

PAKIET „PROGRAMY NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ”

Pakiet „Programy nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej”, jest kompleksowym opracowaniem serii programów nauczania na poszczególnych etapach edukacji w formie zajęć pozalekcyjnych. Zestaw programów stanowią 4 programy

- Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów I etapu edukacyjnego (klasy I-III szkoły podstawowej)

- **Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI szkoły podstawowej)**

- **Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów III etapu edukacyjnego (gimnazjum)**

- **Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów IV etapu edukacyjnego (szkoła ponadgimnazjalna)**

- *Pakiety programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi dla poszczególnych etapów edukacji stanowią innowację pedagogiczną, zostały zgłoszone przez szkoły oraz zatwierdzone do realizacji przez Kuratorium Oświaty i Wychowania, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu¹*
- *Prezentowane programy są pilotażowym przedsięwzięciem organizacyjno – metodyczno -dydaktycznym, które to po przeprowadzonym cyklu zajęć zostały poddane ocenie w zakresie stopnia realizacji. Informacje te uzyskano od nauczycieli wdrażających programy oraz uczniów. Narzędziami badawczymi, w celu zebrania danych, były arkusze ewaluacji umiejętności uczniów oraz arkusz ewaluacji realizacji programu dla nauczycieli. Wyniki badań wykorzystano w celu modyfikacji programu i pakietu edukacyjnego., i które zostały uwzględnione w niniejszym opracowaniu.*

Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej został wdrożony łącznie w 75 szkołach (50 szkołach integracyjnych i 15 szkołach specjalnych), w tym

1) w 25 szkołach podstawowych

2) 25 gimnazjach

3) 25 szkołach ponadgimnazjalnych

Programem nauczania objęto w sumie (łącznie na wszystkich etapach edukacji) - 1534 uczniowie w tym 564 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Program wdrażało 100 nauczycieli, w tym:

1) 50 w szkołach podstawowych'

2) 25 w gimnazjach

3) 25 w szkołach ponadgimnazjalnych

¹ rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 lutego 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki (Dz. U. z 2002 r. nr 56, poz. 506)

REZULTATY , PRODUKTY PROJEKTU

Realizacja projektu pozwoliła na osiągnięcie założonych rezultatów twardych:

Zadanie 1:	Raport końcowy
	Konferencja rozpoczynająca projekt
	Konferencja podsumowująca projekt
Zadanie 3:	4 programy nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów I etapu edukacyjnego (klasy I-III szkoły podstawowej)</i> - <i>Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI szkoły podstawowej)</i> - <i>Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów III etapu edukacyjnego (gimnazjum)</i> - <i>Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów IV etapu edukacyjnego (szkoła ponadgimnazjalna)</i>
	4 pakiety pomocy dydaktycznych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, obejmujących podręcznik, karty ćwiczeń arkusze ewaluacji dostosowane do rodzaju niepełnosprawności oraz poziomu nauczania: <ul style="list-style-type: none"> • Będę młodszym ratownikiem szkolnym. Pakiet edukacyjny dla uczniów kl. I-III szkoły podstawowej • Będę ratownikiem szkolny. Pakiet edukacyjny dla uczniów kl. IV_VI szkoły podstawowej • Pierwsza pomoc przedmedyczna. Pakiet edukacyjny dla uczniów gimnazjum • Pierwsza pomoc przedmedyczna. Pakiet edukacyjny dla uczniów szkoły ponadgimnazjalnej
	4 arkusze diagnostyczne badające poziom kompetencji uczniów w zakresie pierwszej pomocy przedmedycznej(arkusz wstępny, arkusz końcowy)
Zadanie 4:	Koncepcja i program szkolenia nauczycieli z zakresu nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej - zrealizowanych 860 godz. zajęć dydaktycznych
	Przeszkolenie 100 nauczycieli, wydanie 100 certyfikatów szkolenia
	Skryptu dla słuchaczy: Pierwsza pomoc przedmedyczna.
	Dziennik zajęć pozalekcyjnych
Zadanie 5:	2 poradniki metodyczne dla nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej z uczniami ze

	specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na poziomie szkoły podstawowej (1) oraz gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej (1)
Zadanie 6	75 szkół objętych programem pilotażowym- wdrożeniowym innowacji pedagogicznej – programu nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej
	1534 uczniów, w tym 546 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi przeszkolonych w zakresie pierwszej pomocy przedmedycznej
	100 zespołów klasowych objętych programem nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej
	3000 godz. zajęć dydaktycznych z uczniami przeprowadzonych przez przeszkolonych nauczycieli według innowacyjnego programu.

Realizacja projektu pozwoliła na osiągnięcie założonych rezultatów miękkich:

- 1) zwiększenie kompetencji społecznych uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zakresu rozpoznawania stanów zagrożenia zdrowia i życia oraz umiejętności szybkiego i skutecznego reagowania (analiza arkuszy badających poziom kompetencji uczniów)
- 2) wzrost w świadomości społecznej potrzeby realizacji programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej (analiza ankiet ewaluacyjnych dla nauczycieli, oraz zajęcia szkoleniowa)
- 3) Wzrost poziomu przygotowania zawodowego nauczycieli (szkolenie nauczycieli, 100% zdanie egzaminów, analiza ankiet ewaluacyjnych szkolenia oraz projektu)

WYKAZ PRODUKTÓW

	Autorzy	Tytuł
Zadanie 4	Przygotowanie nauczycieli do realizacji programu nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej	
	Dąbrowska Marta, Pawlak Jacek, Kowalewski Mikołaj, Olechowska Agnieszka	Koncepcja, program szkolenia przygotowującego nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
	Dąbrowska Marta, Pawlak Jacek	PIERWSZA POMOC PRZEMEDYCZNA. Podręcznik dla słuchaczy szkolenia z zakresu nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
	Piotrowicz Radosław	ANKIETA EWALUACJI ZAJĘĆ DYDAKTYCZNYCH w ramach szkolenia dla nauczycieli w zakresie nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
	Piotrowicz Radosław	RAPORT EWALUACJA SZKOLENIA z zakresu przygotowania nauczycieli do realizacji programu pierwszej pomocy przedmedycznej z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
Zadanie 3 – opracowanie innowacyjnego programu zajęć dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.		
	Olechowska Agnieszka, Kowalewski Mikołaj	PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach I-III szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej)
	Dubińska Beata, Kowalewski Mikołaj, Olechowska Agnieszka	PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach IV-VI szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej)
	Rola Beata, Pawlak Jacek, Olechowska Agnieszka	PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w gimnazjum (ogólnodostępnym, integracyjnym, specjalnym)
	Pawlak Agnieszka, Pawlak	PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ uczniów ze specjalnymi

	Jacek	mi potrzebami edukacyjnymi w szkole ponadgimnazjalnej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej)
	Dr hab. bBałachowicz Jolanta	Recenzja programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
	Dr hab. Głodkowska Jolanta	Recenzja programów nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
	Olechowska Agnieszka Ilustracje: Foder Bożena, Kwiatkowska-Zwolan Agnieszka	BĘDĘ MŁODSZYM RATOWNIKIEM SZKOLNYM. Pakiet edukacyjny dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej
	Dubińska Beata Ilustracje: Foder Bożena, Kwiatkowska-Zwolan Agnieszka	BĘDĘ RATOWNIKIEM Szkolnym . Podręcznik dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej. Karty Pracy dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej
	Rola Beata Ilustracje: Foder Bożena, Kwiatkowska-Zwolan Agnieszka	PIERWSZA POMOC PRZEDMEDYCZNA Pakiet edukacyjny dla uczniów gimnazjum
	Rola Beata, Pawlak Jacek Ilustracje: Foder Bożena, Kwiatkowska-Zwolan Agnieszka	PIERWSZA POMOC PRZEDMEDYCZNA. Pakiet edukacyjny dla uczniów szkoły ponadgimnazjalnej
	Olechowska Agnieszka, Piotrowicz Radosław	ARKUSZ KOMPETENCJI UCZNIA w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w kl. I-III szkoły podstawowej
	Piotrowicz Radosław, Dubińska Beata	ARKUSZ KOMPETENCJI UCZNIA w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej kl IV-VI szkoły podstawowej
	Rola Beata, Piotrowicz Radosław	ARKUSZ DLA NAUCZYCIELA ocena kompetencji w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w gimnazjum

	Rola Beata, Piotrowicz Radosław	ARKUSZ DLA UCZNIWA ocena kompetencji w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej
	Dr hab. Szumski Grzegorz	Opinia na temat pakietów edukacyjnych dla uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych w zakresie nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
	Dr hab. Szczupał Bernadeta	Recenzja pakietów edukacyjnych dla uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych w zakresie nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
	Dr n. med. Dąbrowska Marta	Recenzja pakietów edukacyjnych (karty pracy, podręcznik dla klas IV-VI) dla uczniów szkół ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych dotyczących nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole podstawowej (klasy I-III, klasy IV-VI) gimnazjum i ponadgimnazjalnej.
Zadanie 5. Opracowanie poradników metodycznych dla nauczycieli prowadzących nauczanie pierwszej pomocy przedmedycznej		
	Praca zbiorowa red. Piotrowicz Radosław Autorzy: Katarzyna Bieńkowska-Robak, Beata Dubińska, Mikołaj Kowalewski, Magdalena Loska, Agnieszka Olechowska, Radosław Piotrowicz, Beata Rola, Grażyna Walczak Ilustracje: mgr Bożena Foder, dr Agnieszka Kwiatkowska-Zwolan	Nauczanie pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole podstawowej. Przewodnik metodyczny dla nauczycieli szkół podstawowych ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych – Programy nauczania, poradnik metodyczny, pakiety edukacyjne (uwaga: zawierają opracowania po korektach-produkt końcowy) Radosław Piotrowicz : Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi- innowacja pedagogiczna <ul style="list-style-type: none"> • Agnieszka Olechowska -Specjalne potrzeby edukacyjne- pytania i odpowiedz • WYBRANE ASPEKTY NAUCZANIA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYM Katarzyna Bieńkowska-Robak -Uczeń z uszkodzonym narządem słuchu

<p>Recenzenci: Dr hab. Bernadeta Szczupał, dr hab. Grzegorz Szumski</p>	<p>Grażyna Walczak Uczeń z uszkodzonym wzrokiem Magdalena Loska Uczeń z niepełnosprawnością ruchową Dubińska Beata Uczeń z niepełnosprawnością intelektualną Olechowska Agnieszka Scenariusze zajęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej dla klas I-III szkoły podstawowej</p> <ul style="list-style-type: none"> Olechowska Agnieszka, Kowalewski Mikołaj: PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach I-III szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej) <p>Beata Dubińska, Mikołaj Kowalewski PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach IV-VI szkoły podstawowej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej)</p> <ul style="list-style-type: none"> Beata Dubińska, Radosław Piotrowicz - Arkusz kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w kl.IV-VI szkoły podstawowej <p>Beata Dubińska -Scenariusze zajęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej dla klas IV-VI szkoły podstawowej</p> <p>CD Olechowska Agnieszka, Kowalewski Mikołaj: BĘDĘ MŁODSZYM RATOWNIKIEM SZKOLNYM. Pakiet edukacyjny dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej Dubińska Beata, Kowalewski Mikołaj: BĘDĘ RATOWNIKIEM Szkolnym . Podręcznik dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej. Karty Pracy dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej</p>
<p>Praca zbiorowa red. Piotrowicz Radosław Autorzy: Katarzyna Bieńkowska-Robak, Beata Dubińska, Magdalena Loska, Agnieszka Olechowska, Agnieszka Pawlak, Jacek Pawlak, Radosław Piotrowicz, Beata Rola, Grażyna Walczak</p>	<p>Nauczanie pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Przewodnik metodyczny dla nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych – Programy nauczania, poradnik metodyczny, pakiety edukacyjne (uwaga: zawierają opracowania po korektach-produkt końcowy)</p> <p>Radosław Piotrowicz : Program nauczania pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi- innowacja pedagogiczna</p> <ul style="list-style-type: none"> Agnieszka Olechowska -Specjalne potrzeby edukacyjne- pytania i odpowiedz WYBRANE ASPEKTY NAUCZANIA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI

<p>Ilustracje: Bożena Foder, Agnieszka Kwiatkowska-Zwolan</p>	<p>EDUKACYJNYM</p> <p>Katarzyna Bieńkowska-Robak -Uczeń z uszkodzonym narządem słuchu</p> <p>Grażyna Walczak Uczeń z uszkodzonym wzrokiem</p> <p>Magdalena Loska Uczeń z niepełnosprawnością ruchową</p> <p>Dubińska Beata Uczeń z niepełnosprawnością intelektualną</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rola Beata, Pawlak Jacek : PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY PRZED-MEDYCZNEJ uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w gimnazjum (ogólnodostępnymj, integracyjnym, specjalnym) <p>Rola Beata- Scenariusze zajęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej dla klas gimnazjum</p> <p>Pawlak Agnieszka, Rola Beata, Pawlak Jacek- PROGRAM NAUCZANIA PIERWSZEJ POMOCY przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasach szkoły ponadgimnazjalnej (ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beata Dubińska, Radosław Piotrowicz - Arkusz kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w kl.IV-VI szkoły podstawowej <p>Rola Beata, Pawlak Agnieszka -Scenariusze zajęć z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej dla klas szkoły ponadgimnazjalnej</p> <p>Piotrowicz Radosław, Rola Beata- Arkusz oceny kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej / dla ucznia/</p> <ul style="list-style-type: none"> • Piotrowicz Radosław, Rola Beata- Arkusz oceny kompetencji ucznia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej / dla nauczyciela/ <p>CD</p> <p>Rola Beata</p> <p>PIERWSZA POMOC PRZEDMEDYCZNA Pakiet edukacyjny dla uczniów gimnazjum</p> <p>Rola Beata Pawlak Jacek</p> <p>PIERWSZA POMOC PRZEDMEDYCZNA.</p> <p>Pakiet edukacyjny dla uczniów szkoły ponadgimnazjalnej</p>
<p>Dr hab. Szczupał Bernadeta</p>	<p>Recenzja poradników metodycznych dla nauczycieli szkół podstawowych oraz gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych: „<i>Nauczanie pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole podstawowej oraz „Nauczanie pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej</i></p>
<p>Dr n. med. Dąbrowska Marta</p>	<p>Opinia na temat poradników dla nauczycieli szkół podstawowych ogólnodostępnych,</p>

		integracyjnych i specjalnych : „ <i>Nauczanie pierwszej pomocy przedmedycznej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole podstawowej, gimnazjum i ponadgimnazjalnej</i> ”
	Dr hab. Szumski Grzegorz	Opinia o Poradnikach metodycznych dla nauczycieli szkół podstawowych ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych (część 1) oraz nauczycieli gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych (część 2).
Zadanie 6	Wdrożenie programów	
	Piotrowicz Radosław	Dziennik zajęć pozalekcyjnych
	Piotrowicz Radosław	Raport końcowy

